

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martina Houdková

Odvolání

Diplomová práce

Vedoucí: JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.

Katedra: Trestního práva

Datum vypracování práce: 27. dubna 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 224165 znaků včetně mezer.

.....

Martina Houdková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Jiřímu Mulákovi, Ph.D. za vedení a rady při zpracování této práce.

ÚVOD.....	1
1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ	3
1.1 Účel a podstata opravných prostředků.....	4
2 ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ.....	6
2.1 Základní zásady uplatňující se v odvolacím řízení.....	7
2.2 Specifické principy odvolacího řízení	13
2.2.1 Princip apelační a kasační.....	14
2.2.2 Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným návrhem.....	19
2.2.3 Devolutivní a suspenzivní účinek odvolání.....	21
2.2.4 Beneficium cohaesionis.....	22
2.2.5 Zákaz reformationis in peius.....	23
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA ODVOLÁNÍ	26
3.1 Subjektivní přípustnosti odvolání.....	28
3.1.1 Podání odvolání státním zástupcem.....	30
3.1.2 Podání odvolání obžalovaným a příbuznými obžalovaného.....	31
3.1.3 Podání odvolání zúčastněnou osobou.....	33
3.1.4 Podání odvolání poškozeným.....	33
3.2 Objektivní přípustnosti pro podání odvolání	35
3.2.1 Přípustnost, důvody a účinky odvolání	35
3.2.2 Lhůta a místo podání	37
3.2.3 Obsahové náležitosti	39
3.2.4 Vzdání se a zpětvzetí odvolání.....	43
4 ŘÍZENÍ O ODVOLÁNÍ.....	47
4.1 Řízení u soudu prvního stupně	47
4.2 Řízení u odvolacího soudu.....	50
4.2.1 Veřejné zasedání.....	52
4.2.2 Neveřejné zasedání.....	55
4.3 Rozhodnutí odvolacího soudu.....	57
4.4 Řízení u soudu prvního stupně po vrácení věci	65
5 NAD VLÁDNÍM NÁVRHEM REKODIFIKACE TRESTNÍHO ŘÁDU.....	70
ZÁVĚR	77
Seznam použitých zdrojů.....	82
Abstrakt.....	90
Abstract.....	91

ÚVOD

Rozhodnutí v trestním řízení mají obzvláště závažný dopad a následky na život člověka, resp. existenci osoby, a svou povahou zasahují dotčené osoby více než jiná rozhodnutí v různých právních odvětvích. Výsledkem trestního řízení má být proto správné a spravedlivé rozhodnutí učiněné v souladu se zákonem. K takovému rozhodnutí však ne vždy dochází již u soudu první instance, proto je nezbytné, aby případné vady rozhodnutí mohly být i poté odstraněny. Každá lidská činnost je totiž určitým způsobem provázena rizikem chybovosti a omylů,¹ výjimku tak netvoří ani samotné postupy orgánů činných v trestním řízení. Je proto nutné s případnými chybami počítat a zřídit pro jejich nápravu funkční a efektivní způsob obrany s jasně a srozumitelně stanovenými pravidly jejich uplatnění a rozhodování o nich. K tomuto účelu tak byla zřízena soustava opravných prostředků, jež umožňuje nápravu případných nedostatků, nesrovnalostí, omylů, nespravedlivostí nebo nesprávností rozhodnutí či jemu předcházejícímu řízení.

V demokratickém právním státě nelze uvažovat o neexistenci zákonné konstrukce systému opravných prostředků, jako způsobu obrany proti nesprávným rozhodnutím, jež tak závažně zasahují do života a existence osob. K jakémukoli procesnímu předpisu neodmyslitelně patří úprava systému opravných prostředků, které zaujímají své postavení v pozici garanta zákonného postupu ve věci a jejichž cílem je zabezpečit, aby výsledkem tohoto postupu bylo rozhodnutí, jež nebude trpět vadami. Opravným prostředkům se vzhledem k citlivosti obsahu trestního řízení a závažnosti jeho dopadu na dotčené osoby připisuje mimořádná důležitost, neboť s ohledem na význam takového rozhodnutí, jímž jsou řešeny otázky zásahu do základních lidských práv a svobod, je pro právní systém zcela zásadní existence jejich funkčního přezkumu a nápravy.

Diplomovou práci jsem se rozhodla, s ohledem na neutuchající aktuálnost tohoto tématu a vysokou důležitost jeho postavení v úpravě opravných prostředků, věnovat platné právní úpravě odvolání v trestním řízení, která jako jediná umožňuje napadat nepravomocný rozsudek soudu pro jeho skutkové i právní vady a hraje tak zásadní roli ve zvýšení záruk správnosti a zákonnosti rozsudku a postupu orgánů činných v trestním řízení. Diplomová práce se v jednotlivých kapitolách zabývá podstatou a účelem odvolání, jeho specifickými zásadami, stručně i obecnými zásadami jež odvolací řízení provázejí, zároveň rozvádí jednotlivá ustanovení trestního řádu s důrazem na subjektivní a objektivní přípustnosti odvolání, nakonec pojednává o samotném

¹FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRÍVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-306-0, 583 s.

postupu v řízení o opravném prostředku. Zároveň se v této práci stručně věnuji vládnímu návrhu rekonstrukce trestního řádu, jež byla předložena veřejnosti na podzim roku 2022, a to především ve vztahu k vhodnosti chystaných změn souvisejících s institutem odvolání a pokouším se o jejich kritický rozbor.

Práce si klade za cíl přiblížit a poskytnout pomocí deskriptivní a analytické metody čtenáři ucelený a jasný pohled na institut odvolání. Hlavní podstatou práce je pak zhodnotit vhodnost aktuálního znění platné právní úpravy odvolání v trestním řízení a vytyčit její největší nedostatky, případně předložit návrhy k jejich odstranění. K tomu má z velké části přispět prezentování právních názorů a myšlenek odborníků z oboru trestního práva procesního z akademické i aplikační praxe, jejichž postoj vůči úpravě se může lišit, a to tedy jak těch, kteří se s platnou právní úpravou převážně ztotožňují, nebo ji spíše kritizují souhlasí a případně též stručně uvést návrhy těchto odborníků směřující k zefektivnění úpravy odvolání. Společně s tím má k přiblížení jednotlivých ustanovení patřičnou měrou přispět i relevantní soudní judikatura. K problematice dílčích témat pak v malé míře připojuji mé vlastní názory.

Právní stav práce odpovídá k datu 27. dubna 2023.

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ

Vývoj a formulace trestního řízení, jakož i samotných obligatorních i fakultativních stádií trestního řízení, do podoby, kterou nám nyní upravuje zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“) trval celá staletí. Od rozhodování trestních věcí formou božích soudů přes dobu útisku a faktického popírání právního státu se díky postupnému vývoji a demokratizaci společnosti, a z toho odvíjejících se reforem trestního práva, pozvolna začalo utvářet spravedlivé trestní řízení, které nakonec dospělo do podoby řízení, kterou známe dnes. Samotná úprava přezkumného řízení, jakožto nezbytná součást koncepce spravedlivého procesu, je pak především záležitostí, která dostala svého, avšak ne zcela pevného postavení, v druhé polovině 19. století, od té doby podstoupila ještě nemálo změn.² K současné podobě přezkumného řízení nás mimo přirozeného historického procesu vývoje společnosti přiměla i nezbytnost novelizace a adaptace české právní úpravy trestního práva do podoby, která odpovídá požadavkům pramenícím ze vznikajících účastí v mezinárodních organizacích, nadnárodních společenstvích a přistoupení k mezinárodním smlouvám po revolučním roce 1989.³ Právě z důvodu nutných početných novelizací trestního řádu vycházejících z politických a společenských proměn českého státu a četné judikatury, jež též přispěla k rozvoji a konkretizaci trestního řízení, je voláno po nutnosti rekodifikace tohoto procesního předpisu vyhovujícímu podmínkám ucelenosti, jednotnosti, efektivnosti a jednoznačnosti tohoto předpisu. Za tímto účelem byla ministerstvem spravedlnosti ustavena komise pro nový trestní řád, která již několik let pracuje na podobě nového trestního řádu, a jejíž činnost pod vedením prof. JUDr. Pavla Šámala, Ph.D. na podzim roku 2022 vyústila k představení návrhu nového trestního řádu veřejnosti (dále jen „vládní návrh rekodifikace“).

Přezkum rozhodnutí má v trestním řádu své nenahraditelné místo, jehož cílem je beze vší pochybnosti zejména posilování právní jistoty a vytvoření důvěry občanů v existenci fungujícího právního státu prostřednictvím nástrojů, jež umožňují přístup k nápravě chyb a nesrovnalostí rozhodnutí a zjištění skutkového stavu věci. Opravné prostředky stojí za zvýšením záruky zákonnosti a spravedlivosti rozsudků soudů prvního stupně, jsou původcem důsledku oslabení rizika nesprávného nebo nezákonného rozhodnutí, a posilují pravděpodobnost nalezení správného skutkového a právního zjištění věci.⁴ Opravné prostředky jsou samy o sobě především prostředkem k obraně proti nesprávnému nebo nezákonnému rozhodnutí orgánů činných

² MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4. s. 258-259

³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8, s. 40-41

⁴ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-278-3. 609-610 s.

v trestním řízení, zároveň pak spojujícím mostem k sjednocování judikatury a vytváření uceleného výkladu jednotlivých ustanovení trestního práva.

Opravné prostředky lze rozdělit do dvou kategorií, které se od sebe odlišují svou schopností zasahovat do již pravomocného rozhodnutí. Lze tak rozlišit opravné prostředky, kterými lze brojit pouze proti rozhodnutí, které dosud nenabýlo právní moci a není vykonatelné, takové opravné prostředky označujeme jako řádné opravné prostředky. Mezi řádné opravné prostředky pak řadíme stížnost a odvolání. Druhá skupina opravných prostředků umožňuje zasahovat, a lze jimi měnit osud již pravomocného rozhodnutí, proto tyto opravné prostředky označujeme jako mimořádné. Mezi mimořádné opravné prostředky patří dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnovu řízení.

1.1 Účel a podstata opravných prostředků

Každá lidská činnost je určitým způsobem provázena rizikem chybovosti a omylů.⁵ Z hlediska povahy trestního řízení, ve kterém se rozhodují otázky o nejzávažnějších záležitostech, tedy o vině a trestu obžalovaného, je v zájmu všech, se těmto chybám a omylům vyvarovat. Je proto nezbytné, aby existovala konstrukce, jež by chybným rozhodnutím učiněným v rozporu se zákonem nebo v rozporu se skutečným skutkovým stavem umožnila nápravu. K tomu účelu byl vytvořen systém opravných prostředků, jemuž tak náleží nenahraditelná úloha spočívající v nápravě vad rozhodnutí a jemu předcházejícímu postupu v řízení. Právě opravné prostředky jsou pak důležitým prostředníkem k zajišťování správnosti rozhodnutí a mají tak v trestním řízení své nezastupitelné místo. Jejich prostřednictvím je zajišťována kontrola nad zákonností a důvodností rozhodování orgánů činných v trestním řízení, jakož i jemu předcházejícímu řízení, čímž zvyšuje záruky správného rozhodnutí. Podstatou opravného řízení je činnost orgánu vyššího stupně směřující k přezkumu a ověření zákonnosti, správnosti a spravedlivosti rozhodnutí, jakož i postupu řízení, které předcházelo rozhodnutí. Vyšší orgán tedy posuzuje správnost, spravedlivost a zákonnost rozhodnutí, jež učinil orgán nižšího stupně ve smyslu ověření a kontroly zjištěného skutkového stavu, jeho právního posouzení a postupu orgánů činných v trestním řízení.

Existence opravných prostředků v právním systému je nezbytným znakem demokratického státu. Možnost domáhat se nápravy rozhodnutí je tak upravena mezinárodními právními předpisy, které jejich zakotvení v právních rádech signujících smluvních stran předpokládají a vyžadují. Stěžejním dokumentem je zejména EÚLP, který v Protokolu č. 7 v čl. 2 stanovuje právo domáhat se přezkumu rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o vině nebo trestu soudem vyššího stupně, jenž je

⁵FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 583 s.

jakési doplňující ustanovení čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a některých navazujících protokolů⁶. Dále pak právo domáhat se nápravy trestních rozhodnutí výslovně zakotvuje například Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁷ v čl. 14 odst. 5, který upravuje možnost přezkumu trestního rozhodnutí vyšším soudem.

Zjistí-li orgán, který o opravném prostředku rozhoduje, že námitky podatele opravného prostředku jsou důvodné a rozhodnutí nebo jemu předcházející postup v řízení trpí vadami, jež způsobily vadu rozhodnutí, učiní nápravu té části rozhodnutí, která byla učiněna v rozporu se zákonem. Nápravy rozhodnutí nebo jemu přecházejícímu řízení zpravidla nadřazený orgán docílí buďto zrušením vadného rozhodnutí, přičemž ve věci, pokud to zákon připouští, sám rozhodne, anebo věc vrátí k projednání a rozhodnutí orgánu, jehož rozhodnutí se napadá. Přitom ke svému rozhodnutí připojí výhrady k vadnému rozhodnutí nebo postupu orgánu, jež rozhodnutí vyhlásil, vyčte vady rozhodnutí nebo postupu spočívající zpravidla buďto ve špatné interpretaci nebo aplikaci zákona. Tímto způsobem zároveň dochází k sjednocování jednotného výkladu zákona, kterým usměrňuje praxi orgánů činných v trestním řízení.⁸

Hlavním účelem opravných prostředků je tedy náprava rozhodnutí, které trpí vadami. Svou povahou tak působí jako záruka toho, že ve věci bude rozhodnuto v souladu se zákonem, správně a spravedlivě, a naplňuje tak zároveň hlavní podstatu a realizuje účel trestního řízení. Úpravu opravných prostředků je nutné nezbytně zakotvit tak, aby přístup k nim byl dostupný každému, kdo je dotčen rozhodnutím orgánu činným v trestním řízení, ve kterém spatřuje nepravost nebo spatřuje nesprávnost postupu. Prostřednictvím vytknutí vad rozhodnutí usměrňuje nadřazený orgán způsob, jakým má být zákon vykládán a prostřednictvím svého rozhodnutí pak utváří jednotný výklad zákonů.

⁶V České a Slovenské Federativní Republice publikováno jako sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (dále jen „EÚLP“)

⁷Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále jen „MPOPP“)

⁸JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 609-610 s.

2 ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Právní zásady, jejichž existence pramení zejména v nezbytnosti náležitě pochopit smysl právních norem, a stejně tak dopomoci jejich výkladu, tvorbě a aplikaci, jsou svou povahou pojídlem k správnému normativnímu úsudku adresátů právních norem. Jedná se o vůdčí ideje, které v průběhu let zaznamenávají přeměny a dostávají podobu, kterou vyžaduje aktuální společenská, ekonomická a kulturní situace. Právní zásady prostupují celým právním řádem, určují směr, kterým se má právní úprava ubírat, vytyčují cíle, které mají být naplněny a určují způsoby, kterými má být těchto cílů dosaženo. Jedná se o základní stavební kameny, na jejichž podstatě stojí celý tuzemský právní systém, a které poskytují oporu zákonodárcům při tvorbě legislativy a adresátům napomáhají při interpretaci právních norem, vytyčují podstatu právní úpravy a zároveň skýtají oporu při aplikaci jednotlivých ustanovení zákona.

Tak jako každé právní odvětví má své zásady, i k trestnímu právu se neodmyslitelně vážou právní zásady pro něj typické. Pro trestní právo je charakteristické, že mnoho právních zásad je vyjádřeno přímo v právních normách trestněprávních předpisů. Jednotlivé zásady pak zákonodárce vylíčil především v počátečním ustanovení § 2 trestního řádu, zbylé jsou patrné ze samotných institutů. Notně zásad je ukotveno na nejvyšší úrovni, tedy v ústavním pořádku České republiky, konkrétně především v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) a v usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen „Listina základních práv a svobod“), další lze pak najít v nadnárodních předpisech, jež Česká republika signovala. V tomto ohledu je pro nás významná EÚLP především pak ustanovení článku 6 zakotvující právo na spravedlivý proces.

Ačkoli je explicitní vyjádření právních zásad v trestním řádu předmětem mnoha diskuzí, v aktuálním vládním návrhu rekodifikace mají své stálé místo. Vládní návrh rekodifikace však počítá s resystemizací jednotlivých zásad, kdy zásady, které se uplatní pro celé trestní řízení jsou i nadále v úvodních ustanoveních a zásady, které jsou význačné jen pro některou část trestního řízení, jsou uvedeny společně s ustanoveními, s jimiž souvisí. A zároveň nově do trestního řádu zakotvuje zásadu kontradiktornosti.^{9 10} Dle mého názoru není jejich výslovné vyjádření ničemu na obtíž, neboť konkretizuje a poskytuje vodítko k snadnějšímu výkladu právních norem a orientaci

⁹Rekodifikace trestního práva procesního [online], dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho> [dat. cit. 2023-02-10]

¹⁰Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-03-27]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrtky.cz>

v zákoně bez toho, aby byl adresát právní úpravy nucen k detailnějšímu studování trestněprávní problematiky, navíc je tím zdůrazněna jejich důležitost.

Trestněprávní teorie rozlišuje zásady obecné určující charakter trestního řízení, které lze zpravidla aplikovat na všechna stadia trestního řízení a zásady specifické pro určité fáze trestního řízení. Zásady trestního práva procesního postupují procesním řízením a ukládají mu jeho hlavní směr a podstatu, nelze je tak zaměňovat se zásadami trestního práva hmotného.

2.1 Základní zásady uplatňující se v odvolacím řízení

Trestní řízení je založeno na základních právních zásadách, které se v různé míře a rozsahu promítají do jednotlivých stádií trestního řízení. Odvolací řízení je též vystavěno na jejich základu a je s nimi bezpodmínečně spjaté.

Zásady trestního řízení, stejně jako zásady v jiných právních odvětvích, ve své podstatě slouží adresátům norem k pochopení smyslu a podstaty trestního řádu, zároveň napomáhají osvětlit cíle, kterých má být tímto předpisem dosaženo. Zásady trestního řízení dále směřují adresáty k správnému výkladu procesních trestních předpisů a jejich jednotlivých ustanovení. Nelze opomenout, že mezi hlavní smysly existence zásad patří též nápomoc při aplikaci jednotlivých ustanovení trestně-právních procesních norem na konkrétní sporné otázky. Významnou roli hrají též v zákonodárném procesu, kdy je v procesu tvorby nové legislativy nutné sledovat význam a cíl zásad tak, aby nově zaváděné instituty nekolidovaly se stávajícími obecnými zásadami.¹¹

Z výše uvedeného plyne, že zásady slouží zejména ke čtyřem základním účelům, a to k účelu kognitivnímu, interpretačnímu, aplikačnímu a legislativnímu. Lze tedy konstatovat, že základní zásady trestního práva procesního přispívají k celkovému porozumění a tvorbě systematiky, funkci, členění a účelu trestního řízení, pokládají základy organizace trestního řízení a činnosti orgánů činných v trestním řízení a současně přispívají ke správné aplikaci norem trestního řádu.¹²

Zákonodárce se jednotlivé zásady trestního řízení rozhodl soustředit především v ustanovení § 2 trestního řádu. Tyto zásady jsou pak doplněné a pozměněné modifikovanými zásadami obsaženými v zákoně č. 2018/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSVM“). Mimo některých obecných zásad odvolacího řízení, jejichž výčet je vymezen níže v této podkapitole, se v řízení ve věcech mladistvých uplatní dále zásada zvláštního přístupu k mladistvým při projednávání

¹¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-496-4, 85-86 s.

¹² JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 122-123 s.

trestních věcí, zásada spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a zásada ochrany soukromí mladistvého.¹³

Dále se pokusím stručně vymezit jednotlivé zásady, které svou podstatou mají význam pro odvolací řízení a přiblížit tak jejich roli.

Ustanovení § 2 odst. 1 trestního řádu se věnuje zásadě stíhání ze zákonných důvodů, jež je zákonným vyjádřením ustanovení čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Jedná se o zásadu vyjadřující, že nikdo nemůže být stíhán způsobem a z důvodů, které trestněprocesní zákon nestanoví, čímž zabraňuje bezdůvodnému zahajování či pokračování v již zahájeném trestním stíhání, resp. orgány činné v trestním řízení musí vždy postupovat na základě zákonného podkladu. Zároveň nikdo nemůže být stíhán způsobem, který by nepřiměřeně zasahoval do práv osob, proti kterým se trestní řízení vede, a stejně tak do práv osob, kterých se úkony orgánů činných v trestním řízení dotýkají. Ocítá se tedy v úzké souvislosti se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti upravené v § 2 odst. 4 trestního řádu. Ta poskytuje záruku úkonem dotčeným osobám, že orgány činné v trestním řízení budou šetřit jejich práva a nebudou do nich nad nezbytně nutnou míru zasahovat.¹⁴ Odvolací řízení je jedním z garantů dodržování zásady zákonnosti trestního řízení, podstatnou roli hraje v rámci přezkumu zákonnosti přípravného řízení a řízení před soudem prvního stupně, kdy přezkoumává, zda nebyly porušeny ustanovení trestního řízení a že postup orgánů činných v trestním řízení byl v souladu s těmito ustanoveními.

V odstavci 2 téhož paragrafu trestního řádu je zakotvena zásada presumpce nevinny. Tato zásada stanoví, že osoba, proti které je vedeno trestní řízení, se považuje za nevinnou do doby, než odsuzující rozsudek nabyde právní moci. Orgány činné v trestním řízení, stejně tak i celá společnost, jsou povinni jednat vůči obviněnému nestranně a nezájatě, zároveň obviněný nesmí být nikým předem odsuzován nebo dehonestován.¹⁵ Zároveň jde podle mého názoru o velmi problematickou zásadu z hlediska jejího respektování, a to především ze strany veřejnosti. Často nastávají situace, kdy s trestně stíhanou osobou je jednáno jako s odsouzeným ještě předtím, než byla věc skončena pravomocným rozsudkem. Tato zásada se výrazně projevuje i v odvolacím řízení, neboť u osoby, která byla shledána vinou soudem první instance a podala proti odsuzujícímu rozsudku odvolání, se před odvolacím soudem stále presumuje její nevina, a to

¹³JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, ISBN 978-80-7502-637-8, 615 s.

¹⁴ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15 - 106. s., dostupné z: www.beck-online.cz, ISBN 978-80-7400-465-0.

¹⁵ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15 - 106. s., dostupné z: www.beck-online.cz

protože právní moc a vykonatelnost rozsudku se odkládá do doby, než bude odvolacím soudem ve věci rozhodnuto.

Zásada legality ukotvena v ustanovení § 2 odst. 3 trestního řádu, zavazuje státního zástupce k povinnosti stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví. Zákon ale počítá s určitými výjimkami.¹⁶ Projevem zásady legality v odvolacím řízení je právo státního zástupce napadat rozsudek soudu prvního stupně odvoláním též v neprospěch obžalovaného, přičemž tento prostředek musí využít vždy, kdy má za to, že prvostupňovým rozhodnutím nedošlo k naplnění zájmu státu na zákonném, správném a spravedlivém rozhodnutí.¹⁷ Zásada legality se považuje za zvláštní vyjádření zásady oficiality,¹⁸ kterou vymezuje trestní řád v ustanovení § 2 odst. 4. Ta se týká povinnosti orgánů činných v trestním řízení postupovat z úřední povinnosti, tedy z vlastní iniciativy bez podnětu jiných osob tak, aby ve všech stádiích řízení provedly ty procesní úkony, které jim zákon ukládá, jestliže jsou naplněny zákonné podmínky jejich provedení.¹⁹ Odvolací řízení je fakultativním stádiem trestního řízení, jehož zahájení je v dispozici oprávněných osob, tudíž se zásada oficiality při jeho zahájení neuplatní. Právě naopak je odvolací řízení zahajováno v závislosti na podané odvolání oprávněnou osobou. Tedy jedná se o případ, kdy orgány činné v trestním řízení nepostupují z úřední povinnosti, nýbrž jen na podnět některé z oprávněných osob. Avšak v samotném průběhu řízení před odvolacím soudem jsou pak orgány činné v trestním řízení povinny činit ty procesní úkony, které zákon předpokládá, a to způsobem tak, aby bylo dosaženo jeho účelu.²⁰

Dle § 2 odst. 4 věty druhé trestního řádu jsou orgány činné v trestním řízení povinny učinit procesní úkony urychleně bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě, tedy v souladu se zásadou rychlosti řízení. V odvolacím řízení, jakožto fakultativního stádia trestního řízení, se této zásadě připisuje zvláštní význam, přičemž zrychlení přezkumného řízení je jedním z neupadajících a zamýšlených cílů zákonodárce. Zákonodárce je pak při své legislativní činnosti týkající se změny koncepce odvolacího řízení veden zejména touto zásadou. K zefektivnění uplatňování této zásady pak došlo například v důsledku přijetí zákona č. 265/2001 Sb., kterým se mění trestní řád (dále jen „velká novela“), trestního řádu. I nynější úvahy a samotný vládní návrh rekodifikace považuje tuto

¹⁶Například zákaz zahájit trestní stíhání je-li trestní stíhání z důvodu v § 11 trestního řádu nepřipustné nebo v případě, kdy je zahájení trestního stíhání ponecháno na uvážení státního zástupce a to uváží-li, že je trestní stíhání neúčelné, věc odloží dle § 159a odst. 3 trestního řádu

¹⁷MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 898

¹⁸ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 100-101 s.

¹⁹ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15 - 106. s., dostupné z: www.beck-online.cz

²⁰JELÍNEK J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, 615 s.

zásadu jako hlavní východisko změny konceptu odvolacího řízení.²¹ K tomu, aby bylo ve věci rozhodnuto bez zbytečných průtahů byla oprávněným osobám poskytnuta přiměřená osmidenní lhůta k podání odvolání, stejnému účelu slouží i lhůty určené k odstranění nedostatků odvolání. Určení lhůt přispívá k nežádoucímu prodlužování doby mezi vyhlášením rozsudku soudem prvního stupně a zahájením odvolacího řízení, navíc snižuje riziko oslabení důkazů. Zároveň lze spatřovat signifikantní projev této zásady díky posíleným prvkům apelace, respektive rozšíření rozhodující pravomoci odvolacího soudu. Rozhodování odvolacího soudu o meritu věci zamezuje prodlužování řízení, ke kterému by jinak došlo, jestliže by věc musela být vrácena soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Dále pak zavedení principu vázanosti soudu podaným návrhem omezilo přezkumnou činnost soudu na ty výroky a vady odvoláním zahrnuté. Posílením zásady rychlosti řízení je i možnost odvolacího soudu v určitých případech nenařizovat veřejné zasedání a rozhodnutí učinit v neveřejném zasedání.²²

V ustanovení § 2 odst. 5 věty první trestního řádu je vyjádřena zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, jež stanoví povinnost orgánů činných v trestním řízení postupovat tak, aby došlo ke zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.²³ Cílem tedy není zjistit absolutní pravdu, ale dosáhnout určitého standardu úrovně jistoty, a tedy nikoli pouze skutkového stavu, který se jeví jako nejpravděpodobnější.²⁴ Samotné odvolací řízení je garantem této zásady v tom smyslu, že přezkoumává a kontroluje, zda skutkový stav věci zjištěný soudem prvního stupně odpovídá provedenému dokazování a je v souladu s učiněnými závěry, případně pak zajišťuje opravu nesrovnalostí ve skutkových zjištěních.²⁵

Zásada vyhledávací obsažená tamtéž a navazující na výše zmíněnou zásadu zejména tím, že napomáhá k zjištění skutkového stavu na nezbytnou úroveň jistoty tak, že stanovuje povinnost orgánů činných v trestním řízení činit ty potřebné procesní úkony, které směřují k vyhledávání a následnému provedení všech důkazů a skutečností nezbytných pro to, aby ve věci bylo možné učinit takové rozhodnutí, o jehož správnosti neexistují žádné pochybnosti.²⁶ V odvolacím řízení se obdobně užijí obecná ustanovení o dokazování v hlavním líčení, neboť možnost dokazování

²¹ Rekodifikace trestního práva procesního [online], dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho> [dat. cit. 2023-02-10]

²² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 899

²³ § 2 odst. 5 trestního řádu

²⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 112 s.

²⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 907-908

²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15 - 106. s., dostupné z: www.beck-online.cz

není v opravném řízení v zásadě nikterak omezena. Míra uplatnění zásady materiální pravdy a zásady vyhledávací závisí zejména na rozsahu, ve kterém odvolací soud provádí a doplňuje dokazování.²⁷

Ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu je zákonným vyjádřením zásady volného hodnocení důkazů, jež ukládá orgánům činným v trestním řízení, aby hodnotily důkazy na základě svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Role odvolacích soudů v souvislosti s dokazováním stojí na pomezí sledování skutkového zjištění soudem prvního stupně a samotného hodnocení důkazů, které sám provádí. Uplatnění této zásady závisí na rozsahu dokazování prováděného odvolacím soudem. Odvolací soud postupuje dle této zásady provádí-li sám důkazy, které byly navrženy v odvolacím řízení nebo důkazy, které v odvolacím řízení provedl znovu poté, co byly provedeny i soudem prvního stupně. Musí však vždy uvážit, zda rozsah důkazů, které hodlá opakovat nebo doplňovat, není rozsáhlý a obtížně proveditelný natolik, aby nahrazoval činnost soudu prvního stupně. Neprovádí-li důkazy provedené před soudem prvního stupně, je vázán jeho hodnocením.²⁸

Zásada obžalovací uvedená v § 2 odst. 8 trestního řádu stanoví, že trestní stíhání před soudy lze zahájit pouze podáním obžaloby státním zástupcem pro skutek v obžalobě uvedený či na základě návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Totožnost skutku vymezeného v obhajobě je respektována v průběhu celého trestního řízení, stejně tak odvolací soud může rozhodovat pouze o skutku vymezeném v obžalobě. Zároveň tato zásada vymezuje roli státního zástupce v trestním řízení, která spočívá v zastupování obžaloby po celou dobu trestního řízení, nemění se ani v řízení o odvolání proti rozhodnutí.²⁹

Zásada veřejnosti před soudem v § 2 odst. 10 trestního řádu jako zásada upravená též na ústavní úrovni v čl. 96 odst. 2 Ústavy a zároveň v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod zpravidla zaručuje přístup širší veřejnosti na veřejná zasedání, resp. hlavní líčení soudu. Nejenže zásada slouží jako záruka kontroly dodržování zákonných ustanovení, práv obžalovaného a zákonnosti soudního řízení, z druhé strany navíc výchovně působí na veřejnost a napomáhá k prevenci trestné činnosti.³⁰ Výjimky z této zásady pak nalezneme v § 200 odst. 1 trestního řádu. Tato zásada uplatní zpravidla vždy, když soud o podaném odvolání rozhoduje ve veřejném

²⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 114 s.

²⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 906-907

²⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 899-900

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15 - 106. s., dostupné z: www.beck-online.cz

zasedání. Odvolací soud dle § 263 odst. 1 věta první trestního řádu rozhoduje ve veřejném zasedání, není-li uvedeno, že může rozhodovat v neveřejném zasedání.³¹

Zásada bezprostřednosti upravená v ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu stanoví povinnost soudu rozhodovat na základě důkazů před ním provedených, tedy povinnost, aby se osobně - nezprostředkovaně seznámil s důkazy, případně zažádal o vyjádření stran a čerpal důkazy z pramene, který je nejbližší zjišťované skutečnosti a zamezil tak nepřesnostem v zjištění.³² Odpůrci posíleného principu apelace³³ často namítají omezené uplatnění této zásady před odvolacím soudem, který v případě, že nesouhlasí se skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně, doplňuje sám dokazování, přičemž hodnotí pouze ty důkazy, které sám provedl a ve zbytku se opírá o zjištění soudu prvního stupně. Další ze zásad upravená na ústavní úrovni, konkrétně v čl. 96 odst. 2 Ústavy, je zásada ústnosti trestního řízení zakotvená v ustanovení § 2 odst. 11 trestního řádu. Ta stanoví, že rozhodnutí soudu je nutno opřít o ústně provedené důkazy a ústní přednesy stran. Z toho vyplývá, že jednání před soudem musí být ústní.³⁴ Obecně se obě zásady uplatní vždy v provádění dokazování ve veřejném zasedání odvolacího soudu. Mimo to se zásada ústnosti v odvolacím řízení uplatňuje v průběhu veřejného zasedání, a to při přednesu odvolání osobou, která ho podala a při vyjádření a konečných návrzích státního zástupce a osob, které jsou rozsudkem soudu prvního stupně přímo dotčeny.³⁵

Zakotvení zásady zajištění práva na obhajobu nalezneme jak v § 2 odst. 3 věta třetí ve spojení s odst. 13 trestního řádu, tak v čl. 40 odst. 3 Listina základních práv a svobod. Podle této zásady má každý, proti komu je vedeno trestní řízení, právo na právní pomoc zvoleného nebo soudem ustanoveného obhájce a zároveň na svou osobní obhajobu. Zásada zajištění práva na obhajobu je doplňována zásadou užití mateřského jazyka upravené v § 2 odst. 14 trestního řízení, ta postupuje celým řízením a zajišťuje uplatnění zásady zajištění práva na obhajobu. V odvolacím řízení je tato zásada podporována zajištěním práva na podání opravného prostředku – odvolání proti rozsudku, který se obžalovanému jeví jako nesprávný. Tím je obžalovanému poskytnuta další příležitost ke své obhajobě a příležitost k zjištění skutečného skutkového stavu a dosažení spravedlivého výsledku řízení.³⁶ Z hlediska přezkumu splnění podmínek zásady zajištění práva na

³¹ Viz kapitola 4.2.2. Neveřejné zasedání

³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15 - 106. s. Dostupné z: www.beck-online.cz

³³ Viz kapitola 2.2.1. Princip apelační a kasační

³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. . *Trestní řád: Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. § 2, 15-106 s.

³⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 118 s.

³⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 897

obhajobu vystupuje odvolací soud zároveň jako garance jejího řádného uplatnění v celém předcházejícím trestním řízení.

Zásada zajištění práv poškozeného a zvláštního, šetrného přístupu k poškozenému zakotvená v § 2 odst. 15 trestního řádu zaručuje poškozenému právo na to, aby se mu od orgánů činných v trestním řízení dostalo řádného poučení o možnosti uplatnění svých nároků v trestním řízení, tak aby mohlo dojít k jejich uspokojení, přičemž tak musí činit s potřebnou ohleduplností a šetrností jeho osobnosti. Orgány činné v trestním řízení musí zachovávat povinnost poučení poškozeného ve všech stádiích trestního řízení, odvolacího řízení nevyjímaje. Zásada zajištění práv poškozeného, který řádně a včas uplatnil svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích způsobenou trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem a svých práv se nevzdal (dále jen „poškozený“) je provedena ustanovením § 247 odst. 1 trestního řádu, jež označuje poškozeného jako osobu oprávněnou podat odvolání v neprospěch obžalovaného proti výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, jestliže s předmětným výrokem nesouhlasí. O tomto oprávnění musí být poškozený řádně poučen, s čím se pojí i povinnost obeznámení poškozeného s možností podat odvolání, které musí dle § 125 odst. 4 trestního řádu být explicitně obsaženo v rozsudku soudu prvního stupně. Zároveň musí být vždy po celou dobu odvolacího řízení respektován psychický a fyzický stav poškozeného v souvislosti ke spáchanému trestnému činu.

2.2 Specifické principy odvolacího řízení

Do této kategorie principů řadíme ty, které jsou charakteristické pouze pro odvolací řízení, respektive pro opravné prostředky obecně, pro každý z nich se však uplatní a působí v různých intenzitách.

V postavení návodce vedou zásady odvolací soudy ke správnému postupu v rámci přezkumné činnosti a zajišťují, aby postupovaly v souladu se zákonem při nápravě případných nesprávností. Tvoří jakýsi základní rámec, na kterém je založeno celé odvolací řízení a jeho pravidla, zároveň určují jeho podstatu a cíle opravného řízení. Společně se základními zásadami slouží též jako interpretační a aplikační vodítko pro adresáty ustanoveních o opravných prostředcích.

Na úpravě jednotlivých specifických zásad se významně podepsalo přijetí velké novely, jež se především projevila na pojetí apelačního a kasačního principu v odvolacím řízení a na odstranění revizního principu z řízení o odvolání. Podle Pipka jde spíše než o novelizaci o

rekodifikaci celé úpravy odvolacího řízení, neboť změny zavedené velkou novelou jsou velmi zásadní a zcela obrátily vyřizování odvolání, resp. celého odvolacího řízení.³⁷

Vzhledem k tématu této práce se dále budu věnovat pouze uplatnění a účinku těchto principů v řízení o odvolání.

2.2.1 Princip apelační a kasační

Tyto dvě zásady určují postup, který odvolací soud následuje při vyřizování podaného odvolání. Každý z těchto principů má své vymezené poslání v odvolacím řízení a každý má své dané uplatnění.

Apelační princip umožňuje soudu, aby sám ve věci rozhodl poté, co pro nesprávnost rozsudku prvního stupně tento rozsudek zrušil, zkoumá přitom jak vady právní, tak vady skutkové. Apelační princip pak umožňuje odvolacímu soudu napravit vady, které shledal a učinit pak ve věci vlastní rozhodnutí.³⁸

Proti tomu stojící princip kasace neumožňuje soudu o opravném prostředku vynést o merituu věci vlastní rozhodnutí. Jestliže rozsudek prvostupňového soudu odvolací soud nepotvrdí, zruší jej či jeho část a věc vrátí soudu prvního stupně k projednání a učinění nového rozhodnutí.³⁹ Z povahy věci nemůže provádět dokazování a jeho přezkum se tak omezuje pouze na otázky ohledně vad právních.⁴⁰

Tuzemské odvolací řízení je vystavěno na kombinaci obou zmíněných zásad, přičemž v současné úpravě odvolacího řízení silně převládá princip apelační. Z dikce zákona vyplývá, že kasační princip je odvolací soud povinen při svém rozhodování považovat jako nejzazší možnost vyřizování odvolání a uplatní se tedy spíše jen ve výjimečných případech, kdy soud zváží veškeré okolnosti případu, ověří, zda jsou splněny podmínky pro vrácení věci soudu prvního stupně a též zhodnotí účelnost takového rozhodnutí.⁴¹ Účinností velké novely došlo ke změně koncepce odvolacího řízení, jež přešla od vyřízení věci způsobem odpovídajícím kasačnímu principu s prvky apelace k posílení prvků apelačního principu na úkor kasace, a tedy přechodu na princip apelace

³⁷PIPEK, J. *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online], Bulletin advokacie, 3/2001, s. 51 – 60. [dat. cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_03.pdf

³⁸FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRÍVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 592-593 s.

³⁹Tamtéž, 593 s.

⁴⁰LANGER, P., *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?* Trestněprávní revue 8/2006 In: Beck-online [online], [dat. cit. 2023-01-20] s. 221. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgzxgiyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

⁴¹PIPEK, J. *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online], Bulletin advokacie, 3/2001, s. 51 – 60. [dat. cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_03.pdf

s prvky kasace. Nejvýznamnější změnou zavedenou velkou novelou a zároveň základním východiskem apelačního principu je ustanovení § 259 odst. 1 trestního řádu, jež utvrdilo dominanci apelačních prvků a zakotvilo povinnost odvolacího soudu o meritu věci rozhodnout sám vždy, jestliže nejsou splněny podmínky pro vrácení věci soudu prvního stupně, tj. jen jestliže nelze vadu řízení odstranit ve veřejném zasedání, zejména pokud jsou skutková zjištění tak nedostatečná, že je nutno hlavní líčení opakovat nebo provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné doplnění dokazování.⁴² Ustanovení § 259 odst. 2 trestního řádu též promítá silné prvky apelace, když umožňuje odvolacímu soudu rozhodnout o chybějícím výroku nebo neúplný výrok doplnit. Dalším projevem je ustanovení § 259 odst. 3 trestního řádu určující rozsah uplatnění apelačního principu, a které umožňuje odvolacímu soudu rozhodnout sám rozsudkem „...*je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn a popřípadě na základě důkazů provedených před odvolacím soudem doplněn nebo změněn.*“⁴³ Další výrazný prvek apelace lze spatřit v § 263 odst. 6 trestního řádu, jenž odvolacímu soudu svěřuje pravomoc doplňovat a sám provádět v určitém rozsahu dokazování, na jehož základě je pak sám oprávněn rozhodnout. Je tedy oprávněn uchýlit se ke změně právních závěrů učiněných soudem prvního stupně, ba dokonce i ke změně skutkových zjištění. Od skutkových zjištěních se však může odchýlit pouze v případech, kdy lze takový závěr učinit buďto na základě opětovného provedení některých důkazů či provedení těch důkazů, které v hlavním líčení před soudem prvního stupně provedeny nebyly. Pokud jsou však dle § 259 odst. 1 trestního řádu skutková zjištění natolik nedostatečná, že vadu nelze odstranit ve veřejném zasedání a k jejich objasnění potřeba opakovat hlavní líčení, či je pro doplnění důkazů nutné přistoupit k rozsáhlému a obtížnému dokazování, musí odvolací soud vrátit věc soudu prvního stupně k znovu projednání a rozhodnutí ve věci, jelikož na nápravu těchto vad veřejné zasedání nedostačuje.⁴⁴ Zde se pak objevují omezující prvky kasace, kdy princip kasace přichází v úvahu pouze tam, kde k učinění správného rozhodnutí ve věci je zapotřebí provést složité dokazování, kdy důkazy provedené před soudem prvního stupně nedávají dostatečný podklad pro rozhodnutí ve věci, a nebo nově navrhané důkazy potenciálně mohou vést k zcela jiným závěrům ve věci, takové dokazování je přípustné pouze v řízení před soudem prvního stupně.⁴⁵

⁴²PIPEK, J. *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online], Bulletin advokacie, 3/2001, s. 51 – 60. [dat. cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_03.pdf

⁴³ § 259 odst. 3 trestního řádu

⁴⁴ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 786-787 s.

⁴⁵Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. května 2003, sp. zn. 4 Tz 52/2003

Legislativním záměrem velké novely bylo zejména zefektivnění a urychlení řízení, jenž se jí, dle mého, skutečně podařilo dosáhnout. Novelizace způsobila příznivé dopady na trestní řízení, neboť díky rozšíření pravomocí odvolacího soudu bylo částečně předejito opakujícímu se přehazování rozsudku z prvostupňového soudu na odvolací soud a došlo tak k celkovému zrychlení celého řízení, resp. částečně se zamezilo tzv. justičnímu „ping pongu“ mezi soudy obou instancí, které však stále činí mnohé potíže. Na druhou stranu však novelizace otevřela průstup obavám o nemožnosti přezkoumat podstatně změněný rozsudek odvolacího soudu žádným řádným opravným prostředkem. Vezme-li tak v úvahu nemožnost dále napadat rozsudek odvolacího soudu o meritů věci řádným opravným prostředkem, lze tvrdit, že určitým způsobem dochází k přeměně soudní soustavy na jednoinstanční, proto lze dle Růžka připustit úvahy o zavedení trojinstančního trestního soudnictví.⁴⁶ Zároveň hrozí, že vzhledem k časové prodlevě mezi jednáním soudů obou instancí dojde k oslabení důkazů a na základě toho nebudou zachována původně správná rozhodnutí soudu prvního stupně.⁴⁷

Nespočet prací a diskusí je věnováno problematice vyváženosti obou principů se snahou nalézt správné řešení a odpověď na otázku, který z principů je vhodnější. „*Jako hlavní přednost úpravy odvolání vybudované na apelačním principu se uvádí procesní ekonomie, rychlost a hospodárnost řízení*“⁴⁸ a s tím související kvalita rozhodnutí, které je založené na zkrácení časové prodlevy mezi řízením prvostupňovým a odvolacím, zejména z hlediska oslabení důkazů. V tom smyslu se pak zdá být výhodnější odvolací řízení s prvky kasace, neboť ve věci bude následně rozhodovat soud, který je s okolnostmi řízení lépe seznámen. Problémem však zůstává skutečnost, že proti každému takovému rozhodnutí je stále přípustné odvolání, což by mohlo vést k nekonečnému opakování celého procesu a způsobení nežádoucích průtahů ve věci.⁴⁹ Odvolací řízení s příliš širokými apelační prvky však přenáší těžiště činnosti soudů do druhostupňového řízení, přičemž do jisté míry je nahrazována činnost soudu prvního stupně soudem druhého stupně a v extrémních situacích pak odvolací soud přebírá funkci hlavního líčení, které se vlastně opakuje.⁵⁰ Existují obavy, že posilování apelačního principu vede k liknavému

⁴⁶ RŮŽEK, A. Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech? Socialistická zákonnost, 1970, č. 7–8, s. 442. in LANGER, P., *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?* Trestněprávní revue 5/2007 [online], s. 128 – 134. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpngxzrgi4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

⁴⁷ LANGER, P., *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?* Trestněprávní revue 8/2006 In: Beck-online [online], [dat. cit. 2023-01-20] s. 221. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7hbpngxzsgiyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Tamtéž

postupu soudů prvního stupně, jež spoléhají na pečlivost odvolacích soudů a oslabení jejich postavení v trestním řízení. Langer k tomu tvrdí, že argumentace směřující k pochybnostem a podryvání autority soudu prvního stupně i oslabení odpovědnosti soudců stojí čistě na individuálním přístupu každého z nich. Přitom konkrétně zmiňuje důvody, které tyto pochybnosti způsobují. Domnívá se, že obava nad oslabením odpovědnosti soudců v důsledku posílení apelačního principu pramení z domněnky, že mnozí mohou na rozsudek soudu prvního stupně nahlížet pouze jako na předběžné opatření a zároveň tak negativně působí na prvostupňový soud, který může nabýt dojmu, že nemusí být ve své nalézací činnosti příliš pečlivý. A dále zmiňuje obavu o oslabení práva na obhajobu odsouzeného, když ten má možnost obhajoby pouze při samotném řízení, avšak je mu odepřena možnost podání řádného opravného prostředku proti výsledku de facto „opakujícího se hlavního líčení“, ve kterém může dojít k převratné změně skutkového stavu. Zároveň však uvádí, že i přílišné posílení kasačního principu by mohlo vést k negativním dopadům na rozhodování soudů prvního stupně, kdy by jako následek mohlo dojít ke snížení odpovědnosti prvostupňových soudů, jejichž závěry by v důsledku posílené kasace byly odvolacími soudy kontrolovány nedostatečně.⁵¹ Dalším z argumentů stojícím proti principu apelace je namítání omezeného uplatnění zásady bezprostřednosti před odvolacím soudem, respektive nesouhlasí-li odvolací soud se skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně, doplňuje sám dokazování, přičemž hodnotí pouze ty důkazy, které sám provedl a ve zbytku se opírá o zjištění soudu prvního stupně. Petr uvádí, že jeho závěry tak nedosahují stejné úrovně spolehlivosti jako závěry soudu prvního stupně a dochází tak ke změně skutkového stavu, který je nahrazován méně kvalitní činností odvolacího soudu. Zároveň pak kvůli časové prodlevě mezi řízením soudu prvního stupně a odvolacího osudu dochází k oslabování důkazů a zhoršení podmínek dokazování. Dle mnohých je pak pro učinění uceleného obrazu o skutkovém stavu žádoucí, aby sám odvolací soud provedl a zhodnotil veškeré důkazy, které již provedl soud prvního stupně.⁵²

V praxi nadále panuje názor, že ve způsobu vyřizování odvolání stále neexistuje jednotný postup, kdy přísné omezení prvků kasace ne všechny soudy uplatňují ve stejném rozsahu. Dle

⁵¹ LANGER, P., *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?* Trestněprávní revue 8/2006 In: Beck-online [online], [dat. cit. 2023-01-20] s. 221. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgxzsgiyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

⁵² LANGER, P., *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?* Trestněprávní revue 8/2006, In: Beck-online [online], [dat. cit. 2023-01-20] s. 221. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgxzsgiyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

Koudely „by k žádoucí změně postupu odvolacích soudů stačilo drobné doplnění § 259 odst. 1 TrŘ, spočívající v upřesnění a doplnění ustanovení o dokazování, kdy by bylo v daném ustanovení následně uvedeno „... provádět rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování, které již bylo navrženo v řízení před soudem prvního stupně.“⁵³ Věcný záměr rekodifikace trestního řádu, který byl v létě 2007 předložen k připomínkám odborné veřejnosti navrhoval, aby problém s nejednotným postupem byl vyřešen zvláštním opravným prostředkem, tzv. revizním přezkoumáním, jež by dle autora vedl k sjednocení rozhodovací praxe. Jednalo by se o možnost orgánu, jemuž byla vrácena věc orgánem druhého stupně, podat žádost o přezkum rozhodnutí soudu druhého stupně o vrácení věci k projednání a rozhodnutí, resp. došetření. Podle Vočka by však taková úprava nebyla optimální, jelikož nevzala v úvahu rozdílnost a komplikovanost jednotlivých případů, na které nelze jednoduše aplikovat jednotný postup. Zároveň podotýká, že i přes veškeré nástroje, které byly svěřeny Nejvyššímu soudu české republiky, k sjednocení postupu soudů dosud nedošlo, proto se mu taková úprava jeví jako nedůvodná.⁵⁴ Domnívám se, že by tento institut nezaznamenal příliš mnoho úspěchů, neboť strojové zobecnění postupu by nebylo možné aplikovat na každý případ, zároveň je úloha k sjednocení postupu dostatečně svěřena do rukou judikatury.

Podle vládního návrhu rekodifikace trestního řádu má dojít k dalšímu posílení apelačního principu, přičemž nejvýznamněji by se měla změna promítnout v průběhu dokazování. Odvolací soud by pak měl možnost provádět dokazování v rozsahu potřebném k učinění rozhodnutí a neměl by být tak dále omezován, a to ani v případě, kdy shledá, že skutková zjištění jsou nedostatečná. Odvolací soud by pak mohl vrátit věc soudu prvního stupně jen v omezených případech, kdy by dokazováním zcela nahrazoval činnost prvostupňového soudu, v případě podstatných procesních vad nebo byl-li by rozsudek zcela nepřezkoumatelný. To by mělo přispět v omezení výskytu případů, ve kterých by docházelo k nežádoucímu „ping-pongu“ mezi soudem prvního stupně a odvolacím soudem. K posílení apelačního prvku by mělo dojít též v souvislosti s možností soudu uznat obžalovaného vinným, ačkoliv byl prvostupňovým soudem zproštěn obžaloby, avšak při

⁵³KOUDELA, R., *Možnosti zrychlení trestního řízení* [online], *Trestněprávní revue* 11-12/2012 [cit. 2022-12-20], s. 269. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembgjpxi4s7geyv6mjsl5zv6mrwhe&groupIndex=0&rowIndex=0>

⁵⁴VOČKA, V. *K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního*. *Trestněprávní revue* 8/2008, s. 243 [online]. [dat. cit. 2023-20-02] dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqhbpxi4s7hbpxgzxsgqzq&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>

dodržení zásady zákazu reformationis in peius, což by pak mělo být vyvažováno rozšíření důvodů k podání dovolání obžalovaným.^{55 56}

2.2.2 Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným návrhem

Podle rozsahu přezkumu napadeného rozsudku pak rozlišujeme princip revizní a princip vázanosti soudu podaným návrhem. Cílem těchto principů je vymezit základní rozsah přezkumu napadeného rozsudku.

Revizní princip ve své podstatě pověřuje soud druhého stupně k přezkoumání celého rozsudku nehledě na to, jaké vady mu jsou vytýkány či jaké výroky odvolatel napadá. Odvolací soud tedy bez omezení přezkoumává správnost všech výroků z hlediska veškerých možných skutkových a právních vad, jakož i samotné řízení, které rozsudku předcházelo. V mezích revizního principu rozlišujeme revizní princip úplný a omezený. Při úplném revizním principu soud přezkoumává rozsudek uvedeným způsobem v rámci všech osob jím dotčených a všech výroků jakož i jejich vad, proti kterým je možné podat odvolání. Omezený revizní princip směřuje odvolací soud k přezkumu rozsudku též uvedeným způsobem, naproti tomu se ale omezuje pouze na ty výroky rozsudku, které se týkají osoby, která odvolání podala. Omezený revizní princip byl odvolacími soudy aplikován do chvíle, než byl velkou novelou trestního řádu nahrazen principem vázanosti soudu podaným návrhem. Tuto změnu realizovala velká novela trestního řádu, kterou bylo do trestního řádu zaveden několik ustanovení provádějící omezený charakter přezkumné činnosti odvolacího soudu, především je nutno zmínit ustanovení § 249 odst. 1 trestního řádu, kterým byla stanovena povinnost odvolatele odůvodnit odvolání tak, aby z něj bylo jasně patrné, ve kterých výrocích je rozsudek napadán a jaké vady jsou mu, jakož i jemu předcházejícímu řízení vytýkány.⁵⁷

Proti reviznímu principu stojící princip vázanosti soudu podaným návrhem nebo též tzn. princip vymezeného přezkoumání představuje přezkum soudu, omezuje odvolací soud v jeho přezkumné činnosti pouze na odvoláním napadené výroky rozsudku a ty vady, které jsou mu vytýkány. Přezkum soudu je tedy ohraničen rozsahem a důvody, které oprávněná osoba uvádí ve svém odvolání a pro které toto odvolání podává.

⁵⁵ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Východiska a principy nového trestního řádu [online]. [dat. cit. 2023-09-02] dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-k-rekodifikaci-trestniho-radu--149685/>

⁵⁶ Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). s. 611

Nynější úprava odvolacího řízení stojí na principu vázanosti soudu podaným návrhem plynoucím ze skutečnosti, že odvolací řízení je fakultativním stádiem celého trestního řízení, jehož zahájení je v dispozici oprávněných osob, resp. je pouze na úvaze oprávněných osob, zda vůbec, a případně v jakém rozsahu a pro jaké důvody má být řízení zahájeno. Jestliže úvahy oprávněných osob vedou k podání odvolání, z logiky věci má být i v jejich dispozici rozhodnout o rozsahu a důvodech, pro které má být rozsudek přezkoumáván. Stejně jako v úpravě před velkou novelou trestního řádu je přezkum odvolacího soudu nadále omezen osobou odvolatele, průlomem tohoto omezení je však zásada *beneficium cohaesionis*.⁵⁸ Velkou novelou tak došlo k posílení dispozitivnosti odvolacího řízení, které je na této zásadě vystavěno. Zakotvení principu vázanosti soudu do opravného řízení usnadnilo a urychlilo rozhodovací činnost odvolacích soudů, na kterých do té chvíle tkvěla odpovědnost a činnost směřující k nalezení problematických částí a vad rozsudku.⁵⁹ Zároveň tak došlo k posílení odpovědnosti oprávněných osob za kvalitu podaného odvolání, jež musí být z důvodu uplatňovaného principu vázanosti soudu odůvodněno precizně tak, aby došlo k přezkoumání všech potenciálních nesprávností, které odvolatel považuje za nesprávné.

Nelze však tvrdit, že projevy revizního principu byly po velké novele trestního řádu z odvolacího řízení dočista vyřazeny. Pozůstatky revizního principu spatřujeme v ustanovení § 254 odst. 1 trestního řádu, které stanoví případy odvolací soud přihlíží i k těm vadám, které sice podaným odvoláním vytýkány nebyly, ale mají vliv na správnost napadených výroků. Pro další vyjádření této zásady nemusíme chodit daleko, ustanovení § 254 odst. 2 trestního řádu vymezuje případy, kdy odvolací soud přezkoumává správnost i takového výroku, proti kterému oprávněná osoba, ačkoliv mohla, odvolání nepodala, a který na odvoláním napadený výrok navazuje, přičemž vytýkané vady mají v takovém výroku svůj původ. A nakonec dle § 254 odst. 3 trestního řádu v případě, že oprávněná osoba podá odvolání proti výroku o vině, přezkoumá odvolací soud v návaznosti na vytýkané vady vždy i výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad, bez ohledu na to, zda bylo i proti těmto výrokům podáno odvolání. Zároveň však úprava neklade pro přezkum výroku o trestu nárok na vadnost výroku o vině, resp. pro přezkum i dalších výroků mající ve výroku o vině podklad postačuje pouze, aby byl výrok o vině napaden.⁶⁰ Tyto výjimky sice zasahují do podstaty nahrazení revizního principu principem vázanosti soudu podaným návrhem a popírají tak účel této změny, když působí negativně směrem

⁵⁸Viz kapitola 2.2.4 *Beneficium cohaesionis*

⁵⁹ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 785- 786 s.

⁶⁰PIPEK, J. *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online]. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

k rychlosti řízení, zároveň je však nežádoucí, aby osoby, jež nejsou s právní problematikou odvolání seznámeny, utrpěly přísným dodržováním principu vázanosti soudu podaným návrhem zásah do svých práv.⁶¹

2.2.3 Devolutivní a suspenzivní účinek odvolání

Opravný prostředek má devolutivní účinek, pokud se jeho podáním přenáší přezkumná a rozhodovací činnost na orgán nadřazený tomu, který rozhodoval o napadaném rozhodnutí v prvním stupni. Odvolání vždy působí devolutivním účinkem. Řízení o odvolání se tudíž bezvýjimečně přesouvá na soud vyššího stupně, tedy buďto na krajský soud, resp. Městský soud v Praze (dále jen „krajský soud“), rozhodoval-li ve věci okresní soud, resp. obvodní soud nebo Městský soud v Brně (dále jen „okresní soud“) jako soud prvního stupně. Jestliže však v řízení rozhodoval krajský soud jako soud prvostupňový, rozhoduje o odvolání vrchní soud. Výhodou devolutivního účinku je pak zpravidla záruka kvalitnějšího přezkumu rozsudku na vyšší odborné úrovni orgánem, který ve věci rozhoduje poprvé, čímž je zaručena vyšší objektivita rozhodnutí ve věci. To předchází ohrožení nezávislosti senátu soudu, který ve věci již rozhodoval, a který by tak mohl být předchozím řízením ve věci ovlivněn, a to i v souvislosti s obavou o podjatosti soudce ohledně případné neochoty připustit své pochybení.

Možnost vyřízení opravného prostředku tzn. autoremedurou, tj. vyřízení opravného prostředku orgánem, který napadené rozhodnutí vydal, a to pouze způsobem, že mu zcela vyhoví, je na rozdíl od stížnosti u odvolání absolutně vyloučena.

Jak výslovně stanovuje § 245 odst. 2 trestního řádu, podané odvolání působí suspenzivním nebo-li odkladným účinkem. Suspenzivní účinek se projevuje odkladem vykonatelnosti rozsudku, ta se odkládá do doby než ve věci bude učiněno pravomocné rozhodnutí. Odvolání má odkladný účinek vůči všem výrokům rozsudku, do kterých bylo podáno. To znamená, že výrokům, které odvoláním napadeny nebyly, nebrání, aby nabyly právní moci a byly vykonatelné dříve než ty, které jsou předmětem přezkumu v odvolacím řízení.⁶² To platí obdobně pro odvolání, které bylo podáno ve prospěch či neprospěch jiné osoby, nebo jež podal poškozený anebo zúčastněná osoba, v takovém případě nebrání výrokům, jež se těchto osob přímo nedotýkají, aby nabyly právní moci a vykonatelnosti.

⁶¹PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. s. 6–22. [dat. cit. 2023-20-02]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

⁶²VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. [online] 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, [dat. cit. 2023-17-01]. ISBN 978-80-7400-321-9, s. 478-481. dostupné z: www.beck-online.cz

2.2.4 Beneficium cohaesionis

V § 261 trestního řádu je zakotvena zásada beneficium cohaesionis, jejíž podstatou je povinnost odvolacího soudu rozhodnout též ve prospěch dalšího obžalovaného, resp. spoluobžalovaného nebo zúčastněné osoby, jestliže jim svědčí stejný důvod, pro který odvolací soud změnil rozsudek ve prospěch jiného obžalovaného. Podle této zásady odvolací soud postupuje v případě, kdy v důsledku podaného odvolání došlo ke změně rozsudku ve prospěch obžalovaného a tentýž důvod, který vedl k této změně, hovoří též ve prospěch dalšího obžalovaného, který však rozsudek odvoláním nenapadl. Takto rozhodne i ve prospěch obžalovaného, kterému prospívá důvod, pro který změnil rozsudek ve prospěch zúčastněné osoby.⁶³

Předpokladem pro uplatnění tohoto principu je, že o dotčených osobách bylo rozhodnuto jedním rozsudkem, současně musí důvod, pro který má být postavení těchto osob zlepšeno pro všechny tyto osoby společný. Podstatné je, aby tu prospívající důvod byl již v době, kdy ve věci rozhodoval soud prvního stupně až do nabytí právní moci rozsudku.⁶⁴ Pokud by důvodem pro zlepšení postavení obžalovaných, kteří nepodali odvolání, měla být změna zákona, musela by novela, v důsledku které byl zákon změněn, nabýt účinnosti do okamžiku, než rozsudek prvního stupně týkající se odsouzených, kteří nepodali odvolání, nabyde právní moci. Princip se tedy neuplatní v případě, kdy odvolací soud změnil rozsudek v části týkající se odvolatele z důvodu změny zákona, ke které došlo až poté, co rozsudek nabyl ohledně odsouzených, kteří odvolání nepodali, právní moci.⁶⁵ Působením tohoto principu v odvolacím řízení dojde k prolomení charakteru nezměnitelnosti rozsudku, poté co již nabyl právní moci. Konkrétně dojde k zásahu do právní moci rozsudku ve výrocích, které se týkají osob, na které se zásada beneficium cohaesionis uplatní. S ohledem na uvedené tato zásada zasahuje do principu vázanosti soudu podaným návrhem, neboť pravomoc odvolacího soudu rozšiřuje i na přezkum odvoláním nenapadených výroků.

Pomocí tohoto principu dochází k „...naplnění materiální spravedlnosti při rozhodování o vině a trestu, ...“⁶⁶ a o vyrovnání nerovností mezi zasaženými osobami, čímž zaručuje dostatečnou ochranu práv všech těchto osob. Takovýto postup se současně předchází nežádoucím stavům, šetří

⁶³ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. , ISBN 978-80-7400-465-0. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 261, s. 3105 - 3108

⁶⁴Tamtéž

⁶⁵Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. října 2002, sp. zn. 4 Tz 65/2002

⁶⁶GŘIVNA, T. (ed.) *Pocťa Pavlu Šámaloovi k 65. narozeninám. Čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudu ČR*. [online] 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, , ISBN 978-80-7400-709-5, Dostupné z: www.beck-online.cz 165 - 173 s.

náklady řízení a vyhýbá se zdlouhavé nápravě odporujících si rozsudků cestou mimořádných opravných prostředků. Zároveň „...vylučuje, aby vedle sebe existovala sobě si odporující rozhodnutí v téže věci.“⁶⁷ Například by pak vedle sebe mohl stát rozsudek odsuzující spolupachatele ze spáchání trestného činu a rozsudek odvolacího soudu, jež by jiného spolupachatele zprošťoval obžaloby, neboť jednání v obžalobě popsané odvolací soud shledal jako beztrestné. „To by mj. vedlo k oslabení autority příslušných orgánů nejen v očích osob dotčených rozhodnutím, ale i v očích veřejnosti, došlo by k oslabení výchovné a preventivní funkce rozhodnutí.“⁶⁸

2.2.5 Zákaz reformationis in peius

Princip zákazu reformationis in peius vyjádřený v § 259 odst. 4 trestního řádu zaručuje osobě, která opravný prostředek podala, aby se její postavení, či postavení osoby v jejíž prospěch je rozsudek soudu prvního stupně napadán, nezhoršilo oproti stavu, proti kterému je opravný prostředek podáván.

Jedním z nejvýznamnějších důvodů jež vedl zákonodárce k zakotvení tohoto principu je úsilí o posílení motivace obžalovaného k podání odvolání, čehož má být docíleno právě tím, že tento princip umožňuje napadat rozsudek soudu prvního stupně beze strachu, vycházejícího z obavy o zhoršení stávající situace na základě podaného odvolání.⁶⁹ V odvolacím řízení je tento princip uplatňován pouze vůči obžalovanému, ačkoliv dle názoru právní teorie by se dle lege ferenda nabízelo rozšířit tento princip i na osobu zúčastněnou, neboť i její postavení se může v důsledku podaného odvolání zhoršit například tím, že z části zabraná věc může nakonec být zabráná zcela.⁷⁰

Princip zákazu reformationis in peius se uplatní pouze za předpokladu, že rozsudek byl zrušen čistě v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného, nikoli, a to ani z části v jeho neprospěch.⁷¹ Pokud tedy státní zástupce podá odvolání v neprospěch obžalovaného, princip zákazu reformationis in peius se neuplatní, zároveň však takto podané odvolání soud nikterak neomezuje v možnosti změnit rozsudek soudu prvního stupně ve prospěch obžalovaného, a to ani v případě, že ve prospěch obžalovaného odvolání učiněno vůbec nebylo. Takové rozhodnutí je

⁶⁷Tamtéž

⁶⁸Tamtéž

⁶⁹LANGER P., *Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení*, [online] Trestněprávní revue 11/2006, [dat. cit. 2023-14-01]. s. 317, dostupné [zhttps://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7geyv6427gmyto&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search](https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7geyv6427gmyto&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search)

⁷⁰Tamtéž

⁷¹JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3, s. 621 - 622.

ovšem podmíněno důkladným a řádným vysvětlením odvolacího soudu vedoucí k osvětlení své pohnutky.⁷²

Avšak dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. června 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018 v případě, že státní zástupce podá odvolání v neprospěch obžalovaného jen do určitého výroku, může odvolacím soud „... svým rozsudkem změnit k tíži obviněného jen ten výrok rozsudku soudu prvního stupně, který byl napaden odvoláním státního zástupce podaným v jeho neprospěch. Pokud tak učiní ve vztahu k výroku, jenž takto napaden nebyl (např. zpřísní-li obviněnému trest odnětí svobody na podkladě odvolání podaného státním zástupcem výslovně jen proti výroku o trestu propadnutí části majetku), aniž by byly dány podmínky ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř., poruší ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř.“

Uplatnění zásady však nebrání, podá-li odvolání do výroku o náhradě škody, újmy či o vydání bezdůvodného obohacení v neprospěch obžalovaného poškozený. K podanému odvolání se tak v souvislosti se zásadou reformationis in peius nepřihlíží⁷³ a soud musí tuto zásadu ve zbytku výroků i nadále respektovat. Podá-li tak odvolání v neprospěch obžalovaného poškozený, dojde k omezení aplikace zásady zákazu reformationis in peius ve výroku o náhradě škody, újmy či o vydání bezdůvodného obohacení, nikoli však ve výrocích, které poškozený svým odvoláním nenapadl a ani nemohl napadnout. Obdobně se postupuje, podá-li odvolání zúčastněná osoba.

Dojde-li k napadení rozsudku pouze ve prospěch obžalovaného, nemůže být rozsudek změněn k jeho tíži v kterémkoli výroku, který se ho přímo dotýká, tedy ve výroku o vině, trestu či (ochranném) opatření, o náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení.

Zákaz reformationis in peius je principem, jež ovlivňuje výsledek řízení, tedy samotné rozhodnutí, nikoli tak jeho průběh.⁷⁴ Zároveň dále nachází své uplatnění i v řízení navazujícím na řízení o odvolání, jestliže před odvolacím soudem došlo k jeho aplikaci. Neomezuje se tedy pouze na odvolací řízení, nýbrž dle § 264 odst. 2 trestního řádu i na nové řízení před soudem prvního stupně poté, co mu byl jeho rozsudek napadený pouze ve prospěch obžalovaného odvolacím soudem vrácen k novému projednání a rozhodnutí. Tímto principem se též řídí soud, který projednává odvolání, které napadá nově vyhlášený rozsudek soudu prvního stupně poté, co mu byl původní rozsudek odvolacím soudem vrácen k novému projednání a rozhodnutí, a to i za předpokladu, kdy proti nově vyhlášenému rozsudku podá odvolání pouze státní zástupce. Princip

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2021, sp. zn. 5 Tdo 888/2021

⁷³ To platí však jen v případě, kdy státní zástupce nepodal odvolání v neprospěch obžalovaného.

⁷⁴ LANGER P., *Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení*, Trestněprávní revue 11/2006 [online], [dat. cit. 2023-01-14]. s. 317, dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7geyv6427gmyto&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search>

se uplatní i za situace, kdy nejvyšší státní zástupce podá v neprospěch obžalovaného dovolání, přičemž jemuž předcházející odvolací řízení bylo zahájeno na základě odvolání podaného pouze ve prospěch obžalovaného.⁷⁵

⁷⁵ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád:Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.Dostupné z: www.beck-online.cz, § 264, s. 3128 - 3135

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA ODVOLÁNÍ

Tato kapitola je věnována obecné charakteristice odvolání v trestním řízení především jeho subjektivním a objektivním přípustnostem, které je potřeba pro úspěšné domáhání se přezkumu napadaného rozsudku následovat.

Odvolání patří vedle stížnosti (§ 141 a násl. trestního řádu) do kategorie řádných opravných prostředků, které společně s mimořádnými opravnými prostředky⁷⁶ ucelují systém dozoru nad rozhodování soudů nižších stupňů. Za prostředek schopný vyvolat nápravu některých rozhodnutí se též považuje dle § 174a trestního řádu oprávnění nejvyššího státního zástupce do tří měsíců od právní moci zrušit usnesení o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci v přípravném řízení. Odvolání je jediným řádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout rozhodnutí pro vady skutkové i právní, což je dle Pipka nejen efektivnější, ale i přehlednější a tím přístupnější pro osoby bez právního vzdělání.⁷⁷

Odvolací řízení lze zahájit pouze z podnětu osoby k tomu oprávněné, což z něj činí dispozitivní procesní úkon. Svou dispozitivní povahou je tedy odvolací řízení fakultativním stádiem trestního řízení a nikoli stádiem obligatorním, které orgány činné v trestním řízení zahajují ze své úřední povinnosti, ba naopak jeho konání záleží na vůli oprávněných osob.⁷⁸

Odvolání lze podat proti jakémukoli rozsudku soudu prvního stupně rozhodujícího zejména o vině a trestu obžalovaného, které dosud nenabylo právní moci, a to do všech jeho výroků, proti kterým je osoba oprávněna podat odvolání. Rozsudek lze dle § 246 odst. 2 trestního řádu napadat pro nesprávnost některého z jeho výroků či pro absenci výroku, dále také pro porušení procesních ustanovení o řízení, jež rozsudku předcházelo, pokud toto porušení mohlo způsobit, že je výrok nesprávný nebo že chybí. Dle § 245 odst. 1 věta druhá trestního řádu lze proti rozsudku soudu, kterým byla schválena dohoda o vině a trestu, podat odvolání jen pokud takovýto rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, v podobě, v jakém byla soudu předložena státním zástupcem k schválení.

Odvolání je prostředkem sloužícím k přezkumu správnosti, zákonnosti a spravedlivosti rozsudku, jakož i přezkumu řízení, jež rozsudku předcházelo a zároveň jím lze případně docílit nápravy rozsudku, jež trpí vadami vyplývajícími z vad skutkových nebo právních. „*V odvolacím řízení se tedy zjišťuje a posuzuje, zda rozsudek, proti němuž směřuje podané odvolání, spočívá na*

⁷⁶Do kterých řadíme dovolání (§ 265a a násl. trestního řádu), stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. trestního řádu) a obnovu řízení (§ 278 a násl. trestního řádu).

⁷⁷PIPEK, J. *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online], Bulletin advokacie, 3/2001, s. 51 – 60. [dat. cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_03.pdf

⁷⁸ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 245, s. 2960-2964

skutkovém stavu, který byl zjištěn v dostatečném rozsahu a postupem v souladu se zákonem, a zda k právnímu posouzení tohoto skutkového stavu byly zvoleny odpovídající právní předpisy, jež byly správně vyloženy a aplikovány.“⁷⁹ Svým charakterem se tak staví do pozice garanta práv a svobod osob, jichž se trestní řízení dotýká a zároveň do pozice dozorce nad dodržováním zákonnosti v postupu orgánů činných v trestním řízení.⁸⁰ Samotná nesprávnost pak může spočívat jak ve vadách skutkových, tak ve vadách právních. Skutkovou vadou trpí rozsudek tehdy, je-li založen na takových zjištěních, které neodpovídají zákonným požadavkům, především pramení z nesprávnosti, neúplnosti, nejasnosti či rozporuplnosti skutkových zjištění. Nesprávnost skutkového zjištění tkví v závěrech učiněných a popsanych v rozsudku, která však z provedených důkazů nikterak nevyplývají. K neúplným skutkovým zjištěním pak zpravidla dochází, nebyly-li rozhodné skutečnosti vůbec předmětem dokazování. Nejasná skutková zjištění vyvstávají tehdy, není-li z rozsudku patrné, které důkazy jsou podkladem pro tvrzené skutečnosti, či ze kterých důkazů soud při uchýlení se ke svým závěrům vycházel. Ta zjištění, u kterých se u stejné skutečnosti vícera tvrzení rozcházejí, trpí rozporuplností. Právní vady výroku mohou být jak hmotněprávní spočívající v nesprávné aplikaci či interpretaci právní normy na konkrétní případ, tak procesněprávní týkající se především v nedodržení procesních ustanovení o rozsudku.⁸¹

Odvolací řízení je vystavěno na základních a specifických zásadách podrobně jmenovaných a popsanych ve druhé kapitole této práce. Z jmenovaných jej podstatně ovlivňuje především apelační princip s prvky kasace, jež určuje postup odvolacího soudu při vyřizování podaného odvolání. Dále pak princip vázanosti soudu podaným návrhem usměrňuje rozsah přezkumu podaného odvolání soudem druhého stupně.

O odvolání vždy rozhoduje soud nadřízený tomu, který rozhodoval v prvním stupni, což má na svědomí devolutivní účinek odvolání. Za soud rozhodující v prvním stupni se v soustavě obecných soudů považují okresní soudy a v případech uvedených v § 17 trestního řádu pak krajské soudy. O odvolání jsou příslušné rozhodovat soudy vyššího stupně, přičemž soudem nadřízeným pro okresní soud je soud krajský a pro krajský soud pak vrchní soud. Výrazně se na podobě odvolacího řízení též podepisuje suspenzivní účinek, jež působí na právní moc a vykonatelnost rozhodnutí, které odkládá, ty pak dále sledují osud odvolacího řízení.

⁷⁹PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. s. 6–22. [dat. cit. 2023-20-02]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

⁸⁰FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GŘIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 607 s.

⁸¹FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GŘIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 612-613 s.

Institut odvolání musí být upraven tak, aby přístup k přezkumu rozsudku a umožnění jeho nápravy byl pro oprávněné osoby co nejsnadnější a nejdostupnější, a tedy zpřístupnit právo podat odvolání co nejvyšším počtem osob, a to do co nejvyššího počtu rozsudků. Tím lze předejít eventuální nesprávnosti rozsudků nebo chybovosti procesního řízení.⁸² Institut odvolání tak zaujímá své neodmyslitelné místo v rámci uplatňování subjektivního práva osob na spravedlivý proces a zároveň při kontrole naplňování tohoto práva, přičemž tuto skutečnost potvrzuje a rozvíjí Ústavní soud svým nálezem ze dne 8. července 1999, sp. zn. ÚS III. 505/98 a tvrdí: „*K základním zásadám spravedlivého procesu („stanoveného postupu“ podle čl. 36 odst. 1 LPS) mimo postulát nezávislého a nestranného rozhodování, vyloučení libovůle v soudní jurisdikci aj. náleží – nikoli v poslední řadě – také ústavní požadavek přezkumu rozhodnutí soudu nižšího stupně soudem vyššího stupně, neboť jen tak se naplňuje ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu (hlava pátá Listiny základních práv a svobod) a z ní vyplývající právo na spravedlivý proces.*“⁸³

Podání odvolání je dle § 265a odst. 1 trestního řádu dále jedním z předpokladů úspěšného podání a domáhání se opravy rozsudku dovoláním.

3.1 Subjektivní přípustnosti odvolání

Odvolací řízení je fakultativním stadiem trestního řízení, orgány činné v trestním řízení jej proto na rozdíl od obligatorních stádií trestního řízení nezahajují z úřední povinnosti, naopak je zcela vyloučeno, aby například soud prvního stupně v případě, že by dodatečně sám shledal své pochybení, z tohoto důvodu řízení zahájil.⁸⁴ Řízení o odvolání lze tak zahájit pouze na návrh omezeného okruhu osob k tomu oprávněných, přičemž odvolání je svou povahou dispozitivním procesním úkonem, konání odvolacího řízení tak záleží čistě na vůli oprávněné osoby. Možnost úspěšně napadnout rozsudek soudu prvního stupně je však spjata se splněním subjektivních přípustností, jež se váží čistě k osobě, které je oprávněná k podání tohoto opravného prostředku.

Právní úprava institutu odvolání poskytuje široké možnosti k zahájení přezkumného řízení a tím vytváří široké záruky kontroly prvoinstančních rozhodnutí. Jednou z těchto záruk je schopnost napadnout prvostupňový rozsudek početným okruhem osob. V zájmu docílit spravedlivého rozhodnutí byl tak okruh osob oprávněných k podání odvolání, a to především osob, které mohou své odvolání podat ve prospěch obžalovaného, zákonodárcem zakotven velmi zešíroka. Každá z osob oprávněných podat podnět k zahájení opravného řízení disponuje

⁸² FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 607 s.

⁸³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. května 1999, sp. zn. II. ÚS 99/1999

⁸⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. 7., doplněné a přepracované vydání V Praze: C.H. Beck, 2013. § 245, s. 2960-2964

rozdílným odvolacím právem. Konkrétní rozsah odvolacího práva a okruh otázek, pro které může oprávněná osoba napadat rozsudek prvního stupně odvoláním se liší v závislosti na osobě odvolatele. Výčet osob společně s rozsahem jejich oprávnění je zakotven v ustanovení § 246 odst. 1 trestního řádu, který dále doplňuje § 247 odst. 2 trestního řádu. V § 247 odst. 2 trestního řádu pak jsou uvedeny osoby se samostatnými odvolacími právy, které jsou oprávněny svým jménem a z vlastní vůle napadat rozsudek soudu prvního stupně, avšak pouze (vyjma státního zástupce) ve prospěch obžalovaného.⁸⁵ Oprávněné osoby mají právo s podaným odvoláním disponovat, tedy jej doplňovat nebo vzít zpět.

Odvolání podané osobou neoprávněnou nebo osobou, která se práva na odvolání vzdala, případně osobou, která je za normálních okolností oprávněna podat odvolání ve prospěch obžalovaného, avšak v důsledku výslovného prohlášení obžalovaného, že si nepřeje, aby tato nebo jakákoliv z oprávněných osob podala odvolání, soud zamítne dle § 253 odst. 1 trestního řádu.

V řízení vedenému proti mladistvému je pak navíc dle § 72 odst. 1 ZSVM oprávněn podat odvolání zákonný zástupce či opatrovník mladistvého a dle téhož ustanovení též orgán sociálně-právní ochrany dítěte, a to i proti vůli mladistvého.

Obhájce podává odvolání vždy v zastoupení a jménem obžalovaného,⁸⁶ nelze ho však označit za osobu oprávněnou k podání odvolání, přičemž dle názoru Nejvyššího soudu České republiky „*Skutečnost, že pod textem odvolání je uvedeno pouze jméno obhájce, a nikoliv také jméno obviněného, není bez dalšího důvodem pro zamítnutí odvolání jako podaného osobou neoprávněnou podle ustanovení § 253 odst. 1 trestního řádu.*“⁸⁷ Naproti tomu, v řízení proti uprchlému nebo zemřelému obžalovanému se však okruh oprávněných osob rozšiřuje navíc právě o obhájce obžalovaného, který na rozdíl od obecné úpravy odvolání podává opravný prostředek vlastním jménem a za daných okolností je tedy osobou se samostatnými odvolacími právy.⁸⁸

K tomu, aby oprávněné osoby mohly svého práva k podání odvolání řádně využít, je nutné, aby jim bylo umožněno seznámit se s úplným zněním rozsudku. Obeznamení se s obsahem rozsudku oprávněným osobám otevírá prostor k uvážení, zda a případně v jakém rozsahu hodlají podat odvolání. O právu domáhat se nápravy rozsudku musí být oprávněné osoby řádně poučeni.

Osobám oprávněným podat odvolání jsou věnovány následující podkapitoly.

⁸⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 246, s. 2964-2974.

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. srpna 1972, sp. zn. 11 Tz 52/72

⁸⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 246, s. 2964-2974.

3.1.1 Podání odvolání státním zástupcem

Státní zástupce disponuje nejširším odvolacím právem vyplývajícím jak z § 246 odst. 1 a) trestního řádu tak ze samotné obžalovací zásady, kdy jakožto zástupce veřejné obžaloby má činit vše pro to, aby naplnil postavení zástupce veřejného zájmu, tedy zájem na tom, aby ve věci bylo učiněno správné, spravedlivé a zákonné rozhodnutí. Proto byl státní zástupce nadán možností odvolat se ve prospěch i neprospěch obžalovaného, neboť jen zpřístupněním obou variant lze nejlépe naplnit veřejný zájem.

Oprávnění státního zástupce odpovídá právu napadat rozsudek soudu prvního stupně pro nesprávnost kteréhokoli výroku, a to ve prospěch i neprospěch obžalovaného a osob, jichž se rozsudek přímo dotýká. Nadto je tedy státní zástupce oprávněn napadat rozsudek prvního soudu ve výrocích přímo dotýkajících se poškozeného či osoby zúčastněné na řízení, a to jak ve prospěch, tak i v neprospěch těchto osob.⁸⁹

Podle § 249 odst. 2 trestního řádu musí státní zástupce vždy výslovně uvést, zda předmětné odvolání podává ve prospěch či v neprospěch obžalovaného nebo jiné osoby, které se napadený výrok přímo dotýká, neboť právě tato skutečnost má dále vliv na rozhodnutí odvolacího soudu a to i v souvislosti s uplatňováním zásady zákazu reformationis in peius.⁹⁰ Tato zásada, jak již bylo vylíčeno v kapitole 2.2.5. Zákaz reformationis in peius, za situace kdy nebylo podáno odvolání, a to ani z části v neprospěch obžalovaného, znemožňuje odvolacímu soudu vynést rozsudek, který by pro obžalovaného znamenal zhoršení postavení oproti rozsudku, jež vynesl soud prvního stupně.

Dle názoru Nejvyššího soudu České republiky vyjádřeného ve stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 303/2012 může odvolací soud rozhodnout ve prospěch obžalovaného, i přestože státní zástupce podal odvolání výlučně v neprospěch obžalovaného a obžalovaný sám práva na podání odvolání nevyužil.

Jestliže státní zástupce podává odvolání ohledně více osob, vnímáme takovéto odvolání jako odvolání složené z několika dílčích odvolání odpovídajícím počtu osob, proti kterým je odvolání podáváno. Právě proto je potřeba, aby odvolací soud učinil své rozhodnutí se zřetelem k počtu osob a o každé této osobě rozhodl ve samostatném výroku.⁹¹

⁸⁹JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-278-3, s. 621 - 622.

⁹⁰MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V. a ŠÁMAL P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 917.

⁹¹Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. září 1999 sp. zn. 8 Tz 129/99

Z ustanovení § 249 odst. 2 trestního řádu zároveň vyplývá, že státní zástupce není omezen rozsahem ani povahou způsobu podat odvolání, může například napadat rozsudek soudu první instance pouze z části ve prospěch a ve zbytku v neprospěch osoby přímo dotčené rozsudkem. Ve prospěch obžalovaného může dle § 247 odst. 2 věty druhé trestního řádu podat odvolání i proti jeho vůli. Na druhé straně státní zástupce je jedinou osobou oprávněnou podat odvolání v neprospěch obžalovaného, jedná-li se však o výrok pojednávající o náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení, pak právo podat odvolání v neprospěch obžalovaného náleží i poškozenému.⁹²

Přestože tak zákon výslovně neuvádí, je Nejvyšší soud České republiky toho názoru, že státní zástupce může, na rozdíl od obžalovaného, podat odvolání proti rozhodnutí soudu o přijetí prohlášení viny obžalovaného. Domnívá se, že bylo-li by záměrem zákonodárce takto omezit odvolací právo státního zástupce, explicitně by toto jeho omezení do trestního řádu zakotvil totožně a způsobem, jakým tak učinil v případě obžalovaného v § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu.⁹³

Záměrem vládního návrhu rekodifikace trestního řádu je dle § p2 odst. 4 posílit odvolací právo státního zástupce a rozšířit jeho oprávnění o napadání výroku též v neprospěch zúčastněné osoby.⁹⁴

3.1.2 Podání odvolání obžalovaným a příbuznými obžalovaného

Oprávnění obžalovaného podat odvolání proti rozsudku prvostupňového soudu je obsaženo v § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu. Obžalovaný, může dle § 247 odst. 1 a contrario trestního řádu podat odvolání pouze ve svůj prospěch a obžalovaný, který byl omezen na svéprávnosti může dle § 33 odst. 1 trestního řádu poslední věta tak může učinit i bez souhlasu svého opatrovníka. Odvoláním pak lze brojit pouze proti nesprávnosti výroku, který se ho přímo dotýká, či protože takový výrok, ač měl, učiněn vůbec nebyl, anebo z důvodů procesních vad, které mohly zapříčinit, že napadaný výrok trpí nesprávností nebo chybí.⁹⁵ Obžalovaný nemůže dle § 246 odst. 1 písm. b) trestního řádu odvoláním napadat výrok o vině v rozsahu, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny. Dle Jelínka je též *„možné zpochybňovat dodržení procesních pravidel vedoucích k učinění prohlášení viny obviněným a jeho přijetí soudem, zejména z hledisek zákonnosti, dodržení práva*

⁹²ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 246, s. 2964-2974.

⁹³Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. srpna 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021

⁹⁴Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-20-03]. Dostupné z <https://justice.cz/web/mssp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁹⁵ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 264, s. 2964-2974.

na obhajobu a práva na spravedlivý proces, a to včetně nucení k sebeobvinění.“⁹⁶Vládní návrh rekodifikace trestního řádu v §1 odst. 3 navrhuje, aby právo podat odvolání proti rozsudku, jimž soud přijal prohlášení viny obžalovaného, rozšířil tak, že obžalovaný má právo napadat takovýto rozsudek, nebyly-li splněny podmínky pro přijetí prohlášení viny soudem prvního stupně nebo není-li výrok v souladu s uvedeným prohlášením.⁹⁷

Za určitých okolností je obžalovaný oprávněn podat odvolání i do zprošťujícího rozsudku. Tato možnost je omezena na situace, kdy byl obžalovaný sice zproštěn obžaloby, ale stalo se tak z důvodu, který je pro něj méně příznivý než jiný důvod uvedený v § 226 trestního řádu. „*Tyto důvody jsou seřazeny hierarchicky, takže je pravidlem (již čtvrtým), že každý v tomto zákonném ustanovení výše umístěný důvod zproštění je pro obžalovaného příznivější než níže umístěný zprošťující důvod.*“⁹⁸ Tedy pokud byl obžalovaný zproštěn pro důvod uvedený pod písm. b) tohoto ustanovení, ačkoliv měl být zproštěn pro důvod pod písm. a), je oprávněn tento rozsudek odvoláním napadnout. Důvod uvedený pod písm. a) je ze své podstaty nejpríznivějším z důvodů zproštění, a tudíž jej není možno odvoláním napadat, neboť by se pak obžalovaný odvolával ve svůj neprospěch. V každém případě je vždy nutno vycházet z konkrétních okolností případu.⁹⁹

Obdobně jako státní zástupce, nemůže ani obžalovaný v případě odsuzujícího rozsudku o schválení dohody o vině a trestu napadat tento rozsudek z důvodu změny svého postoje této dohodě, což z něj činí výjimku ze zásady dvojinstančnosti trestního řízení,¹⁰⁰ nicméně je oprávněn podat odvolání proti rozsudku o schválení dohody o vině a trestu, pokud znění rozsudku neodpovídá podobě, ve které byla soudu předložena státním zástupcem k jeho schválení.

Dle § 247 odst. 2 trestního řádu jsou ve prospěch obžalovaného oprávněni podat odvolání též příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, tzn. jeho předci či potomci, zpravidla jde o děti, vnoučata, rodiče a prarodiče, dále jeho sourozenci, a to i ti, kteří mají společného pouze jednoho rodiče, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, tj. osoba, s kterou obžalovaný uzavřel registrované

⁹⁶JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, 1051 s.

⁹⁷Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-03]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁹⁸FASTNER, J., *K oprávněnosti obžalovaného podat proti zprošťujícímu rozsudku odvolání*, [online] Trestněprávní revue 5/2005, s. 138. [dat. cit. 2023-02-14] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgvpxi4s7gvpngxzrgm4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

⁹⁹FASTNER J., *K oprávněnosti obžalovaného podat proti zprošťujícímu rozsudku odvolání*, Trestněprávní revue 5/2005 [online], s. 138, [dat. cit. 2023-02-14]. dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgvpxi4s7gvpngxzrgm4a&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>

¹⁰⁰MULÁK, J., PROVAZNÍK J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb., Bulletin advokacie, 2022 [online], [dat. cit. 2023-02-18]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonem-c-333-2020-sb/>

partnerství a druh, tedy osoba, jež má k obžalovanému vztah obdobný poměru manželskému, který však není právně upraven (dále jen „osoby příbuzné“).¹⁰¹ Jejich výčet je stanoven taxativně, a tudíž nelze být rozšiřován o jiné osoby, jež jsou s obžalovaným v příbuzenském vztahu. Osoby příbuzné, jsou osobami se samostatným odvolacím právem. To znamená, že jestliže dojdou k rozhodnutí podat odvolání, činí tak vlastním jménem nezávisle na odvolání obžalovaného. S takto podaným odvoláním jsou oprávněni disponovat, avšak vzít zpět ho mohou jen s výslovným souhlasem obžalovaného. Odvolání mohou podat jen ve prospěch obžalovaného a nikdy proti jeho vůli, respektive proti jeho výslovnému prohlášení o nesouhlasu s podáním odvolání osobou příbuznou.¹⁰²

3.1.3 Podání odvolání zúčastněnou osobou

Zúčastněnou osobou se dle § 42 trestního řádu rozumí osoba, fyzická či právnická, jejíž věc byla či dle návrhu má být zabráná. A contrario zúčastněnou osobou není osoba, které se dotýká výrok soudu o propadnutí věci, ke které uplatňuje vlastnické právo.¹⁰³

Dle § 246 odst. 1 písm. c) trestního řádu může zúčastněná osoba napadat odvolání pouze proti výroku o zabrání věci nebo zabrání části majetku, včetně zabrání náhradní hodnoty, anebo pro vady řízení, které mohly být důvodem neprávosti tohoto výroku. V případě, že zúčastněná osoba není plně svéprávná nebo na svéprávnosti omezená, je oprávněn v její prospěch a jejím jménem podat odvolání dle § 42 odst. 3 trestního řádu její zákonný zástupce nebo opatrovník. Zároveň toto oprávnění drží dle § 51 odst. 1 trestního řádu též zmocněnec zúčastněné osoby.

3.1.4 Podání odvolání poškozeným

Pokud jde o právo poškozeného k podání odvolání, myslíme tím poškozeného, který řádně a včas uplatnil svůj nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích způsobenou trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem a svých práv se nevzdal.¹⁰⁴

Společně se státním zástupcem je poškozený další oprávněnou osobou, která může podat odvolání v neprospěch obžalovaného. Stejně jako zúčastněná osoba je však omezen pouze na

¹⁰¹ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 247, s. 2974 - 2982

¹⁰²FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, s. 617

¹⁰³JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, 303 s.

¹⁰⁴FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 617 s.

takový výrok rozsudku, který se ho přímo dotýká, respektive kterým bylo rozhodnuto o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích, či na vydání bezdůvodného obohacení, anebo proto, že výrok učiněn vůbec nebyl, či pro vady řízení, které způsobily nesprávnost či absenci takového výroku.

Není však vyloučeno, aby poškozený odvoláním napadl rozsudek i ve prospěch obžalovaného. Jedná se zejména o případy, kdy obžalovaný uplatněný nárok poškozenému zaplatil a soud poškozenému nárok přesto přisoudil, nebo soud odsoudil k náhradě škody, nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení obžalovaného, ačkoliv nebyl tím, kdo stál za vznikem škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení.¹⁰⁵ Ve prospěch obžalovaného může podat odvolání i poškozený, který je zároveň osobou obžalovanému příbuznou, a to i do výroku o vině nebo trestu. Ustanovení § 246 odst. 1 písm. d) trestního řádu proto nelze vykládat jako omezující ustanovení § 247 odst. 2 trestního řádu a připravit tak osobu příbuznou o právo podat odvolání ve prospěch obžalovaného jen z toho důvodu, že má v řízení postavení poškozeného.¹⁰⁶

Své odvolání nemůže poškozený, jestliže není osobou příbuznou, směřovat proti výrokům, kterým bylo rozhodnuto o vině a trestu obžalovaného, třebaže jeho nárok na odškodnění, odčinění či vydání bezdůvodného obohacení má původ právě v těchto výrociích.¹⁰⁷ Z povahy věci nemůže podat odvolání ani proti rozsudku, kterým byl obžalovaný zproštěn obžaloby.¹⁰⁸ Poškozený může dle § 245 odst. 1 věta druhá trestního řádu napadat rozsudek pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, jímž soud schválil dohodu o vině a trestu, jestliže s rozsahem náhrady, jenž byla dohodou stanovena, nevyslovil souhlas.

Jménem poškozeného je dle § 45 odst. 1 trestního řádu oprávněn podat odvolání jeho zákonný zástupce nebo opatrovník v případě, není-li poškozený plně svéprávný nebo byl-li omezen na svéprávnosti. V případě, že poškozený zmocnil osobu, aby za něj jednala, tedy činila veškeré úkony či pouze úkon k tomuto určitému jednání, může tento zmocněnec podle § 51 odst. 1 trestního řádu též podat odvolání jménem poškozeného.

¹⁰⁵ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, §247, s. 2974 - 2982

¹⁰⁶Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. března 2010, sp. zn. 8 Tdo 277/2010

¹⁰⁷FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 618 s.

¹⁰⁸Rozhodnutí krajského soudu v Praze ze dne 15. března 1967, sp. zn. 2 To 22/67

V případě uplatňování nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení disponuje právem podat odvolání proti předmětným výrokům také právní nástupce poškozeného podle § 45 odst. 3 trestního řádu.

V rámci úpravy práva poškozeného na podání odvolání zákonodárce neopominul případy, kdy počet poškozených je mimořádně vysoký, a proto do trestního řádu zavedl zvláštní institut společného zmocněnce. Společný zmocněnec, tak jak je upraven v § 44 odst. 2 trestního řádu je institutem, který má zrychlit a zhospodárnit trestní řízení tím, že v případě vysokého počtu poškozených, jsou poškození povinni zvolit si společného zmocněnce, prostřednictvím kterého budou svá práva, včetně práva na podání odvolání, uplatňovat.

3.2 Objektivní přípustnosti pro podání odvolání

K úspěšnému podání odvolání, které má potenciál projít sítí odvolacího soudu, tedy které nebude odvolacím soudem bezprostředně zamítnuto dle § 253 odst. 1 trestního řádu nebo odmítnuto dle § 253 odst. 3 trestního řádu, je nutno dodržet objektivní přípustnosti odvolání stanovené v § 245 až § 249 trestního řádu. Jednotlivým přípustnostem jsou věnovány následující podkapitoly.

3.2.1 Přípustnost, důvody a účinky odvolání

Jak již bylo nastíněno dříve, ustanovení § 245 trestního řádu stanoví, že odvolání je přípustné proti nepravomocnému rozsudku soudu prvního stupně, stejně tak proti rozsudku, jímž ve věci rozhodoval soud prvního stupně poté, co mu byl odvolacím soudem rozsudek vrácen. Výkladem a contrario k tomuto ustanovení lze dovodit, že odvolání není přípustné proti usnesení, rozsudku odvolacího soudu a ani proti rozsudku Nejvyššího soudu v rámci řízení o dovolání nebo o stížnosti o porušení zákona.¹⁰⁹

Odvoláním se napadá rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud rozhodoval o vině a trestu, respektive o obžalobě nebo o návrhu na potrestání a rozsudek jímž soud schvaloval dohodu o vině a trestu. Předmětem odvolání je i rozsudek, jenž soud vynesl po částečném povolení obnovy řízení, a kterým byl uložen trest za zbývající trestné činy. Rozsudkem, který může být předmětem odvolání je rovněž takový rozsudek, kterým byl odsouzenému uložen trest poté, co se ve zkušební době určené k dohledu nad odsouzeným z důvodu jeho podmíněného upuštění od potrestání s dohledem, neosvědčil. Mezi takové rozsudky, jež mohou být předmětem odvolání, lze zařadit i

¹⁰⁹ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, §245, s. 2960-2964

rozsudek, jímž se stanoví přiměřený trest poté, co byl rozsudek částečně zrušen Ústavním soudem. Nakonec předmětem odvolání jsou i některá rozhodnutí cizozemských soudů.¹¹⁰

Odvoláním může oprávněná osoba dle § 246 ve spojení s § 247 odst. 2 trestního řádu napadnout rozsudek do všech jeho výroků, ke kterým byla nadána právem podat odvolání, a které se jí jeví jako nesprávné, a to i do skutečnosti, že výrok nebyl učiněn, jakož může napadnout i řízení předcházející vydání rozsudku, jestliže mohlo způsobit, že je některý výrok nesprávný nebo chybí. Nesprávnost může spatřovat a rozsudek může napadnout jak pro vady právní, tak vady skutkové. A contrario odvolání nemůže být podáno pouze proti odůvodnění rozsudku. Předmět odvolání se odvíjí od osoby a rozsahu jejího oprávnění napadnout rozsudek soudu prvního stupně. Zároveň může, týká-li se výrok pokračujícího trestného činu, podat odvolání pouze proti části tohoto výroku, tedy jen pro některý z jeho dílčích útoků.¹¹¹

Zákon na rozdíl od přísnější úpravy dovolání výslovně nestanoví důvody, pro které je možné podat odvolání. Poskytuje tak oprávněným osobám možnost obrátit se na odvolací soud z jakéhokoli důvodu, který z vlastního přesvědčení daná osoba považuje za podstatný.¹¹² Zároveň však trestní řád v § 249 odst. 1 vyžaduje, aby odvolávající se osoba důvod odvolání vždy řádně vymezila, a to způsobem tak, aby z něj jasně vyplývalo, v jakých výrocích je rozsudek napadán a v čem odvolatel spatřuje jeho vady. V praxi se čas od času setkáváme s institutem tzn. blanketního odvolání, kdy osoba, která odvolání podala je dostatečně neodůvodnila dle § 249 trestního řádu a sama, nebo na výzvu soudu je ve stanovené lhůtě doplní. Jedná se především o situace, kdy složitost věci je natolik vysoká a shromáždění důkazů je natolik komplikované, že zákonná osmi denní lhůta k podání odvolání není pro odvolatele dostačující. Odvolatel proto podá odvolání, které není dostatečně odůvodněno, avšak splňuje základní náležitosti a vymezuje rozsah přezkumu. Odvolatel zároveň může současně s odvoláním sám připojit lhůtu, ve které bude odvolání odůvodněno a je pak na benevolenci soudu, zda tuto lhůtu akceptuje, nebo sám dle konkrétního případu stanoví odvolateli lhůtu k doplnění odvolání. Jestliže není odvolání dostatečně odůvodněno, avšak je z něho patrné, jaké vady rozsudku vytýká a jaké výroky napadá, nemění to nic na skutečnosti, že je dále přezkoumatelné a soud je tedy i v takovém případě povinen odvolání meritorně projednat, neboť zákon nestanoví, do jakých podrobností má být odvolání odůvodněno.

¹¹⁰FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 610 s.

¹¹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, §249, s. 2988 - 2997

¹¹² FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 611 s.

Ustanovení § 245 odst. 2 trestního řádu zakotvuje odkladný účinek odvolání. Odkladný, resp. suspenzivní účinek má pouze odvolání, které bylo podáno ve lhůtě u soudu, proti jehož rozsudku směřuje nebo u příslušných institucí jejichž výčet je zakotven v § 60 odst. 4 trestního řádu. Suspenzivní povaha odvolání brání rozsudku prvního stupně, aby se stal pravomocným a jeho vykonatelnost se proto odkládá. Jestliže však odvolatel podá odvolání pouze do určitých výroků, odkladný účinek se aplikuje pouze na ty výroky odvoláním napadenými. Výroky, proti kterým nebylo podáno odvolání, nabývají právní moci a jsou vykonatelné marným uplynutím lhůty pro podání odvolání. To samé platí podá-li v řízení vedeném proti více obžalovaným, resp. spoluobžalovaným odvolání pouze některý z nich, odkladný účinek tedy budou mít pouze ty výroky, které obžalovaný napadá a jeho ty, které se týkají obžalovaného, který tyto výroky napadá. Avšak ani toto není bezvýjimečné, v případě změny rozsudku ve prospěch obžalovaného, který podal odvolání, soud změni rozsudek i ve výrocích týkajících obžalovaných, kteří odvolání nepodali, jestliže důvod, pro který byl rozsudek změněn ve prospěch obžalovaného jim také prospívá.¹¹³

Přestože se odvolání podává u soudu, jehož rozsudek je odvoláním napadán, o odvolání rozhoduje vždy soud vyššího stupně. O odvolání nelze rozhodnout způsobem autoremedury, má vždy devolutivní účinek, proto o něm vždy rozhoduje soud nadřazený tomu, který ve věci rozhodoval jako soud prvního stupně, tj. krajský soud, rozhodoval-li ve věci okresní soud jako soud prvního stupně a vrchní soud, jestliže ve věci rozhodoval krajský soud jako soud prvostupňový.

K účinkům odvolání blíže viz kapitola 2.2.3. Suspenzivní a devolutivní účinek odvolání.

3.2.2 Lhůta a místo podání

Důležitou objektivní přípustností řádně podaného odvolání je podání odvolání v zákonné lhůtě stanovené pro uplatnění práva domáhat se nápravy rozsudku cestou řádného opravného prostředku. Lhůta pro podání odvolání činí 8 kalendářních dnů a počíná dnem doručení opisu rozsudku. Pro postup výpočtu lhůty se užijí obecná ustanovení o počítání lhůt dle § 60 trestní řádu. Lhůta k podání odvolání se považuje za lhůtu procesní, to znamená, že lhůta je zachována i v případech, kdy dojde k podání odvolání u prvostupňového soudu v poslední den lhůty. Lhůta je též zachována, jestliže je odvolání podáno ve lhůtě u některé z institucí uvedených v § 60 odst. 4 trestního řádu.

¹¹³§ 261 trestního řádu

Dle § 248 odst. 2 trestního řádu doručuje-li se rozsudek jak obžalovanému, tak i jeho obhájci a opatrovníku, počíná lhůta běžet od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději. Jestliže si však obžalovaný zvolil více obhájců, musí určit obhájce pro doručování a přebírání písemností, to ale nebrání tomu, aby odvolání podal kterýkoliv ze zbylých obhájců, musí tak však učinit ve lhůtě, která počala běžet doručením opisu rozsudku obhájci, který byl obžalovaným určen k přebírání písemností.¹¹⁴

Osobám oprávněným podat odvolání ve prospěch obžalovaného, respektive osobám jejichž výčet je uveden v § 247 odst. 2 trestního řádu (vyjma státního zástupce), tj. osobám příbuzným, končí lhůta ve stejný den jako obžalovanému. Těmto osobám se rozsudek nedoručuje, proto zákonodárce zvolil tuto cestu určení běhu lhůt. Vzdal-li se obžalovaný svého práva na podání odvolání, lhůta pro napadení prvostupňového rozsudku počíná osobám příbuzným běžet dnem doručení jeho opisu obžalovanému, a to i v případě, vzdal-li se obžalovaný svého práva na odvolání ještě před doručením opisu rozsudku.¹¹⁵

Čítá-li rozsudek nebo jeho opis písařské či jiné zřejmé nesprávnosti, je předseda senátu dle § 131 odst. 1 trestního řádu oprávněn usnesením tyto nesprávnosti opravit. V případě opravy vyhotovení (opisu) rozsudku, jež se podstatně dotkla obsahu některého z výroku rozsudku, počíná lhůta dle § 133 trestního řádu státnímu zástupci a osobě, přímo dotčené opraveným výrokem běžet až doručením opisu tohoto usnesení o opravě.¹¹⁶

Uplynutím lhůty k podání odvolání se rozsudek soudu prvního stupně stává pravomocným a stává se až na výjimečné případy nezměnitelným a závazným, respektive ho nelze již napadnout žádným opravným prostředkem. Jakmile rozsudek nabyde právní moci, je povinností každého, aby se jím řídil. Věc je tak vyřešena konečně a nemůže být předmětem nového řízení, tím vzniká překážka rei iudicate.¹¹⁷ Současně se rozsudek stává vykonatelným.

Odvolání, které bylo podáno opožděně, tedy po marném uplynutí osmidenní lhůty, soud bez dalšího zamítne postupem dle § 253 odst. 1 trestního řádu, to však neplatí, pokud bylo podáno opožděně z důvodu, nesprávného poučení soudu, kterým se oprávněná osoba řídila. V takovém případě nemůže být odvolání dle § 253 odst. 3 trestního řádu zamítnuto z důvodu jeho opožděného podání. Jestliže bylo odvolání zamítnuto dle § 253 odst. 1 z důvodu jeho opožděného podání, nebo

¹¹⁴ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 248, s. 2982 - 2988

¹¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. října 1968, sp. zn. 7 Tz 50/68

¹¹⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 811 s.

¹¹⁷JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, 877 s.

z důvodu podání odvolání neoprávněnou osobou, nabývá rozsudek soudu prvního stupně právní moci a vykonatelnosti již ve chvíli, kdy došlo k uplynutí zákonné lhůty k podání odvolání.¹¹⁸

Jestliže dojde k uplynutí lhůty, může být za určitých okolností postupem dle § 61 trestního řádu lhůta navrácena.

Odvolání se podává u soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni, tedy u soudu okresního, jsou-li však splněny předpoklady v § 17 trestního řádu a řízení se v prvním stupni koná u krajského soudu, podává se odvolání právě u tohoto soudu. Odvolání lze podat již před doručením opisu rozsudku, nikoli však dříve než před jeho vyhlášením. Odvolání lze podat i u jiné instituce odlišné od soudu, který rozhodoval v prvním stupni, výčet institucí, u kterých je možno podat odvolání nalezneme v § 60 odst. 4 trestního řádu, v takovém případě se podané odvolání považuje za včasné.

Zákonná osmidenní lhůta se mi s ohledem na citlivou povahu trestního řízení zdá nevyhovující, neboť odvolateli neposkytuje dostatečný čas na sepsání kvalitního a bezvadného odvolání. Zároveň dostatečně nereflektuje komplikovanost a rozsáhlost některých případů. Záměrem zákonodárce bylo s největší pravděpodobností urychlit odvolací řízení, avšak zrychlit řízení na úkor dostatečné lhůty k podání odvolání se mi nejeví jako optimální, proto se stavím na stranu vládního návrhu rekonstrukce trestního řádu, který míní zákonnou lhůtu prodloužit na 15 dní.

3.2.3 Obsahové náležitosti

Kromě obecných náležitostí stanovených pro každé podání adresované orgánu činnému v trestním řízení v § 59 trestního řádu, musí odvolání též splňovat specifické náležitosti určené pro odvolání vymezené v § 249 trestního řádu.

Mezi obecné náležitosti odvolání řadíme dle § 59 odst. 3 trestního řádu datum a podpis jeho podavatele, údaj, komu je odvolání určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co se jím sleduje. Odvolání musí být podáno v příslušném počtu stejnopisů a s přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u příslušného orgánu činného v trestním řízení a aby každá osoba dotčená odvoláním dostala po jednom stejnopisu, jestliže je toho třeba. Jako každé podání i odvolání lze dle odst. 1 téhož paragrafu učinit písemně, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem a na rozdíl od dovolání i ústně do protokolu. Domnívám se, že na tomto místě lze trestnímu řádu vytknout jeho neaktuálnost, ať už tím, že telegrafická metoda přenesení písemných zpráv se v tuzemsku již nepoužívá, či tím, že nerozvíjí a nespecifikuje elektronické možnosti podání odvolání

¹¹⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10. září 1970, sp. zn. 11 Tz 21/70

jako je například přesnější úprava doručování pomocí datových schránek nebo emailů. Je též nezbytné dodat, že každé podání je potřeba posuzovat, jak vyplývá z § 59 odst. 1 trestního řádu, dle jeho obsahu, nikoli dle jeho označení. Jestliže tedy bude podání chybně označeno např. jako stížnost pro porušení zákona, ačkoliv z jeho obsahu bude jasně patrné, že se podavatel domáhá naprawy rozsudku, který učinil soud prvního stupně, nesmí soud postupovat přísně formalisticky a musí takové podání posoudit jako odvolání.

Odvolání musí být podáno ve lhůtě pro něj stanovené, tj. ve lhůtě osmi dnů, nebo dodatečně stanovené lhůtě a odůvodněno tak, aby z něj bylo patrné, které výroky rozsudku odvolatel napadá a jaké vady rozsudku nebo předcházejícího řízení jsou mu vytýkány.¹¹⁹ O tom musí být oprávněné osoby řádně poučeny.¹²⁰ Zákon však nestanoví, k jakým podrobnostem se odvolatel musí uchýlit, tedy do jakých podrobností musí být důvody odvolání upřesněny, a „*Proto je namístě považovat i méně detailní odvolání za podání odpovídající podmínkám podle v § 249 odst. 1 tr. řádu, jestliže i přes stručnost odvolání je zřejmé, který rozsudek a v jakém rozsahu je napadán a jaké konkrétní vady (procesní, skutkové, právní atd.) jsou rozsudku nebo řízení, které mu předcházelo, vytýkány, tak aby byl zřejmý i rozsah přezkumné činnosti odvolacího soudu.*“¹²¹

Povinnost odůvodnit odvolání zabraňuje bezúčelnému a svévolnému uplatňování práva na podání odvolání, jež v některých případech může být vedeno pouze myšlenkou oddálit výkon trestu, zároveň však poskytuje odvolateli prostor k bedlivému uvážení, zda a v čem spatřuje vady rozsudku, což zpravidla vede k podání kvalitnějšího odvolání. Vymezené odvolání pak šetří hospodárnost a rychlost řízení, neboť odvolací soud není povinen problematické části rozsudku sám nalézat. Odvolacími důvody pak odvolatel vymezuje předmět řízení a určuje tak rozsah přezkumu odvolacího soudu, zároveň dává ostatním stranám zúčastněným na řízení prostor na přípravu vyjádření k odvolatelově výtčům a spatřovaným nesprávnostem.¹²²

Odvolací řízení je od velké novely trestního řádu založeno na principu vázanosti odvolacího soudu podaným odvoláním, to znamená, že rozsah přezkumu odvolacího soudu a předmět řízení se tak odvíjí od podaného odvolání, respektive je určován odvolatelem dle jeho odvoláním napadaných výroků a vytýkaných vad, přičemž odvolací soud se nemůže takto vymezeného předmětu řízení odchýlit a rozhodovat tak o výrocích nebo vadách, které napadeny nebyly. To

¹¹⁹ § 249 odst. 1 trestního řádu

¹²⁰ § 249 odst. 1 trestního řádu

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. října 2002, po sp. zn. 5 Tdo 835/2002

¹²² MANDÁK, V. *Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech* [online]. Bulletin advokacie 6-7/2000, [cit. 2023-02-20] s. 51. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgbpweyk7gzptox3tl42tc&groupIndex=3&rowIndex=0&refSource=search-facets>

však neplatí bezvýjimečně.¹²³ Vzhledem k této skutečnosti je nesmírně důležité, aby osoba, která odvolání podává, předem zvážila, v jakých částech a proč s rozsudkem nesouhlasí tak, aby následně uvážlivě napadala rozsudek ve všech výrocích, ve kterých spatřuje vady, neboť v opačném případě by došlo k tomu, že odvoláním opominuté výroky se stanou dále nepřezkoumatelné.

Dle názoru Nejvyššího soudu České republiky, není doba, po kterou lze být odvolání doplňováno nikterak omezena, proto je možné doplnit odvolání i po uplynutí lhůty k podání odvolání. Vychází přitom z komparace úpravy odvolání a úpravy ostatních opravných prostředků, přičemž se opírá o skutečnost, že například v případě dovolání je možnost jej doplňovat explicitně omezena § 265f odst. 2 trestního řádu na trvání lhůty k podání dovolání, a tedy je toho názoru, že kdyby byl záměr zákonodárce lhůtu k doplnění odvolání omezit, toto omezení by výslovně legislativně ustanovil. Mimo to z hlediska možnosti předkládat nové skutečnosti a důkazy, by bylo v rozporu s účelem této úpravy, pokud by nové skutečnosti nebo důkazy nemohly být brány v potaz jen proto, že se objevily až po uplynutí lhůty k podání odvolání. Proti tomu se ohradil například Krajský soud v Plzni, který je toho názoru, že v takovém případě jde o postup, který komplikuje rozhodování odvolacích soudů a oslabuje význam dodržování obsahových náležitostí odvolání, včetně jeho odůvodnění.¹²⁴ Problémy s neexistencí omezujících lhůt k doplnění odvolání spatřuje též Púry a Sotolář, kteří se domnívají, že absence časového omezení působí zbytečné průtahy v řízení a komplikuje procesní úkony, zejména pak uvádějí, že změna odvolání je často spojena s nutností doplnit již provedené dokazování.¹²⁵ Se závěry trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky se ztotožňuji, neboť se domnívám, že je v zájmu úpravy tohoto prostředku zšíroka zpřístupnit nápravu rozsudku a omezující podmínky pro podání a dispozici s odvoláním nastavit co nejužší, avšak připouštím, že absence omezující lhůty ke změně rozsahu a důvodů odvolání, může v řízení působit z hlediska komplikovanosti a hospodárnosti značné problémy. Zároveň podle Mandáka působí absence omezující lhůty negativně ve vztahu k § 251 odst. 3 trestního řádu, jež pojednává o doručování opisu odvolání dotčeným stranám, a to v souvislosti s nemožností seznámit se a vyjádřit se k odvolání, které bylo doplněno či odůvodněno až po lhůtě určené k podání odvolání.¹²⁶ V případě přijetí vládního návrhu rekodifikace trestního

¹²³ Blíže viz kapitola 2.2.2. Revizní princip a princip vázanosti soudu podaným návrhem

¹²⁴ Průzkum, rozbor a jiné materiály Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2004, sp. zn. 0 Ts 42/2003

¹²⁵ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. s. 6–22. [dat. cit. 2023-20-02]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

¹²⁶ MANDÁK, V. *Doručení odvolání ostatním přímo dotčeným stranám v trestním řízení* [online]. Bulletin advokacie 9/2000, s. 66. [dat. cit. 2023-02-22]. Dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgbpweyk7hfpvgxzwgy&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

řádu by navrhované změny vedly k omezení rozšiřování odvolání ve smyslu napadených výroků na dobu trvání lhůty k podání odvolání.¹²⁷

Vzhledem k tomu, že státní zástupce je oprávněn podat odvolání jak ve prospěch, tak v neprospěch obžalovaného, vyžaduje zákon v § 249 odst. 2 trestního řádu, aby státní zástupce specifikoval, v jakém smyslu rozsudek prvního stupně napadá, respektive zda ho podává ve prospěch či neprospěch obžalovaného. Neučiní-li tak, jedná se o vadu, kterou se soud prvního stupně musí pokusit opravit postupem dle § 251 odst. 1 trestního řádu a odvolací soud nemůže, v případě, že prvostupňový soud takový postup nezvolil, podané odvolání odmítnout postupem dle § 253 odst. 3 trestního řádu.¹²⁸

Jestliže náležitosti dle § 249 odst. 1, 2 a § 59 odst. 3 trestního řádu podané odvolání nespĺňuje, musí soud, jehož rozsudek je odvoláním napadán, vrátit odvolání osobě, která jej učinila (je-li známa) k doplnění a s poučením, v čem spatřuje jeho nedostatky a jak tyto nedostatky odstranit.

Dle § 249 odst. 3 trestního řádu lze odvolání opřít o nové skutečnosti a důkazy. Jsou jimi důkazy a skutečnosti, které se objevily či k nim došlo až po vyhlášení rozsudku anebo se může jednat i o takové skutečnosti a důkazy, které v řízení dosud nebyly uplatněny, ačkoliv odvolatel o jejich existenci již dříve věděl. Vzhledem k principu materiální pravdy uplatňovaného v trestním řízení se předpokládá, že státní zástupce nebude uplatňovat skutečnosti a důkazy, které dosud nebyly uplatněny, jestliže o jejich existenci věděl, pokud by tak učinil, nasvědčovalo by to tomu, že státní zástupce v dosavadním řízení zatajil určité důkazy a skutečnosti, což by bylo v rozporu s touto zásadou.¹²⁹

Jestliže podané odvolání nebude ani po lhůtě poskytnuté předsedou senátu k odstranění nedostatků odvolání, obsahovat obligatorní náležitosti, soud odvolání odmítne postupem dle § 253 odst. 3 trestního řádu. „Nelze však odmítnout odvolání z důvodu chybějících obsahových náležitostí, jestliže oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo osobě, která nemá obhájce nebo zmocněnce, nebyla poskytnuta pomoc při odstraňování vad odvolání (§ 253 odst. 4; srov. R 47/2003).“¹³⁰

¹²⁷Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

¹²⁸ Úsnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. října 2003, sp. zn. 5 Tdo 1205/2003

¹²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 249, s. 2988 - 2997

¹³⁰ Tamtéž

3.2.4 Vzdání se a zpětvzetí odvolání

Odvolací řízení je ovládáno dispoziční zásadou, tedy zahajuje se výlučně na základě podnětu - odvolání oprávněné osoby, která se pro jeho učinění svobodně a sama rozhodla. Projevem dispoziční zásady je i skutečnost, že odvolatel může své odvolání měnit a doplňovat, vzít ho zpět anebo se práva na odvolání úplně vzdát.¹³¹

Jak již bylo dříve nastíněno, osoby oprávněné podat odvolání se tohoto práva dle § 250 odst. 1 trestního řádu mohou výslovně vzdát. Předpokladem pro účinné vzdání se práva na odvolání je vyhlášení rozsudku a současně s tím řádné poučení oprávněných osob soudem o následcích vzdání se práva na odvolání. Oprávněná osoba se nemůže tohoto práva vzdát dříve, než je rozsudek soudem prvního stupně vyhlášen, takové prohlášení je právně nečinné. Oprávněná osoba se však může odvolacího práva vzdát dříve, než je jí opis rozsudku doručen, nejpozději však do uplynutí lhůty k podání odvolání. Vzdá-li se obžalovaný práva na odvolání ihned po vyhlášení rozsudku prvního stupně, doručuje se obžalovanému opis rozsudku do vlastních rukou s možností náhradního doručení dle § 64 odst. 2 trestního řádu, na které se neaplikuje omezení § 64 odst. 5 trestního řádu, a tedy v případě marného uplynutí lhůty k vyzvednutí zásilky dle § 64 odst. 4 trestního řádu se zásilka považuje za doručenou. Není tedy ani povinností odesílatele na zásilce vyznačit že uložení zásilky je dle § 64 odst. 6 trestního řádu vyloučeno.¹³²

Odvolání se může osoba oprávněná vzdát pouze jako celku. Nelze se vzdát práva na odvolání jen vůči některým výrokům a není ani možné vzdát se práva na odvolání například proti výroku o vině a trestu a ponechat si lhůtu k podání odvolání proti výroku o náhradě škody. Takové prohlášení o vzdání se práva na odvolání by bylo právně neúčinné.¹³³

Práva na odvolání se oprávněná osoba vzdává výslovně¹³⁴ vůči soudu, který rozhodoval v prvním stupni nebo vůči odvolacímu soudu způsobem odpovídajícím § 59 odst. 1 trestního řádu, za současného splnění obsahových náležitostí dle § 59 odst. 3 trestního řádu. Prohlášení o vzdání se práva na odvolání není možné vzít zpět, je neodvolatelné. Jestliže se oprávněná osoba vzdá práva podat odvolání, stává se de facto osobou neoprávněnou k napadání rozsudku soudu prvního stupně tímto opravným prostředkem. Podá-li osoba odvolání, i přestože se právo jej podat vzdala, dojde k jeho zamítnutí soudem postupem dle § 253 odst. 1 trestního řádu. Obžalovaný neuspěje

¹³¹ LANGER, P., *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?* Trestněprávní revue 5/2007 [online], s. 128 – 134. [dat. cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpxgzrzi4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

¹³²Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 1988, sp. zn. 11 Tz 20/88

¹³³Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. února 2002, sp. zn. 3 To 87/2002

¹³⁴Tj. z prohlášení musí „...jednoznačně vyplývat vůle oprávněné osoby vzdát se (tj. nevyužít) bez výhrad a zcela práva podat odvolání.“ ŠAMAL, Pavel a kol. Trestní řád:Komentář. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.Dostupné z: www.beck-online.cz, § 250, s. 2998 - 3005

ani v případě, pokud se pokusí po vzdání se práva na odvolání podat odvolání prostřednictvím svého obhájce.¹³⁵ Jestliže se však odvolání vzdal obžalovaný, který byl omezen na svéprávnosti nebo který není plně svéprávný, může v jeho prospěch a jeho jménem podat odvolání obhájce obžalovaného či jeho opatrovník, resp. zákonný zástupce.

Vzdá-li se odvolání jedna z oprávněných osob, neoslabuje se tím a ani nijak nemění právo ostatních osob oprávněných k podání odvolání, resp. ostatní oprávněné osoby tím neztrácí své právo domáhat se přezkumu rozsudku soudu prvního stupně, a to ani v případě, že se odvolání vzdá sám obžalovaný. V takovém případě jsou osoby příbuzné i nadále oprávněny podat odvolání ve prospěch obžalovaného. Obžalovaný však může osoby příbuzné z práva na podání odvolání výslovně vyloučit. Tím docílí výslovným prohlášením, v němž projeví svou vůli o tom, že si nepřeje, aby osoby příbuzné podaly v jeho prospěch odvolání. Takto nemůže vyloučit osoby, které mohou podat odvolání i proti jeho vůli.¹³⁶

Za projevem svobody odvolacího práva stojí též ustanovení § 250 odst. 2 trestního řádu, které zakotvuje právo odvolatele své odvolání vzít zpět. Nelze však vzít zpět odvolání, které učinila jiná oprávněná osoba, ačkoli dle § 250 odst. 2 věta druhá trestního řádu může odvolání státního zástupce vzít zpět i nadřízený státní zástupce.¹³⁷ Mimo to, obžalovaný může vzít zpět odvolání, které v jeho zastoupení podal jeho obhájce. To však neplatí, jestliže obhájce může podat odvolání dle § 41 odst. 4 ve spojení s odst. 2 trestního řádu i proti vůli obžalovaného, v takovém případě bude zpětvzetí odvolání neúčinné.¹³⁸ Zpětvzetí odvolání se činí výslovným prohlášením vůči soudu postupem dle § 59 odst. 1 a 3 trestního řádu. Odvolání lze vzít zpět pouze jako celek a pouze do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě, později učiněná prohlášení budou považována za právně neúčinná. Prohlášení o zpětvzetí odvolání je neodvolatelné a má stejné následky jako institut vzdání se práva na odvolání. Není tedy možné, aby se osoba, která své odvolání vzala zpět, opětovně domáhala nápravy rozsudku soudu prvního stupně podáním odvolání. Takové odvolání by bylo dle § 253 odst. 1 trestního řádu zamítnuto.

Zamýšlí-li odvolatel vzít své odvolání podané ve prospěch nebo za obžalovaného zpět, lze takto dle § 250 odst. 3 trestního řádu učinit pouze s výslovným souhlasem obžalovaného, a to i v případě, kdy bylo podáno proti jeho vůli.¹³⁹ Souhlas obžalovaného však není třeba, bere-li zpět

¹³⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 05. března 1965, sp. zn. 2 Tz 2/65

¹³⁶Takto oprávněnou osobou je státní zástupce, dále je-li obžalovaný omezen na svéprávnosti pak jeho opatrovník a obhájce, a v případě podání odvolání ve prospěch mladistvého jeho zákonný zástupce a orgán sociálně-právní ochrany dětí.

¹³⁷ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád:Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.Dostupné z: www.beck-online.cz, § 250, s. 2998 - 3005

¹³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.01.2009, sp. zn. 4 Tdo 9/2009

¹³⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád:Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.Dostupné z: www.beck-online.cz, § 250, s. 2998 - 3005

své odvolání státní zástupce, a to i přestože bylo podáno ve prospěch obžalovaného. Jestliže státní zástupce své odvolání podané ve prospěch obžalovaného vezme zpět, běží obžalovanému nová osmidenní lhůta k podání odvolání, a to ode dne vyrozumění obžalovaného o této skutečnosti. Takto se bude postupovat i jestliže obžalovaný své odvolání vzal zpět nebo odvolání nepodal a lhůta k jeho podání již uběhla.^{140 141}

Dle zprávy Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. července 1967, sp. zn. Prz 19/67 pouhé oznámení obhájce, že za obžalovaného bere odvolání zpět nenahrazuje výslovný souhlas obžalovaného s jeho zpětvzetím. Podle stanoviska Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. srpna 1977, sp. zn. Tpj 76/77 je obhájce povinen sdělit, že své odvolání bere zpět s výslovným souhlasem obžalovaného, nesdělí-li však, že tak činí na základě tohoto výslovného souhlasu či má-li předseda soudu důvodné pochybnosti, zda obžalovaný poskytl souhlas, je povinen si tuto skutečnost ověřit u obhájce nebo přímo u obžalovaného.

Dle § 250 odst. 4 trestního řádu vezme zpětvzetí odvolání usnesením na vědomí předseda senátu odvolacího soudu případně předseda soudu prvního stupně, resp. samosoudce, pokud odvolání dosud nebylo předloženo odvolacímu soudu, „... *přitom zkoumá, zda takovému postupu nebrání nějaké překážky. Překážkou bránící tomu, aby bylo prohlášení o zpětvzetí odvolání vzato na vědomí, může být např. okolnost, že chybí souhlas obžalovaného podle § 250 odst. 3 věty první nebo že je dán důvod uvedený v § 11 odst. 1 písm. a), který brání pokračovat v trestním stíhán.*“¹⁴²

Jak již bylo zmíněno, práva na odvolání se lze vzdát nebo odvolání vzít zpět bezvýhradně pouze jako celek. S ohledem na dispozitivnost odvolacího řízení je na místě otázka, zda by úprava vzdání se práva na odvolání a zpětvzetí odvolání neměla projít reformou v tom smyslu, že by zakotvila možnost vzdát se odvolání nebo je vzít zpět pouze částečně. Tuto tezi zastává Langer, přičemž se opírá o skutečnost, že pokud lze odvolání podat jen proti některým výrokům rozsudku, musí být též umožněno vzdát se odvolání nebo ho vzít zpět i jen částečně. Dále dodává, že vzdá-li se oprávněná osoba práva na odvolání pouze do některého z výroků, soud by i přesto tento výrok měl přezkoumat, a to v případě, že tyto výroky jsou od sebe neoddělitelné nebo jestliže spolu souvisí.¹⁴³ S tímto názorem částečně souhlasím. Předně se plně ztotožňuji s přeměnou úpravy na částečné vzdání se odvolání a zpětvzetí odvolání. Odvolací řízení je vystavěno na dispoziční

¹⁴⁰ § 250 odst. 3 poslední věta trestního řádu

¹⁴¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád:Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.Dostupné z: www.beck-online.cz, § 250, s. 2998 - 3005

¹⁴² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád:Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.Dostupné z: www.beck-online.cz, § 250, s. 2998 – 3005

¹⁴³ LANGER, P., *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?* [online] Trestněprávní revue 5/2007, s. 128 – 134. [cit. 2023-09-02]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpxgxzrgi4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

zásadě, tedy oprávněné osoby by měly být na své vůli omezovány jen v nezbytných případech. Navíc do činnosti soudu by dle mého taková přeměna úpravy institutu odvolání závažně nezasáhla, postup řízení by též nezaznamenal žádný významný zásah do jeho efektivnosti. Zároveň se domnívám, že cesta k rozšíření svobody odvolacího práva je v tomto směru podstatnější než mírný zásah do hospodárnosti řízení. S Langerem však nesouhlasím co do tvrzení o přezkumu výroků, do nichž se oprávněná osoba svého odvolání vzdala. Mám za to, že jestliže jednání oprávněné osoby směřovalo k tomu, aby některý výrok zůstal nezměněn, což daná osoba vyjádřila tím, že se do jeho výroku odvolání vzdala, neměla by se přezkumná činnost soudu na tento výrok rozšiřovat. V takovém případě by pak mohlo dojít ke změně výroku, který nejenže oprávněná osoba odvoláním nenapadla, ale zároveň projevila nesouhlas se změnou tohoto výroku, který považuje za správný. Připravovaná rekonstrukce trestního řádu však o možné změně dispozice s právem zpětvzetí odvolání a vzdání se práva na odvolání nepočítá, proto zůstává tato problematika prozatím nedotčena.

4 ŘÍZENÍ O ODVOLÁNÍ

Tato kapitola je věnována jednotlivým fázím odvolacího řízení od podání odvolání do vydání rozhodnutí soudem prvního stupně poté, co mu byl vrácen zrušený rozsudek.

4.1 Řízení u soudu prvního stupně

Dříve, než je věc předložena odvolacímu soudu k rozhodnutí, odehrává se část odvolacího řízení u soudu, který rozhodoval v prvním stupni a jehož rozsudek je napadán. Úkolem soudu prvního stupně je pak především „...zajistit odvolacímu soudu úplný podklad pro rozhodnutí o podaném odvolání a podmínky k tomu, aby odvolací soud mohl rozhodnout o všech odvoláních společně jedním rozhodnutím.“¹⁴⁴ Avšak vzhledem k tomu, že v řízení o odvolání je absolutně vyloučeno, aby soud prvního stupně o podaném odvolání sám rozhodoval, o odvolání rozhoduje vždy soud vyšší instance. Jedinou výjimku z této skutečnosti vytváří situace stanovená v § 250 odst. 2 trestního řádu, kdy předseda senátu soudu prvního stupně vezme zpětvzetí odvolání usnesením na vědomí, jestliže spis ještě nebyl předložen odvolacímu soudu.

Hlavním účelem přenechání některých pravomocí soudu prvního stupně bylo zefektivnění procesní ekonomie odvolacího řízení. Činnost soudu prvního stupně směřuje k naplnění tohoto účelu zajišťováním veškerých a úplných podkladů, které jsou nezbytné pro rozhodnutí o odvolání. Současně tak prvostupňový soud činí s cílem zabránit zbytečnému formalismu při vyřizování odvolání a to způsobem, že zamezuje bezprostřednímu odmítnutí odvolání bez jeho nemožnosti přezkoumání v případě, že odvolání nesplňuje předepsané náležitosti, a tedy vyzývá odvolatele k jejich doplnění.¹⁴⁵

V rámci naplnění hospodárnosti řízení má prvostupňový soud na starost řadu úkolů, z nichž nevyznamnějším je zajišťování doplnění náležitostí obsahu odvolání a odstraňování jeho nedostatků v souladu s § 251 trestního řádu. Aby vadné odvolání neskončilo odmítnutím, je povinností soudu odvolatele upozornit na nedostatky odvolání a vyzvat ho k jejich nápravě, přičemž tak zpravidla činí písemným sdělením – opatřením soudu.¹⁴⁶ K nápravě zjištěných nedostatků soud odvolateli poskytne dodatečnou lhůtu, přičemž její délka stejně jako rozsah poučení soudu záleží na skutečnosti, zda je odvolatel zastoupen obhájcem (zmocněncem) či nikoli.

Jestliže obžalovaný podal odvolání prostřednictvím svého obhájce (zmocněnce) nebo přinejmenším má-li v řízení obhájce (zmocněnce), bude soud při zajišťování nápravy a doplnění

¹⁴⁴ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 250, 3005-3016 s.

¹⁴⁵Tamtéž

¹⁴⁶Tamtéž

obsahových náležitostí a odstranění nedostatků odvolání postupovat podle § 251 odst. 1 trestního řádu. Předseda senátu vyzve obhájce (zmocněnce), aby vady odvolání odstranil, resp. doplnil nezbytné náležitosti, aniž by pak dále určil, co má učinit pro jejich odstranění.¹⁴⁷ Zároveň jej vyzve, aby vady odvolání odstranil ve stanovené lhůtě pěti dnů. Předseda senátu k tomu určí okamžik pro počátek běhu lhůty.¹⁴⁸ Podle usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. února 2002, sp. zn. 6 To 1004/2001 se jedná o lhůtu zákonnou, proto její prodloužení není možné. Odlišný názor zaujal Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. srpna 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04, jenž lhůtu, koncipovanou jako zákonnou, procesní a propadnou považuje za protiústavní, jelikož takto chápaná lhůta vede k odmítnutí toho odvolání, přestože odůvodněním odvolací soud disponuje, avšak toto odůvodnění bylo doplněno až po uplynutí pětidenní lhůty.¹⁴⁹ Obžalovanému, za kterého podal odvolání, které nespĺňuje předepsané náležitosti, jeho obhájce, se zašle pouze tomuto obhájci (zmocněnci).¹⁵⁰ Současně jej předseda senátu upozorní o možnosti odmítnutí odvolání postupem dle § 253 odst. 3 trestního řádu v případě, že nebudou vady v dodatečné lhůtě napraveny. Vzhledem k tomu, že je osoba obhájce (zmocněnce) považována za kvalifikovanou osobu disponujícími odbornými znalostmi, klade na ně zákon vyšší nároky. Zákon předpokládá, že kvalifikované osoby jsou náležitě obeznámeny s náležitostmi odvolání a disponují veškerými vědomostmi pro podání bezvadného odvolání. Povinnosti soudu vůči těmto osobám jsou z tohoto důvodu v porovnání s přístupem k obžalovanému, který v řízení nemá obhájce, omezeny.¹⁵¹ Za kvalifikovanou osobu se považuje též státní zástupce, proto vůči němu bude soud postupovat totožně.¹⁵² V případě, že státní zástupce ve svém odvolání nevymezil, zda jej podává ve prospěch či neprospěch obžalovaného, aplikuje se též § 251 odst. 1 trestního řádu.¹⁵³

Podá-li odvolání, které nespĺňuje zákonné náležitosti obžalovaný, který v řízení nemá obhájce, postupuje předseda soudu v souladu s § 251 odst. 2 trestního řádu. Předseda soudu má v takovém případě povinnost obžalovaného obeznámit s vytýkanými vadami odvolání a v tom smyslu obžalovaného poučit o jeho obsahových náležitostech ve smyslu § 249 odst. 1 a případně též § 59 odst. 3 trestního řádu v porovnání s podaným odvoláním tak, aby došlo k jejich odstranění. Toto poučení poskytuje zpravidla předseda soudu písemně nebo ústně za současného sepsání

¹⁴⁷PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. s. 6–22. [dat. cit. 2023-20-02]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

¹⁴⁸Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 8 Tdo 1375/2004

¹⁴⁹JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 1061-1062

¹⁵⁰Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. července 2016, sp. zn. 11 Tdo 414/2016

¹⁵¹Tamtéž

¹⁵² § 251 odst. 1 trestního řádu

¹⁵³Usnesení Nejvyššího soudu České republiky Úze dne 29. října 2003, sp. zn. 5 Tdo 1205/2003

protokolu. Obžalovanému předseda soudu poskytne k nápravě odvolání lhůtu a stanoví její počátek, délka této lhůty činí osm dnů. Nepodaří-li se dosáhnout nápravy nebo vyžaduje-li to povaha věci, ustanoví předseda senátu obžalovanému obhájce za účelem odůvodnění odvolání anebo obhajování v odvolacím řízení. Poté postupuje dle § 251 odst. 1 trestního řádu. Tato úprava se mi nejeví jako optimální, neboť lhůta pěti dní, jenž je čerstvě stanovenému obhájci obžalovaného stanovena není pro účely seznámení se s věcí a zpracování bezvadného odvolání nedostatečná. Obdobně bude postupovat i v případě poškozeného a zúčastněné osoby, kteří nemají zmocněnce a též pokud odvolání podala osoba blízká nebo opatrovník a v případě mladistvého i jeho zákonný zástupce či orgán sociálně-právní ochrany dětí. Těmto osobám však v případě nedosažení nápravy vad odvolání nestanoví obhájce.^{154,155}

Bylo-li vadné odvolání podáno opožděně, předseda soudu se jím dále nezabývá a bez dalšího jej předloží soudu vyššího stupně k rozhodnutí.¹⁵⁶

Ustanovení § 251 odst. 2 trestního řádu zakotvené velkou novelou v důsledku odstranění revizního principu z přezkumné činnosti odvolacího soudu je podle Pipka upravené příliš neurčitě. Samotné ustanovení podle Pipka nedefinuje ani blíže nespecifikuje ono potřebné poučení obžalovaného a ani nestanovuje jakým způsobem má dojít k pomoci při odstraňování vad odvolání, které podal obžalovaný, který nemá obhájce a jak správně tuto pomoc dokumentovat. Zároveň podle Pipka vyvstává otázka, zda vůbec zavedením tohoto ustanovení vedlo k zefektivnění řízení.¹⁵⁷

Soud prvního stupně předloží věc odvolacímu soudu dle § 251 odst. 3 trestního řádu poté, co poslední oprávněné osobě uplyne lhůta k podání odvolání, případně k odstranění vad odvolání. Předtím však rozešle stejnopisy podaných odvolání osobám, jež se podaná odvolání přímo dotýkají, není však třeba je doručovat do vlastních rukou. Ustanovení § 251 odst. 3 trestního řádu pojednává o těchto osobách jako o ostatních stranách ve smyslu § 12 odst. 6 trestního řádu. Těmi jsou státní zástupce, obžalovaný, zúčastněná osoba a poškozený tehdy, jsou-li tímto odvoláním přímo dotčeny. Zda jsou tyto osoby odvoláním přímo dotčeny záleží na tom, jaký konkrétní výrok je napadán a jaká osoba jej podává. Obžalovanému se stejnopis odvolání doručuje, jestliže se ho přímo dotýká odvolání státního zástupce či poškozeného. Poškozenému se pak doručuje stejnopis odvolání, jestliže se ho dotýká odvolání podané státním zástupcem či obžalovaným. Zúčastněné

¹⁵⁴ § 251 odst. 2 trestního řádu

¹⁵⁵ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwert ČR, a. s., 2017, ISBN 978-7552-600-7. s. 369-371

¹⁵⁶ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. března 2008, sp. zn. 3 To 195/2008

¹⁵⁷ PIPEK, J. *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online]. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

osobě se zasílá pouze odvolání státního zástupce, je-li jím dotčen. Státnímu zástupci se doručuje odvolání všech stran. Analogicky k § 130 odst. 2 a 3 trestního řádu lze uzavřít, že stejnopis odvolání, jež se doručuje obžalovanému se zašle též jeho obhájci případně i jeho opatrovníkovi (zákonnému zástupci), nicméně, má-li poškozený nebo zúčastněná osoba zmocněnce, doručí se pouze jemu.¹⁵⁸

Osobám, kterým byla vyhotovení podaných odvolání doručena, je dán prostor na ně reagovat, vyjádřit se k vzneseným výhradám a namítaným vadám, zároveň vyslovit svůj vlastní názor a postoj na podané odvolání. Třebaže není povinností soudu vyjádření rozesílat, jsou tato vyjádření zpravidla doručována osobám k jejichž odvolání vyjádření směřuje.

Vládní návrh rekodifikace zamýšlí lhůtu k opravě nesrovnalostí a nedostatků odvolání prodloužit a sjednotit na lhůtu 15 dní. Zároveň počítá s možností jejího prodloužení předsedou senátu prvního stupně s ohledem na složitost věci. Vládní návrh rekodifikace navrhuje urychlit řízení o odvolání tak, že by rozhodnutí o zamítnutí (odmítnutí) odvolání z výše uvedených důvodů svěřil již soudu prvního stupně. Zároveň však počítá s terminologickým upřesněním názvosloví, kdy by striktně odlišoval rozhodnutí soudu, kterým by soud nevyhověl odvolání bez toho, aby věc věcně přezkoumal, přičemž v takovém případě by došlo k jeho odmítnutí a zároveň případy, kdy po věcném přezkoumání soud odvolání dojde k závěru, že odvolání není důvodné a odvolání v takovém případě zamítne.¹⁵⁹

4.2 Řízení u odvolacího soudu

Odvolací řízení je vedeno prvky apelace převažujícími nad prvky kasace. „...*pravidlem by tak mělo stát vlastní rozhodnutí odvolacího soudu ve věci.*“¹⁶⁰ Odvolání má devolutivní účinek¹⁶¹, to znamená, že řízení a rozhodování o odvolání se přesouvá na soud vyššího stupně, přičemž příslušnost takového soudu se vždy odvíjí od věcné a místní příslušnosti soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Platí, že krajský soud rozhoduje o odvolání proti rozsudku okresního soudu, který rozhodoval v prvním stupni, a který patří do jeho obvodu. Vrchní soud pak rozhoduje o odvolání proti rozsudku krajského soudu, který rozhodoval v prvním stupni a spadá do jeho obvodu.¹⁶²

¹⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. 7. vydání.* § 251. Praha: C.H. Beck, 2013. 3005-3016 s. ¹⁵⁹Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-10]. Dostupné z <https://justice.cz/web/mssp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

¹⁶⁰ PIPEK, J., *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení.* [online], Bulletin advokacie, 3/2001, s. 51 – 60. [dat. cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_03.pdf

¹⁶¹ Blíže v kapitole 2.2.3. Devolutivní a suspenzivní účinek odvolání

¹⁶² § 252 trestního řádu

Rozhoduje-li o podaném odvolání krajský soud, pak rozhoduje v senátu složeném z předsedy senátu a dvou soudců, v tomtéž složení zasedá i senát vrchního soudu, rozhoduje-li o podaném odvolání jako soud druhého stupně.¹⁶³

Odvolací soud se dle principu vázanosti soudu podaným odvoláním vymezuje na přezkum zákonnosti a odůvodněnosti jen těch oddělitelných výroků, které byly odvoláním napadeny a správnosti řízení, které vydání rozsudku předcházelo, to vše pouze z hlediska vad odvoláním vytýkaných.¹⁶⁴ Podle § 254 odst. 4 trestního řádu tak činí pouze v souvislosti s osobou, která odvolání podala.¹⁶⁵ Konkrétní předmět odvolacího řízení se tak odvíjí od rozsahu a obsahu podaného odvolání. Odvolací soud se však ve svém přezkumu ne vždy omezuje pouze na napadané výroky a vady odvoláním vytýkané. Přezkumná činnost odvolacího soudu se rozšiřuje dle § 254 odst. 1 trestního řádu i na ty vady výroků, které sice odvoláním napadeny nebyly, ale ovlivňují správnost napadených výroků. Jestliže mají vytýkané vady svůj původ ve výroku, který odvolatel podaným odvoláním nenapadl, ačkoliv mohl, přezkoumá odvolací soud dle § 254 odst. 2 trestního řádu i správnost tohoto výroku, který na napadený výrok navazuje. Dané výroky na sebe však musí bezvýjimečně navazovat, tedy nepostačí zjištění vady v jiném nenapadeném výroku, aniž by zde nebyla návaznost na výrok odvoláním napadený.¹⁶⁶ Pokud odvolatel napadá výrok o vině, je odvolací soud dle § 254 odst. 3 trestního řádu povinen přezkoumat vždy i výrok o trestu a další výroky jež mají podklad ve výroku o vině. Výjimky z tohoto principu lze též spatřovat v povinnosti rozšířit přezkumnou činnost na ty vady rozsudku, které sice nebyly odvolatelem vytýkány, ale mají vliv na správnost výroku, který napaden byl. V těchto případech se tedy opouští formalistické pojetí principu vázanosti soudu podaným návrhem a přezkumná povinnost soudu se rozšiřuje. Cílem úpravy principu vázanosti soudu podaným návrhem s jmenovanými výjimkami je zejména zabránit poškození práv odvolatele jen proto, že nemá potřebnou znalost právní problematiky.¹⁶⁷

Odvolací soud přezkoumává, zda napadený rozsudek, resp. zda jsou výroky napadeného rozsudku v souladu se zákonnými ustanoveními, zda byl skutkový stav spolehlivě dokázán a koresponduje s výroky napadeného rozsudku, dále pak přezkoumává, zda samotné řízení, jenž předcházelo vydání rozsudku, probíhalo v souladu s procesními normami o průběhu a činnosti

¹⁶³ § 27 a § 31 odst. 1 a 2 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

¹⁶⁴ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. [dat. cit. 2023-02-20]. s. 6–22. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

¹⁶⁵ § 254 odst. 1 věta první trestního řádu

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.10.2013, sp. zn. 5 Tdo 462/2013

¹⁶⁷ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. [dat. cit. 2023-02-20]. s. 6–22. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

orgánů činných v trestním řízení. Zákonost a odůvodněnost výroků pak odvolací soud posuzuje podle skutkového a právního stavu v době, kdy o napadeném rozsudku sám rozhoduje, naopak správnost postupu řízení posuzuje podle stavu účinného v době, kdy byly procesní úkony prováděny.¹⁶⁸

Odvolání lze projednat a rozhodnout o něm ve veřejném či neveřejném zasedání. Jakou formou bude odvolací řízení probíhat záleží především na způsobu, kterým předseda senátu zamýšlí rozhodnout a zda míní provést dokazování. Ve veřejném zasedání lze učinit všechna rozhodnutí odvolacího soudu. Některými způsoby lze však rozhodnout i v neveřejném zasedání a šetřit tak hospodárnost řízení.¹⁶⁹

Vládní návrh rekonstrukce počítá s razantní změnou koncepce odvolacího řízení, přičemž zavádí novou formu zasedání, kterým by bylo tzv. odvolací líčení, které by podle návrhu mělo stát na rozhraní hlavního líčení a veřejného zasedání.¹⁷⁰

4.2.1 Veřejné zasedání

Řízení před odvolacím soudem zpravidla probíhá ve veřejném zasedání, jsou-li však splněny podmínky pro konání neveřejného zasedání a má-li předseda senátu za to, že rozhodnutí v neveřejném zasedání je možné, může předseda senátu nařídít, aby věc byla projednána v neveřejném zasedání. Ve veřejném zasedání může soud rozhodnout jakýmkoliv způsobem stanoveným pro odvolací řízení. Jestliže se věc před v odvolacím řízení projednává ve veřejném zasedání, použije se obdobně obecná úprava veřejného zasedání dle ustanovení § 232 až § 239a trestního řádu, a to v souladu s § 263 trestního řádu jako ustanovení k obecné úpravě speciální a modifikující veřejné zasedání v rámci odvolacího řízení. Tato forma zasedání je provázena zásadou veřejnosti řízení, zejména každému umožňuje účastnit se zasedání a obžalovanému otevírá možnost realizovat svá procesní práva a vlivem působit na rozhodnutí soudu.¹⁷¹

Veřejné zasedání je připraveno, jakmile předseda senátu stanoví termín konání zasedání, o němž dotčené osoby řádným způsobem a včas zpraví, přičemž předvolá osoby, jejichž přítomnost na zasedání je nutná. Osoby, jejichž účast na řízení nutná není předseda senátu o konaném zasedání pouze vyrozumí. Pro včasné předvolání k veřejnému zasedání, resp. vyrozumění o veřejném zasedání je nezbytné, aby osobě, která podala odvolání, osobě, která může být přímo dotčena

¹⁶⁸FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 640-641 s.

¹⁶⁹FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 629 s.

¹⁷⁰Blíže viz. Kapitola 5

¹⁷¹DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwert ČR, a. s., 2017, s. 307

rozhodnutím odvolacího soudu, obhájci (zmocněnci) a státnímu zástupci zbývala od doručení předvolání nebo vyrozumění alespoň pětidenní lhůta k přípravě. Lhůtu lze zkrátit za předpokladu, že osoba, pro kterou je lhůta určena k tomu udělí souhlas. Zbylým osobám, jež byly k veřejnému zasedání předvolány nebo o něm byly vyrozuměny, je nezbytné zajistit alespoň třídní lhůtu k přípravě.¹⁷²

O veřejném zasedání soud vždy vyrozumí státního zástupce, jehož účast na veřejném zasedání je dle § 263 odst. 2 trestního řádu povinná, dále osobu, jež odvolání podala, pokud nebyla předvolána a též osoby, kterých se rozhodnutí o odvolání může přímo dotýkat. Předseda soudu dále předvolá osoby, jejichž účast na veřejném zasedání je nezbytná. To, které osoby se k veřejnému zasedání předvolávají, záleží na okolnostech konkrétního případu.¹⁷³ Účast obžalovaného je nutná zpravidla v případě, kdy k objasnění skutečností je potřeba obžalovaného vyslechnout, nebo je potřeba jeho vyjádření k důkazům či objasnění jeho odvolání případně jeho vyjádření k odvolání jiné osoby. Veřejnému zasedání musí být dle § 263 odst. 3 trestního řádu též přítomen obhájce obžalovaného, a to v případech, kdy obžalovaný musí mít obhájce v hlavním líčení. Jedná se především o případy nutné obhajoby dle § 36 trestního řádu. Přítomnost obhájce je vyžadována i v případě, prohlásí-li obžalovaný, který je ve vazbě, že se účasti na veřejném zasedání vzdává.¹⁷⁴

Nedostaví-li se obžalovaný, který je na svobodě, ačkoliv byl řádně a včas předvolán, lze veřejné zasedání konat v jeho nepřítomnosti pouze v případě, kdy soud rozhodne, že jeho přítomnost není nezbytně nutná. Zároveň lze dle § 263 odst. 4 trestního řádu konat veřejné zasedání v nepřítomnosti obžalovaného, který je ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, pouze za předpokladu, že obžalovaný výslovně prohlásí, že se vzdává účasti na veřejném zasedání.

Řízení odvolacího soudu by se v případě přijetí vládního návrhu rekodifikace trestního řádu mělo výrazně urychlit tím, že podatelé budou povinni uvést v odvolání i své konkretizované návrhy na doplnění důkazů, které nebyly známy nebo provedeny, což by umožnilo odvolacímu soudu ihned zajistit důkazní prostředky, předvolat potřebné osoby a urychlit tak odvolací řízení. Zároveň by došlo k omezení lhůty k rozšiřování odvolání.¹⁷⁵

Průběh veřejného zasedání v řízení u odvolacího soudu je upraven v § 263 odst. 5 trestního řádu. Předseda senátu nejdříve zahájí veřejné zasedání sdělením věci, která bude projednávána,

¹⁷² § 233 odst. 2 trestního řádu

¹⁷³ Zpravidla se předvolává obžalovaný, je-li jeho účast na veřejném zasedání nutná, svědci, znalci, případně i tlumočník.

¹⁷⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 923

¹⁷⁵ Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-03]. Dostupné z <https://justice.cz/web/mssp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

poté zjistí, zda jsou přítomny osoby, které byly předvolány nebo vyrozuměny a zjistí jejich totožnost, zároveň ověří, zda zákonem vyžadované lhůty k přípravě byly zachovány.¹⁷⁶ Předseda senátu či jiný jím pověřený člen senátu přednese rozsudek soudu prvního stupně a informuje o stavu věci. Následuje přednesení odvolání odvolatelem, včetně jeho odůvodnění. Poté je poskytnut prostor k reakcím osob dotčených odvoláním a státního zástupce, není-li odvolatelem. Ti zpravidla přednesou svá vyjádření a své návrhy na doplnění dokazování. Soud rozhodne, zda je bude řízení dokazováním doplněno. V případě nepřítomnosti některé z těchto osob, přečte její odvolání či vyjádření, které je obsaženo ve spise nebo na žádost nepřítomné osoby předseda senátu nebo jím pověřený člen senátu.¹⁷⁷

Pro dokazování v odvolacím řízení se dle § 263 odst. 6 trestního řádu použijí ustanovení o provádění důkazů v hlavním líčení. Odvolací soud má možnost sám provádět dokazování za účelem potvrzení skutkových zjištění soudu prvního stupně nebo vyloučení pochybností o správnosti a úplnosti takových skutkových zjištění, případně pak odstranění vad a doplnění skutkového zjištění tak, aby o podaném odvolání mohl s jistotou a spolehlivě rozhodnout.¹⁷⁸ Pravomoc odvolacího soudu k provádění dokazování a jeho rozsah je stanoven v § 263 odst. 6 trestního řádu ve spojení s § 259 odst. 1 a 3 trestního řádu. Omezení dokazování odvolacím soudem jsou obsažena především v § 263 odst. 6 trestního řádu, které stanoví, že soud provede dokazování v rozsahu potřebném pro učinění rozhodnutí, nejde-li o rozsáhlé nebo jen těžko proveditelné doplnění dokazování, které by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně. Dojde-li soud po k závěru, že skutková zjištění jsou natolik nedostatečná a je nutné provádět široké dokazování nad přípustnou míru, zruší odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně a věc mu dle § 259 odst. 1 trestního řádu vrátí k novému projednání a rozhodnutí. V opačném případě ve věci na základě provedeného dokazování, které dle § 263 odst. 7 trestního řádu hodnotí v návaznosti na hodnocení důkazů soudu prvního stupně sám dle § 259 odst. 3 trestního řádu, rozhodne. Pipek případy, kdy by soud měl postupovat souhlasně s principem kasace, považuje spíše za výjimečné, což dovozuje z formulace předmětného ustanovení § 259 odst. 1 trestního řádu.¹⁷⁹

V opačném případě pak dle své úvahy odvolací soud provádí důkazy, které v souladu s vyhledávací zásadou navrhl strany řízení, či které doplnil sám odvolací soud z vlastní iniciativy. O provádění důkazů se obdobně použijí ustanovení § 207 až § 215 trestního řádu o provádění

¹⁷⁶ § 205 odst. 1 trestního řádu

¹⁷⁷ § 263 odst. 5 trestního řádu

¹⁷⁸ FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, 634 s.

¹⁷⁹ PIPEK, J. *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online]. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

dokazování v hlavním líčení.¹⁸⁰ Odvolací soud se podle § 259 odst. 3 trestního řádu může od skutkových zjištění soudu prvního stupně odchýlit pouze provedl-li znovu důkazy, které jsou pro skutkové zjištění podstatné, nebo sám provedl důkazy, které dosud provedené nebyly. Vydává-li odvolací soud rozhodnutí, ve kterém mění nebo doplňuje skutkový stav, může tak dle § 263 odst. 7 trestního řádu činit jen na podkladě důkazů, které sám provedl ve veřejném zasedání, přičemž vždy takové důkazy posuzuje ve spojitosti s hodnocením důkazů soudu prvního stupně, kterými je vázán za předpokladu, že je sám ve veřejném zasedání znovu neprovedl. Odvolací soud tedy nesmí učinit rozhodnutí, které by bylo vystavěno pouze na důkazech, které odvolací soud sám provedl a k důkazům provedeným a zhodnoceným již soudem prvního stupně, pokud nebyly odvolacím soudem znovu provedeny, by nepřihlédl.

Púry a Sotolář tvrdí, že „*V praxi se vyskytují také případy, v nichž odvolací soud považuje rozsah dokazování provedeného před soudem prvního stupně za úplný, ale provedené důkazy sám hodnotí jinak než soud prvního stupně. Za této situace nemůže rozhodnout rozsudkem bez toho, aby klíčové důkazy předtím zopakoval ve veřejném zasedání nařízeném k projednání podaného odvolání. Přitom však musí důkladně zvažovat, zda takový postup neodporuje povaze odvolacího řízení a nepřekračuje meze pravomoci odvolacího soudu.*“¹⁸¹

Předtím než se senát odebere k závěrečné poradě, udělí předseda senátu dle § 235 odst. 3 trestního řádu stranám prostor k učinění konečných návrhů, kterými strany vyjadřují svůj postoj k doplněnému dokazování.¹⁸²

Pro poradu a hlasování o odvolání se použijí ustanovení § 126 až § 128 trestního řádu. O odvolání rozhoduje senát za přítomnosti zapisovatele, ostatní osoby jsou z porady a hlasování vyloučeny. Porada a hlasování jsou tajné, o jejich průběhu je tedy potřeba zachovat mlčenlivost. Rozhoduje většina hlasů, přičemž hlasování probíhá tak, že první hlasuje nejmladší ze soudců senátu, poté starší soudce, a nakonec vždy předseda senátu, přičemž nikdo se nemůže zdržet hlasování. O hlasování, nikoli o průběhu porady, se sepíše protokol, jehož náležitosti stanoví § 58 trestního řádu.

4.2.2 Neveřejné zasedání

Zákon stanoví, že v případě, kdy není nezbytné projednat věc ve veřejném zasedání, lze se za současného splnění podmínek odebrat k fakultativní formě způsobu projednání věci, a to k

¹⁸⁰ § 235 odst. 2 trestního řádu

¹⁸¹ PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, Bulletin advokacie 3/2005 [online]. s. 6–22. [dat. cit. 2023-20-02]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

¹⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. § 263. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 4007 s.

neveřejnému zasedání. Výčet způsobů, kterými lze o podaném odvolání v neveřejném zasedání rozhodovat, je zejména vzhledem k omezení zásady veřejnosti, bezprostřednosti, ústnosti a zásady zajištění práva na obhajobu v neveřejném zasedání výrazně omezený.

Trestní řád umožňuje, aby odvolací soud v neveřejném zasedání rozhodl způsoby, jejichž výčet stanoví § 263 odst. 1 písm. a) a b) trestního řádu. Daná úprava má za cíl především urychlit a zefektivnit řízení před odvolacím soudem. Odvolací soud však není povinen konat řízení v neveřejném zasedání, přestože jsou pro jeho konání splněny veškeré předpoklady.

Pro průběh neveřejného zasedání se bezvýhradně užití obecná ustanovení o neveřejném zasedání dle § 240 až § 244 trestního řádu. Ačkoliv se zákon o přípravě ani zahájení neveřejného zasedání nezmiňuje, v ustálené praxi dochází k tomu, že předseda senátu o termínu konání neveřejného zasedání a jeho předmětu uvědomí osoby, jejichž účast na neveřejném zasedání je nutná.¹⁸³ V souladu s ustálenou praxí zasedání zahajuje a řídí předseda senátu obdobně jako ve veřejném zasedání. Předseda senátu seznámí členy senátu s předmětem odvolacího řízení a dále pak provádí důkazy přečtením protokolů a jiných písemností dle § 211 až § 213 trestního řádu. Nakonec pak o odvolání hlasují členové senátu postupem dle § 127 trestního řádu, tedy nejdříve mladší soudce před starším, a nakonec vždy předseda senátu. O hlasování se sepíše protokol. V neveřejném zasedání se rozhoduje výlučně usnesením, které předseda senátu za přítomnosti členů senátu a zapisovatele vyhlásí.¹⁸⁴

Podle § 263 odst. 1 písm. a) trestního řádu, lze v neveřejném zasedání učinit rozhodnutí dle § 253, § 255 a § 257 trestního řádu.

V neveřejném zasedání tedy může podle § 253 odst. 1 trestního řádu odvolací soud odvolání zamítnout, a to v případě, kdy bylo odvolání podáno opožděně, neoprávněnou osobou nebo osobou, která se práva na podání odvolání vzdala nebo již podané odvolání vzala zpět.

Odvolací soud dále může v neveřejném zasedání podle § 253 odst. 3 trestního řádu odmítnout odvolání pouze za předpokladu, že odvolání nespĺňuje obsahové náležitosti ani poté, co byl odvolatel soudem prvního stupně postupem dle § 251 odst. 1 nebo 2 trestního řádu obeznámen s nedostatky odvolání, byla mu poskytnuta dodatečná lhůta k odstranění vad odvolání a případně i poskytnuta pomoc při jejich odstraňování.

V neveřejné zasedání lze rozhodnout podle § 255 odst. 1 trestního řádu o přerušení trestního stíhání v případě, kdy po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně nastala některá z okolností dle § 173 odst. 1 písm. b) až f) trestního řádu, nelze-li obžalovanému doručit předvolání k veřejnému

¹⁸³Dle § 242 odst. 1 se jedná o všechny členy senátu, tedy předsedu senátu a dva soudce a zapisovatele.

¹⁸⁴FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019 578-580 s.

zasedání, anebo z důvodu podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru dle § 9a trestního řádu. Dále pak podle § 255 odst. 2 trestního řádu lze přerušit řízení v neveřejném zasedání, pokud má odvolací soud zato, že zákon, který soud prvního stupně užil při rozhodování o vině a trestu, je v rozporu s ústavním pořádkem, a tak předložil věc Ústavnímu soudu.

Odvolací soud může v neveřejném zasedání rozhodnout také podle § 257 trestního řádu o zrušení rozsudku či jeho části a v rozsahu jeho zrušení rozhodnout o dalším postupu ve věci dle § 257 odst. 1 trestního řádu.¹⁸⁵

Podle § 263 odst. 1 písm. b) trestního řádu může odvolací soud rozhodnout v neveřejném zasedání podle § 258 odst. 1 trestního řádu o zrušení napadeného rozsudek, avšak pouze za předpokladu, je-li zřejmé, že vadu řízení není možné odstranit ve veřejném zasedání. V takovém případě však musí být z předloženého spisu bezpečně patrné, že rozsudek trpí takovými vadami, k jejichž zjištění a ověření jsou ve spisu dostatečné podklady a není tak potřeba provádět žádné důkazy a ani nařizovat veřejné zasedání. Podle usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 11 Tdo 1380/2017 však „*Odvolací soud nemůže v neveřejném zasedání postupem podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. k odvolání podanému též proti výroku o vině rozhodnout podle § 258 odst. 1, 2 tr. ř. a zrušit napadený rozsudek jen ve výroku o trestu a v tomto rozsahu věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí s tím, že odvolání proti výroku o vině nepokládá za divodné. Takto lze rozhodnout pouze ve veřejném zasedání...*“

4.3 Rozhodnutí odvolacího soudu

Odvolací soud může rozhodovat ve formě rozsudku nebo usnesení. Rozsudkem rozhoduje v případě, kdy tak zákon stanoví, v ostatních případech rozhoduje usnesením. Rozsudkem rozhoduje pouze tehdy, kdy po zrušení rozsudku soudu prvního stupně sám dle § 259 odst. 3 trestního řádu ve věci rozhoduje nebo v případě, kdy dle § 259 odst. 2 trestního řádu doplňuje chybějící nebo neúplný výrok, aniž by rozsudek rušil. Dále rozhoduje-li odvolací soud o více podaných odvolání, rozhoduje vždy jedním rozsudkem, v takovém případě pak může nastat situace, kdy rozhodne rozsudkem o odvolání, o kterém by za normálních okolností rozhodoval usnesením, poněvadž z důvodu jiného podaného odvolání rozhoduje rozsudkem.¹⁸⁶ Rozsudek je vždy nutno veřejně vyhlásit, a to i v případě, že veřejnost byla z veřejného zasedání vyloučena. Usnesením odvolací soud rozhoduje v ostatních případech.

¹⁸⁵ Blíže viz kapitola 4.3. Rozhodnutí odvolacího soudu

¹⁸⁶ FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019 642 s.

Odvolací soud je při rozhodování ve věci povinen respektovat obecné zásady prostupující odvolacím řízením a zároveň též dbát dodržování speciálních principů. Především je povinen respektovat zásadu zákazu reformationis in peius rozhoduje-li sám ve věci poté, co zrušil rozsudek soudu prvního stupně, přičemž odvolací řízení bylo zahájeno jen z podnětu odvolání podaného ve prospěch obžalovaného.¹⁸⁷ Tedy v žádném případě nemůže zhoršit postavení oproti stavu před podáním odvolání. V odvolacím řízení je též nutno pamatovat princip beneficium cohaesionis, jenž umožňuje odvolacímu soudu zasáhnout do právní moci výroku rozsudku, který se týká osoby, které prospívá stejný důvod, pro nějž bylo postavení jiného obžalovaného (spoluobžalovaného), resp. zúčastněné osoby zlepšeno, aniž by sama odvolání podala.¹⁸⁸

Odvolací soud je povinen rozhodnout o všech odvoláních podaných v téže věci současně v jednom zasedání a jedním rozhodnutím. Odděleně může rozhodnout pouze, pokud rozhoduje dle § 253 trestního řádu o odmítnutí nebo zamítnutí odvolání.¹⁸⁹

Jednotlivé způsoby rozhodnutí odvolacího soudu jsou v trestním řádu stanoveny taxativně. Z dikce § 254 odst. 1 trestního řádu vyplývá, že jsou-li naplněny důvody pro zamítnutí nebo odmítnutí odvolání podle § 253 trestního řádu, rozhodne soud přednostně tímto způsobem. Zároveň k rozhodnutí o nedůvodnosti podaného odvolání dle § 256 trestního řádu se odvolací soud odebere pouze tehdy, jestliže žádný ze zbývajících způsobů nelze v této věci učinit.¹⁹⁰

Odvolací soud může učinit níže uvedená rozhodnutí.

Podle § 253 odst. 1 trestního řádu odvolací soud bez věcného přezkoumání usnesením zamítne odvolání z důvodů nedodržení jeho formálních náležitostí, přičemž tak může učinit i v neveřejném zasedání. Nedostatkem formálních náležitostí trpí odvolání, které bylo podáno neoprávněnou osobou, nebo osobou, která se vzdala odvolání, nebo již podané odvolání vzala zpět. Nedodržení osmidenní lhůty k podání odvolání je též důvodem pro jeho zamítnutí podle tohoto odstavce. Jestliže soud dojde po přezkumu odvolání k tomu, že nebylo podáno včas, nebo bylo podáno neoprávněnou osobou, nebo osobou, jež se odvolání vzdala nebo již podané odvolání vzala zpět, soud dále nepokračuje v přezkumu správnosti odvolání a odvolání zamítne. Proti usnesení o zamítnutí odvolání není přípustná stížnost.¹⁹¹ Podle § 253 odst. 2 trestního řádu však nelze zamítnout odvolání, které bylo podáno opožděně, neboť se odvolatel řídil nesprávným poučením osudu.

¹⁸⁷ Blíže viz kapitola 2.2.5. Zákaz reformationis in peius

¹⁸⁸ Blíže viz kapitola 2.2.4. Beneficium cohaesionis

¹⁸⁹ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 1068

¹⁹⁰ FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GRIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019 647 s.

¹⁹¹ § 141 odst. 2 věta druhá trestního řádu

Odvolací soud bez věcného přezkoumání usnesením, proti kterému není přípustná stížnost, odmítne odvolání podle § 253 odst. 3 trestního řádu z důvodů nedodržení obsahových náležitostí odvolání. Tedy nesplňuje-li odvolání obsahové náležitosti, resp. není-li odůvodněno tak, aby bylo z odvolání patrné, jaké výroky a pro jaké vady odvolatel rozsudek či jemu předcházející řízení napadá nebo nesplňuje-li obecné náležitosti podání dle § 59 odst. 3 trestního řádu, bude odvolacím soudem bez dalšího přezkoumání zamítnuto. Může tak učinit i v neveřejném zasedání. Tento způsob rozhodnutí byl do trestního řádu zaveden až v důsledku nahrazení revizního principu principem vázanosti soudu vymezeným návrhem, tj. velkou novelou trestního řádu. Při posuzování, zda jsou naplněny obsahové náležitosti je však třeba zohlednit skutečnost, že zákonodárce nevymezil konkrétní důvody ani nestanovil nutnou míru podrobnosti namítaných vad, pro které lze napadat rozsudek soudu prvního stupně.¹⁹² Z toho důvodu je nutné, při zamítání odvolání z důvodu § 253 odst. 3 velice obezřetně a mírně. K odmítnutí odvolání dojde též, nepředloží-li odvolatel bezvadné odvolání včas ani poté, co mu dle § 251 odst. 1 nebo 2 trestního řádu byla stanovena lhůta k jeho nápravě. Dle § 253 odst. 4 trestního řádu však odvolací soud nemůže zamítnout odvolání, nebyl-li odvolatel řádně poučen postupem dle § 249 odst. 1 trestního řádu nebo mu nebyla poskytnuta pomoc dle § 251 odst. 2 trestního řádu.

O přerušení trestního stíhání podle § 255 odst. 1 trestního řádu odvolací soud rozhoduje usnesením, proti kterému není přípustná stížnost, přičemž tak může učinit i v neveřejném zasedání. Jedná se o rozhodnutí zatímní povahy, které předpokládá, že poté, co odpadne překážka, rozhodne odvolací soud podle § 224 odst. 3 nebo 4 per analogiam trestního řádu, že se ve stíhání pokračuje. Z povahy rozhodnutí se tedy nejedná o rozhodnutí o meritu věci.¹⁹³ O přerušení trestního stíhání odvolací soud rozhodne, zjistí-li, že jsou tu okolnosti dle § 173 odst. 1 písm. b) až f) trestního řádu,¹⁹⁴ které nastaly až v řízení před odvolacím soudem, nebo nelze-li obžalovanému doručit předvolání k veřejnému zasedání, nikoli však v případě, kdy obžalovaný odmítl psaní převzít.¹⁹⁵ ¹⁹⁶ Dále dle § 9a trestního řádu z důvodu podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce k Soudnímu dvoru zřízenému předpisy Evropských společenství. Jestliže však okolnosti uvedené

¹⁹²ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 253, s. 3018 - 3030

¹⁹³Tamtéž

¹⁹⁴Těmi jsou: obžalovaného nelze pro těžkou chorobu postavit před odvolací soud, obžalovaný není pro duševní chorobu chápat smysl trestního stíhání, obžalovaný požívá zvláštních výsad a imunit dle § 10 trestního řádu, tedy je vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení nebo k němu nedal oprávněný orgán potřebný souhlas, ve věci byl obžalovaný shledán vinným ze spáchání přestupku, avšak dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení, a nakonec pokud byl obžalovaný vyhoštěn, resp. vydán do ciziny.

¹⁹⁵ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 255, s. 3045 - 3049

¹⁹⁶Předvolání se obžalovanému doručuje do vlastních rukou bez možnosti náhradního doručení.

v § 173 odst. 1 písm. b) až f) trestního řádu nastanou v řízení o odvolání, avšak ještě předtím, než je spis soudem prvního stupně předložen odvolacímu soudu, rozhodne o přerušení tento soud.

Podle § 255 odst. 2 trestního řádu odvolací soud též usnesením přeruší trestní stíhání, pokud je toho dojmu, že zákon, který soud prvního stupně užil při rozhodování o vině a trestu, je v rozporu s ústavním pořádkem, a z tohoto důvodu předložil věc Ústavnímu soudu k posouzení. Tímto způsobem může rozhodnout i v neveřejném zasedání. Odvolací soud je poté vázán stanoviskem Ústavního soudu. Zamítl-li Ústavní soud návrh na zrušení zákona či jeho části, bude odvolací soud dále pokračovat v přezkumném řízení dle § 254 a násl. trestního řádu. Zruší-li však Ústavní soud zákon nebo tu část zákona, jež byla použita soudem prvního stupně při rozhodování o vině a trestu, odvolací soud na základě právního stavu posoudí a současně zhodnotí skutková zjištění a následně, je-li to možné, o věci rozhodne. Přitom může nastat situace, že v důsledku zrušení zákona, či jeho části, nebude odvolací soud schopen vydat rozhodnutí a bude muset věc vrátit soudu prvního stupně nebo dokonce státnímu zástupci.¹⁹⁷

Odvolání bude odvolacím soudem zamítnuto usnesením, proti němuž není přípustná stížnost podle § 256 trestního řádu poté, co po věcném přezkoumání věci ve veřejném zasedání dojde senát k názoru, že odvolání není důvodné. Nejedná se o nemeritorní zamítnutí odvolání z důvodu nesplnění formálních náležitostí odvolání, ale o případ, kdy soud neshledal žádné vady rozsudku, které mu jsou odvoláním vytýkané. Jedná se o nejzazší způsob vyřízení věci, resp. rozhodnutí o zamítnutí odvolání dle tohoto ustanovení je subsidiární k ostatním možným způsobům rozhodnutí a soud jej učiní pouze v případě, neshledá-li důvod k jinému rozhodnutí. Přičemž je-li odvolání zamítnuto pro jeho nedůvodnost, postačí, vypořádá-li se odvolací soud s námitkami odvolatele v odůvodnění rozhodnutí.¹⁹⁸

Usnesením, proti němuž není přípustná stížnost, může odvolací soud podle § 257 odst. 1 trestního řádu rozsudek soudu prvního stupně zrušit, a to i v neveřejném zasedání a v rozsahu zrušení:

- „a) rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je společně nadřízený soudu prvního stupně, a soudu, jenž je podle něj příslušný, měl-li tak už učinit soud prvního stupně (§ 222 odst. 1); je-li tímto společně nadřízeným soudem odvolací soud, rozhodne ihned sám o přikázání příslušnému soudu,*
- b) věc postoupí jinému orgánu, měl-li tak učinit již soud prvního stupně (§ 222 odst. 2),*

¹⁹⁷ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář*. [online] 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Dostupné z: www.beck-online.cz, § 255, s. 3045 - 3049

¹⁹⁸ Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 10. května 2022, sp.zn. Pl.ÚS-st. 56/22

- c) *trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1, 2),*
- d) *trestní stíhání podmíněně zastaví nebo rozhodne o schválení narovnání, shledá-li okolnosti uvedené v § 307 odst. 1 nebo 2 nebo § 309 odst. 1,*
- e) *trestní stíhání přeruší, měl-li tak učinit již soud prvního stupně (§ 224 odst. 1, 2 a 5).¹⁹⁹*

Jedná se zpravidla o případy, kdy odvolací soud nahrazuje činnost soudu prvního stupně, kdy tento nesprávně vydal napadený rozsudek, ačkoli měl sám rozhodnout jedním z těchto způsobů.²⁰⁰ Podle § 257 odst. 1 písm. b) až d) trestního řádu může odvolací soud rozhodnout jen v případě, že pro učinění takového rozhodnutí má dostatečný podklad, tj. že lze spolehlivě rozhodnout na základě skutkových zjištění, které zjistil soud prvního stupně nebo která byla doplněna dokazováním odvolacího soudu.²⁰¹

Odvolací soud může i v neveřejném zasedání rozhodnout o zastavení trestního stíhání podle § 257 odst. 2 trestního řádu, aniž by rušil napadený rozsudek. Odvolací soud o zastavení trestního stíhání rozhoduje usnesením, proti němuž není přípustná stížnost. Jedná se o případy podle § 11 odst. 1 písm. a), b) a l),²⁰² kdy důvody pro zastavení trestního stíhání nastaly až poté, co byl soudem prvního stupně vyhlášen rozsudek. Soud prvního stupně tedy nepostupoval nesprávně, když ve věci rozhodl rozsudkem, jelikož tyto důvody nastaly až poté, z toho důvodu tudíž nebude rozsudek odvolacím soudem zrušen.²⁰³ Podle § 257 odst. 3 trestního řádu, však prohlásí-li obžalovaný do tří dnů od oznámení usnesení o zastavení trestního stíhání podle odst. 2, že na projednání věci trvá, v odvolacím řízení se bude pokračovat.

Odvolací soud také rozsudek soudu prvního soudu zruší, jestliže shledá, že je tu některý z důvodů pro zrušení podle §258 odst. 1 trestního řádu. Tedy rozsudek zruší:

- „a) pro podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, zejména proto, že v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku,*
- b) pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost jeho skutkových zjištění týkajících se přezkoumávané části rozsudku, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí,*

¹⁹⁹ § 257 odst. 1 trestního řádu

²⁰⁰MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 936

²⁰¹JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 1075

²⁰² V případě udělení milosti či vyhlášení amnestie prezidentem republiky, promlčení trestního stíhání a je-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného, který poškozený vzal zpět nebo jej vůbec neudělil

²⁰³JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 647-648

- c) vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění ohledně přezkoumávané části rozsudku, k objasnění věci je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně,
- d) bylo-li v přezkoumávané části rozsudku porušeno ustanovení trestního zákona,
- e) je-li uložený trest v přezkoumávané části rozsudku nepřiměřený,
- f) je-li rozhodnutí o uplatněném nároku poškozeného v přezkoumávané části rozsudku nesprávné,
- g) není-li v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl; to neplatí, jde-li o výrok o uplatněném nároku poškozeného, který s dohodou o vině a trestu nesouhlasil, nebo poškozeného, jehož řádně uplatněný nárok dohodě o vině a trestu neodpovídá.²⁰⁴

Přičemž je-li vadná pouze část, které je od ostatních částí výroku oddělitelná, zruší podle odst. 2 pouze tu část rozsudku, která trpí vadou, jestliže však byť i jen z části zruší výrok o vině, zruší vždy zároveň celý výrok o trestu, stejně tak zruší výroky, kterým byl výrok o vině podkladem. Podle § 258 odst. 1 trestního řádu lze učinit rozhodnutí i v neveřejném zasedání, a to, jestliže je zřejmé, že vadu nelze odstranit ve veřejném zasedání. V takovém případě rozsudek zruší a vrátí věc soudu prvního stupně k projednání a rozhodnutí nebo státnímu zástupci k došetření. Musí však vždy zrušit rozsudek ve všech výrocích, které byly odvoláním napadány. V neveřejném zasedání tak dle § 258 odst. 2 trestního řádu nemůže zrušit pouze tu část rozsudku, která je od ostatních částí oddělitelná, neboť v takovém případě je povinen nařídít veřejné zasedání a věc projednat.²⁰⁵

Pípek je toho názoru, že velkou novelou přidaný dovětek k § 258 odst. 1 písm. a) jenž umožňuje soudu zrušit rozsudek soudu prvního stupně pro podstatné vady řízení, totiž „...*jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku*“ je nadbytečný a zákonodárce měl zůstat u předchozího pojetí tohoto ustanovení, neboť podstatné vady řízení mají už z povahy věci zásadní dopad na průběh řízení. Není tedy třeba je podrobovat dalšímu hodnocení.²⁰⁶ S tímto názorem souhlasím, především proto, že by pak mohlo docházet k odlišnému pojetí a hodnocení vlivu podstatných vad na správnost a zákonnost řízení, což se

²⁰⁴ § 258 odst. 1 trestního řádu

²⁰⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 648-649

²⁰⁶ PIPEK, J. *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online]. 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

s ohledem na podstatné vady dle mého nejeví jako žádoucí, poněvadž už ze své podstaty takto závažná vada musela negativně ovlivnit řízení a není třeba ji vůbec hodnotit.

Není-li potřeba ve věci po zrušení rozsudku učinit nové rozhodnutí, omezí se odvolací soud jen na jeho zrušení (§ 259 odst. 1 a contrario).²⁰⁷ Jestliže je však po zrušení rozsudku ve věci nezbytné učinit nové rozhodnutí a není možné vadu odstranit ve veřejném zasedání, zejména je-li pro nedostatečná skutková zjištění nutno opakovat hlavní líčení, nebo provádět rozsáhlé a obtížné dokazování, vrátí odvolací soud podle § 259 odst. 1 trestního řádu věc k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně nebo výjimečně podle § 260 trestního řádu pro neodstranitelné procesní vady vrátí věc státnímu zástupci k došetření. V opačném případě odvolací soud sám rozhodne o zrušeném rozsudku nebo jeho části.

V rozsahu zrušení rozsudku soudu prvního stupně pak může odvolací soud dle ustanovení § 259 odst. 3 trestního řádu ve věci rozhodnout sám rozsudkem. Zpravidla by tak měl odvolací soud učinit, pokud ho v tom neomezují okolnosti obsažené tamtéž, zejména jsou-li skutková zjištění natolik nedostatečná, „*že je nutno hlavní líčení opakovat nebo provádět rozsáhlé a obtížné proveditelné doplnění dokazování,*“ kterým by v podstatě nahrazoval činnost soudu prvního stupně. Povinnost odvolacího soudu rozhodnout rozsudkem demonstruje převládající užití apelačního prvku a vymezuje pravomoc odvolacího soudu rozhodovat o vině a trestu obžalovaného. Zároveň ustanovení § 259 odst. 3 trestního řádu odvolací soud na jeho rozhodovací pravomoci též omezuje, když stanoví, že od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, se odvolací soud může odchýlit pouze v případě, že provedl znovu důležité důkazy, provedené v hlavním líčení nebo případně provedl-li důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení. Dle § 263 odst. 7 pak s ohledem na vlastní rozhodnutí musí hodnotit důkazy jím provedené v návaznosti na důkazy provedené soudem prvního stupně v hlavním líčení, pokud je tedy sám znovu neprovedl. Samotná úprava pak vychází z požadavku sledování zásady bezprostřednosti, která umožňuje, aby odvolací soud rozhodl na základě důkazů a skutečností, které byly provedeny před ním, čímž získá nejbližší a nezprostředkovaný dojem, díky čemuž může nejlépe zhodnotit důkazy a dojít tak ke správným závěrům.²⁰⁸ Vzhledem k převažujícím apelačním prvkům pak bude docházet spíše k situacím, kdy soud bude rozhodovat na podkladě skutkového stavu, který byl odvolacím soudem doplněn nebo změněn. Pak platí, že odvolací soud se může odchýlit od již

²⁰⁷ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 655

²⁰⁸ PIPEK, J. *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online]. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

zjištěného skutkového stavu pouze v případě, že důkazy již provedené v hlavním líčení znovu sám provede nebo provede důkazy, které dosud provedeny nebyly.²⁰⁹

Dalším omezením rozhodovací pravomoci soudu zakotvuje § 259 odst. 5 trestního řádu, který stanoví, že odvolací soud nemůže obžalovaného sám dle písm. a) shledat vinným skutkem, pro nějž byl rozsudkem soudu prvního stupně zproštěn nebo dle písm. b) obžalovaného uznat vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl uznat vinným soud prvního stupně, ačkoliv jiné překážky odvolacímu soudu k učinění rozhodnutí nebrání. Cílem tohoto ustanovení je zabránit situaci, kdy by se rozsudkem odvolacího soudu zhoršilo postavení obžalovaného a tento by druhostupňový rozsudek nemohl napadat žádným řádným opravným prostředkem. To by se však přijetím vládního návrhu rekonstrukce trestního řádu změnilo, neboť ten navrhuje možnost odvolacího soudu uznat obžalovaného vinným těžším trestným činem, ba dokonce uznat obžalovaného vinným, přestože byl obžaloby rozsudkem prvního stupně zproštěn.

Jestliže rozsudek trpí vadou spočívající v tom, že některý z výroků chybí nebo není úplný, může podle § 259 odst. 2 trestního řádu, aniž by rozsudek soudu zrušil, věc vrátit soudu prvního stupně s příkazem, aby o chybějícím výroku rozhodl nebo aby neúplný výrok doplnil. Proti rozsudku, kterým soud prvního stupně o chybějícím výroku rozhoduje nebo jej doplňuje, lze podat odvolání. Zároveň odvolací soud může o chybějícím výroku sám rozhodnout nebo neúplný výrok sám doplnit postupem dle § 259 odst. 3 trestního řádu, přičemž z formulace a výkladu ustanovení § 259 odst. 2 trestního řádu vyplývá, že způsob rozhodnutí soudu postupem dle § 259 odst. 3 trestního řádu jeví jako žádoucí.

Brání-li podle § 260 trestního řádu neodstranitelné procesní vady pokračování v řízení před soudem po zrušení napadeného rozsudku, a ve věci nelze učinit jiné rozhodnutí, vrátí soud věc k došetření státnímu zástupci, přičemž se obdobně užijí ustanovení § 192 a § 264 odst. 2 trestního řádu. Odvolací soud tedy vrátí spis soudu prvního stupně, který věc následně předá státnímu zástupci do stadia přípravného řízení. Přitom státnímu zástupci nařídí, které skutečnosti je potřeba objasnit a jak je přípravné řízení potřeba doplnit. Po skončení přípravného řízení je potřeba podat novou obžalobu opřenou o výsledky provedeného došetření.²¹⁰

Zruší-li odvolací soud výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, odkáže poškozeného s jeho nárokem dle § 265 trestního řádu na občanskoprávní řízení, nebo na řízení před jiným příslušným orgánem. K tomuto rozhodnutí však odvolací soud přistupuje až subsidiárně poté, co dospěje k názoru, že nemůže sám ve věci

²⁰⁹JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 657-660

²¹⁰JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 1096

rozhodnout. Sám pak může ve věci rozhodnout, jestliže soud prvního stupně opomněl o nároku poškozeného rozhodnout, anebo odkázal poškozeného na občanskoprávní řízení, přestože pro takové rozhodnutí měl dostatečný podklad. Věc se nevrací soudu prvního stupně, jestliže by tento měl doplnit nebo rozhodnout jen o výroku týkajícího se nároku poškozeného.²¹¹ Místo toho odvolací soud ve věci buďto sám rozhodne, nebo poškozeného odkáže s jeho nárokem na občanskoprávní řízení.

Rozhodne-li odvolací soud ve prospěch obžalovaného, musí podle § 261 trestního řádu vždy zvážit, zda stejný důvod nesvědčí i ve prospěch některého spoluobžalovaného, jiného obžalovaného či zúčastněné osoby ve smyslu zásady *beneficium cohesionis*.²¹² Zároveň pro něj vždy platí omezení v podobě zákazu *reformationis in peius* v § 259 odst. 4 trestního řádu blíže popsané v kapitole 2.2.5. Zákaz *reformationis in peius*.

4.4 Řízení u soudu prvního stupně po vrácení věci

V případě, že odvolací soud zruší napadený rozsudek nebo jeho vadnou část, aniž by sám ve věci učinil nové rozhodnutí, vrátí věc dle § 259 odst. 1 soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, anebo aniž by však rozsudek zrušil, vrátí dle § 259 odst. 2 trestního řádu prvostupňovému soudu k doplnění rozsudek, ve kterém některý výrok chybí, nebo je neúplný. Zpravidla věc vrací senátu, jenž ve věci rozhodoval v prvním stupni, ale dle § 262 může rozhodnout tak, že o věci rozhodne senát v jiném složení či dokonce jiný soud téhož druhu a stupně v jeho obvodu.

Předmět nového projednání a rozhodnutí se odvíjí od rozsahu zrušeného rozsudku a je podmíněn důvody, pro které byl rozsudek či jeho část zrušen. Určuje tak i podobu následného postupu ve věci s tím, že stanoví, v jakém rozsahu je k učinění nového rozhodnutí nutné věc znovu projednat v hlavním líčení a zda a jaké důkazy nebo úkony je potřeba znovu provést.²¹³ Prvostupňový soud projednává a rozhoduje pouze o těch výrocích, jež byly odvolacím soudem zrušeny, neprojednává ty části rozsudku, které nebyly zrušením dotčeny, jelikož ty výroky nabyly právní moci a jsou nezměnitelné. Stejně tak činí jen ty procesní úkony, které se týkají zrušené části rozsudku. V některých případech je však nezbytné znovu provést celé hlavní líčení. Hlavní líčení se musí celé opakovat v případě, kdy došlo ke změně složení senátu (samosoudce), který rozhodoval v prvním stupni, dále pak jestliže byl rozsudek zrušen kvůli podstatné vadě řízení,

²¹¹Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 5. října 1979, sp. zn. 6 Tz 46/79

²¹² Viz kapitola 2.2.4. *Beneficium cohesionis*

²¹³ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwert ČR, a. s., 2017, s. 440

pokud byl rozsudek zrušen z důvodu uvedeném v § 258 odst. 1 písm. c) z důvodu pochybností o správnosti skutkových zjištění nebo poté, co byla věc vrácena státnímu zástupci k došetření.²¹⁴

Soud prvního stupně je pak dle § 264 odst. 1 trestního řádu vázán právním názorem vysloveným odvolacím soudem v jeho rozhodnutí. Musí zároveň provést ty úkony a doplnění, jejichž provedení odvolací soud nařídil. V tom smyslu je povinen respektovat vytýkané chyby rozsudku, výklad a užití jednotlivých prvních norem hmotného a procesního práva a provádět ty úkony, které má odvolací soud za nezbytné pro učinění rozhodnutí. Odvolací soud však nemůže, učinit vlastní závazná rozhodnutí, pokud důkazy sám neprovedl a ani nařizovat učinění konkrétního hodnocení od prvostupňových soudů.²¹⁵ Pokud odvolací soud věc vrací soudu první instance, nesmí mu sám podsouvat své vlastní hodnocení, nesmí „vytvářet závěry o skutkovém stavu věci, a nahrazovat tak hlavní líčení, nýbrž může jen v odůvodnění svého rozhodnutí rozvést, proč jsou tato skutková zjištění vadná, v čem je třeba je doplnit, případně k jakým důkazům je ještě třeba přihlídnout.“²¹⁶ V tom smyslu pak může podle § 263 odst. 7 trestního řádu vycházet z důkazů, které sám provedl. Soud prvního stupně je vázán názorem odvolacího stupně i v případě, že ve věci rozhoduje v novém složení senátu.²¹⁷ Nepostupuje-li prvostupňový soud v souladu s právním názorem či nařízením odvolacího soudu, dopouští se porušení procesních předpisů, nabeurává právní jistotu a zejména se dostává do rozporu s principem dvoustupňového soudního rozhodování, jenž předpokládá, že prvostupňový soud bude respektovat rozhodnutí odvolacího soudu a dodržení nařizovaného postupu tak dojde ke změně a nápravě vadného rozsudku v souladu s vysloveným názorem. Povinnost vázanosti soudu prvního stupně právním názorem odvolacího soudu nelze aplikovat příliš formalisticky, aby v případě radikální změny skutkových okolností zjištěné ve znovu prováděném dokazování v hlavním líčení nedošlo k tomu, že by prvostupňový soud rozhodoval v souladu s vysloveným názorem odvolacího soudu, který však v souvislosti s novým zjištěním ztratil svůj skutkový základ. V tomto případě je tedy soud prvního stupně osvobozen od povinnosti následovat názor odvolacího soudu.²¹⁸

V novém řízení před soudem prvního stupně se dle § 264 odst. 2 trestního řádu též uplatní zákaz reformationis in peius, a to za předpokladu, že odvolací soud zruší napadený rozsudek pouze ve prospěch obžalovaného. Jinými slovy se aplikuje na řízení, ve kterém podala oprávněná osoba

²¹⁴ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. s. 1086

²¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13

²¹⁶ ŠÁMAL, P., *Rozhodování o přikázání věci jinému senátu nebo soudu podle § 262 TrŘ ve světle judikatury Ústavního soudu*, [online] *Trestněprávní revue* 3/2022, s. 125 [dat. cit. 2023-03-06] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgjpxi4s7gnpxgzrgi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>

²¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. května 2001, sp. zn. 7 To 66/2000

²¹⁸ DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwert ČR, a. s., 2017, s. 441

odvolání pouze ve prospěch obžalovaného a v důsledku toho byl rozsudek zrušen, ale i na řízení, ve kterém sice podala některá z oprávněných osob odvolání i v neprospěch obžalovaného, avšak toto bylo v celém rozsahu odvolacím soudem zamítnuto.²¹⁹

Prvostupňový soud dle § 123 trestního řádu do nového rozsudku zahrne pouze ty výroky, které odvolací soud zrušil, a o kterých znovu rozhoduje, přičemž na souvislost s ostatními výroky poukáže.

Proti rozsudku soudu prvního stupně, který rozhodoval opětovně ve věci poté, co odvolací soud rozsudek zrušil, je možné podat odvolání. Odvolat se lze také proti výroku, který soud prvního stupně doplnil poté, co mu tak nařídil nadřízený soud.

Jak již bylo výše zmíněno, odvolací soud může v případě, že věc vrací soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí ve věci nebo k doplnění chybějícího výroku též rozhodnout podle § 262 trestního řádu o tom, aby ve věci rozhodoval senát soudu prvního stupně v jiném složení, než ve kterém rozhodoval v prvním stupni, ba dokonce z důležitého důvodu lze věc přikázat jinému prvostupňovému soudu v jeho obvodě. Pohnutku, jež odvolací soud vedla k učinění takového rozhodnutí, však musí odvolací soud řádně odůvodnit, nesmí této pravomoci svévolně zneužívat a k jeho aplikaci by měl odvolací soud přistupovat pouze výjimečně, neboť takový postup představuje průlom do ústavně zakotvené zásady práva na zákonného soudce, je proto povinností soudů dbát jeho nezneužívání a může k němu být přistupováno jen ve zcela výjimečných případech a s podmínkou dostatečného odůvodnění pochybnosti odvolacího soudu o tom, že soud prvního stupně neodstraní odvolacím soudem konkretizované vady jeho rozhodnutí.^{220,221}

K chybné interpretaci tohoto ustanovení tak dochází v případech, kdy odvolací soud vrací věc soudu prvního stupně, přičemž opakovaně a bezdůvodně mění složení senátu nebo přikazuje věc jinému soudu z jeho obvodu jen proto, že nesouhlasí s jeho závěry. „V dané souvislosti je třeba připomenout také nedávný rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 25. 6. 2020 ve věci *Tempel proti České republice*, č. 44151/12, ve kterém ESLP shledal, že postupem obecných soudů došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť Vrchní soud v Praze jako soud odvolací opakovaně přistupoval k použití § 262 TrŘ, a to tak dlouho, dokud Krajský soud v Praze, jemuž

²¹⁹ LANGER P., *Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení*, [online] Trestněprávní revue 11/2006, s. 317, [dat. cit. 2023-04-13] dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgpxi4s7geyv6427gmyto&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search>

²²⁰ ŠÁMAL, P., *Rozhodování o přikázání věci jinému senátu nebo soudu podle § 262 TrŘ ve světle judikatury Ústavního soudu*, [online] Trestněprávní revue 3/2022, s. 125 [dat. cit. 2023-03-06] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgjpxi4s7gnpxgxzrgi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>

²²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 5. března 2013, sp. zn. II. ÚS 3564/12

byla věc nakonec odvolacím soudem přikázána, neuznal navrhovatele vinným zločinem vraždy a neodsoudil ho k doživotnímu trestu odnětí svobody, na rozdíl od původního soudu prvního stupně, tj. Krajského soudu v Plzni, který navrhovatele obžaloby čtyřikrát zprostil.²²² Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) kritizoval zejména důvody, pro které Vrchní soud v Praze rušil rozsudky prvoinstančních soudů, když nesouhlasil s hodnocením jím provedených důkazů, resp. s důvěryhodností výpovědi svědka, přičemž sám však svědeckou výpověď v odvolacím řízení znovu nepovedl. To celé pak podle ESLP bylo v rozporu s výkladem ustanovení § 263 odst. 7 trestního řádu ústavním soudem, podle něž je odvolací soud vázán hodnocením důkazů provedeným soudem prvního stupně. ESLP rovněž došel k názoru, že svým postupem ve věci Vrchní soud v Praze nepřímo propagoval svůj postoj k věci, který si soudy prvního stupně mohly vykládat tak, že odvolací soud nepřijme jiné rozhodnutí než to, kterým bude obviněný uznán vinným ze spáchaných skutků.²²³ ²²⁴ ESLP ve svém rozsudku ze dne 25. června 2020, číslo stížnosti 44151/12, tedy shledal porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP z důvodu porušení práva na spravedlivý proces a též porušení čl. 6 odst. 1 EÚLP z důvodu porušení práva nepřiměřené délky řízení. Na základě rozhodnutí ESLP pak Ústavní soud obnovil řízení o stížnosti a svým nálezem ze dne 27. července 2021, sp. zn. Pl. ÚS 110/20-4 připomněl základní teze, kterými je nutno se řídit při aplikaci § 262 trestního řádu, a které byly již předmětem mnoha rozhodnutí Ústavního soudu. Zejména pak poukázal na podmínku prokázání existence a řádného uvedení důležitých důvodů, které odvolací soud vedly k postupu podle § 262 trestního řádu, přičemž tyto důvody musejí být „zřetelné, zřejmé a bezpochybné,“ a jejich existence musí být prokázána.²²⁵ Dále zopakoval, že postup podle § 262 „... musí být odůvodněn vysokou pravděpodobností, že v případě ponechání věci současnému soudci tento nebude schopen ukončit řízení způsobem, jenž by mohl odvolací soud aprobovat.“²²⁶ Nakonec připomněl, že odvolací soud nemůže hodnotit důkazy a ani konkrétní hodnocení od soudu prvního stupně vyžadovat, pokud důkazy sám v odvolacím řízení neprovedl, přičemž však může vylíčit, kde a z jakého důvodu spatřuje vady skutkových zjištění a v čem je třeba je doplnit. Ústavní soud tak shledal pochybení v rozhodnutí odvolacího soudu, když ten dostatečně neodůvodnil postup dle § 262 trestního řádu, jeho postup byl v rozporu se zásadami trestního řízení a též nade své pravomoci hodnotil důkazy, které však sám neprovedl.²²⁷ Ústavní

²²²Tamtéž

²²³ Autor neznámý, *Pravidla soudního ping-pongu a právo na spravedlivé projednání trestní věci*, [online] Soudní rozhledy 9/2020, s. 302, [dat. cit. 2023-03-06] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembsgbpxg4s7hfpngxztgaza&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

²²⁴ Rozsudek ESLP ze dne 25. června 2020, číslo stížnosti 44151/12

²²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 5. února 2019, sp. zn. IV. ÚS 4091/18

²²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 27. července 2021, sp. zn. Pl. ÚS 110/20-4

²²⁷Tamtéž

soud tak zrušil několik předchozích rozhodnutí a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí odvolacímu soudu, který v říjnu 2021 potvrdil zprošťující rozsudek Krajského soudu v Plzni.²²⁸

²²⁸Autor neznámý, *Odvolací soud potvrdil osvobození Tempela ze dvou vražd*, [online], Česká justice 10/2021,[dat. cit. 2023-03-26] Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/10/odvolaci-soud-potvrdil-osvobozeni-tempela-ze-dvou-vrazd/>

5 NAD VLÁDNÍM NÁVRHEM REKODIFIKACE TRESTNÍHO ŘÁDU

Již po dlouhá léta probíhají diskuse nad očekávaným přijetím nového trestního řádu, který by vyhovoval současným nárokům úpravy trestního práva procesního a naplňoval požadavky, které jsou na trestní procesní předpis kladeny. Rekodifikace současného trestního řádu je podle názorů odborné veřejnosti nezbytná, neboť trestní řád neodpovídá potřebám moderní doby, jedná se o předpis, jež se své účinnosti dočkal již v počátku roku 1962 a nesetkal se se svým zánikem ani se změnou politického režimu v roce 1989. Sám sice prošel mnoha novelami, tímto postupem však nemůže současná úprava dostát všem požadavkům 21. století.²²⁹ Vysoká četnost přijatých novelizací není ani optimálním řešením ve smyslu systematizace a orientace v zákoně. Trestní řád trpí nedostatky, nerespektuje a nereflexuje obraz nynější doby, zejména je pak kritizován pro svou nepraktičnost. Hlavním problémem stávající úpravy zdá se být především komplikovanost a zdouhavost trestního řízení,²³⁰ které tak nesplňuje požadavky efektivity trestního procesu. Trestní řád je tak nutno rekodifikovat a přizpůsobit ho evolučním pokrokům společnosti, jež se za dlouhé období od účinnosti stávajícího trestního řádu proměnily.

Za tímto účelem byla ministerstvem spravedlnosti ustanovena komise pro nový trestní řád složená z odborníků trestního práva procesního, která po dlouhých letech své činnosti na podzim loňského roku předložila návrh paragrafovaného znění nového trestního řádu. Ze své podstaty se jedná o komplexní změnu současného trestního řádu, přičemž mnoho navrhovaných změn je odbornou veřejností již nyní kritizována a považována za příliš radikální. Lze tedy očekávat, že navrhovaná úprava projde ještě mnoho proměnami a na její přijetí si ještě nějaký čas počkáme.

V rámci konceptu přeměny trestního řádu se činnost komise pro nový trestní řád soustředila mimo jiné, a především na zefektivnění celého trestního řízení, zejména pak na jeho urychlení. Tento záměr je zamýšlen též v rámci proměny odvolacího řízení, který s efektivitou a urychlením celého procesu úzce souvisí. V odvolacím řízení má nadále docházet k posilování apelačního principu, čímž by mělo docházet k rychlejšímu vyřízení věci především ve smyslu předejití nekonečným přestřelkám vracejících se rozhodnutí soudů prvního a druhého stupně, k nimž v praxi často dochází. Odstrašujícím případem nekončící výměny soudních rozhodnutí je již zmíněný a přes 20 let stále relativně aktuální případ Roberta Tempela.

V rámci naplnění účelu zefektivnění odvolacího řízení předpokládá vládní návrh rekodifikace trestního hned několik změn v rámci podání odvolání i jeho vyřízení. Navrhované

²²⁹Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-03]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²³⁰Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-03]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

změny se pokouší reagovat na provádějící judikaturu v této oblasti a na nepřesnosti, a především pak na praktické problémy úpravy odvolacího řízení na základě zkušeností a zaměřuje se na jejich doplnění a specifikaci.

V této kapitole se však budu věnovat aktuální podobě zveřejněného vládního návrhu rekodifikace trestního řádu a pokusím se tak shrnout jím navrhované změny odvolacího řízení.

Vládní návrh rekodifikace trestního řádu v § p1 doplňuje a provádí možnost odvolat se proti rozsudku, jímž soud rozhodl o přijetí prohlášení viny obviněným, to však pouze v případě, kdy nebyly splněny podmínky pro přijetí prohlášení viny soudem prvního stupně nebo výrok o vině nebyl s tímto prohlášením v souladu. V tomto směru se vládní návrh rekodifikace pokouší zamezit a předejít procesním pochybením soudu prvního stupně.²³¹

Podle vládního návrhu rekodifikace by též mělo dojít k rozšíření odvolacího oprávnění státního zástupce tak, že v § p2 výslovně zavádí možnost státního zástupce podat odvolání ve prospěch, ale též i v neprospěch zúčastněné osoby. S tím se pojí pak i jeho povinnost dle § p4 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu uvést, zda odvolání podává ve prospěch či neprospěch zúčastněné osoby a též dle § p6 oprávnění státního zástupce vzít zpět odvolání, které podal ve prospěch zúčastněné osoby i proti vůli této osoby.

Vládní návrh rekodifikace trestního řádu míní v § p3 zavést delší lhůtu pro podání odvolání v délce 15 dnů, která by tak měla korespondovat s lhůtami v jiných řízeních, zároveň by oprávněným osobám poskytla více prostoru pro uvážení a též k řádnému vypořádání se s důvody nesprávnosti, a tedy k vypracování kvalitnějšího odvolání, které by mělo vyšší potenciál reflektovat nesprávnosti, které v rozsudku odvolatel spatřuje. Tím by též měla být demonstrována důležitost a posilován význam tohoto opravného prostředku. Zároveň se tedy očekává zvýšení počtu kvalifikovaných odvolání se všemi obsahovými náležitostmi. Stejnou změnu předpokládal i věcný záměr z roku 2008. Langer k prodloužení lhůty tehdy zaujal kladný postoj, benefici prodloužení lhůty spatřoval především ve zvýšené pravděpodobnosti úspěšného podání opravného prostředku a sjednocení úpravy odvolání s úpravou tohoto opravného prostředku v civilním řízení.²³² K prodloužení lhůty se z též důvodům také přikláním. Nynější osmidenní lhůta k podání odvolání měla jistě za cíl zrychlit odvolací řízení, avšak v tomto případě se mi nejeví jako optimální řešení upřednostňovat zásadu rychlosti řízení nad ochranu zájmů a práv oprávněných

²³¹Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-04-03]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrtky.cz>

²³²LANGER, P., Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech? Trestněprávní revue 5/2007 [online], [dat. cit. 2023-02-03]. s. 128 – 134. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpxgxzrgi4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

osob.²³³ Se zavedením patnáctidenní odvolací lhůty však nastupuje též větší odpovědnost odvolatele za prokázání skutkového stavu a na výsledku trestního řízení.²³⁴

V odvolacím řízení se též má více projevit zásada koncentrace řízení, k jejíž posílení má dojít již v rámci řízení před soudem prvního stupně.²³⁵ Vládní návrh rekodifikace trestního řádu tak sice v § p4 odst. 3 umožňuje opřít odvolání o nové skutečnosti, důkazní prostředky a důkazy, které nebyly známy nebo provedeny v řízení před soudem prvního stupně, avšak je nutné vždy uvést důvody, pro které nové důkazní prostředky nebyly navrženy již v prvostupňovém řízení, byla-li taková potřeba odvolateli známa, zároveň je též třeba uvést, jakou závažnou skutečnost má důkazní prostředek prokazovat, přičemž může dojít k zamítnutí těch důkazních prostředků, o kterých strany věděly, ale jejich provedení bez závažného důvodu nenavrhly.²³⁶ Tím by mělo být zamezeno zbytečnému prodlužování odvolacího řízení ve smyslu zabránění uplatňování překvapivých návrhů a obranám, které by následně mohly vést k nucenému užití kasace.²³⁷ Zároveň by se tak mohlo zamezit situacím, kdy z důvodu vědomého a bezdůvodného nepředložení stěžejního důkazu obžalovaným (případně státním zástupcem), rozhodoval prvostupňový soud na omezeném důkazním podkladě. Tím by oslabil důležitost rozhodování prvostupňového soudu, který v tomto případě rozhodoval zbytečně.²³⁸

Omezení odvolacího práva by se dle podle § p4 odst. 4 vládního návrhu rekodifikace mělo též projevit na nemožnosti rozšiřovat odvolání po uplynutí odvolací lhůty, avšak pouze ve smyslu rozšiřování napadených výroků. Státní zástupce by pak nemohl po uplynutí dané lhůty podat odvolání v neprospěch, jestliže jej původně podal výlučně ve prospěch obviněného nebo zúčastněné osoby.²³⁹

K urychlení odvolacího řízení má přispět též úprava činnosti soudu prvního stupně spočívající především v rozšíření jeho pravomocí v rámci odvolacího řízení. Předseda senátu soudu prvního stupně by měl dle vládního návrhu rekodifikace nejenže pravomoc rozhodnout

²³³Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-02-03]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²³⁴Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-04-03]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrky.cz>

²³⁵Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-04-03]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrky.cz>

²³⁶Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-05]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²³⁷Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-04-03]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrky.cz>

²³⁸Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu. Opravné prostředky. [online]. Púry, F., Richter, M. [dat. cit. 2023-04-15]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>

²³⁹Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-05]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

v mimořádně obtížných případech o prodloužení lhůty k nápravě obsahových vad odvolání, ačkoliv ta má být dle § p7 vládního návrhu rekodifikace již sama prodloužena a sjednocena na 15 dní, ale především by nově díky svěřené pravomoci mohl dle § p8 odst. 1 vládního návrhu trestního řádu odmítnout odvolání, které podala neoprávněná osoba, nebo osoba, která se odvolání vzdala, a dále osoba, která podané odvolání vzala zpět. Stejně by mohl odmítnout odvolání, které i přes výzvu soudu nadále nesplňuje náležitosti obsahu odvolání, nebo podle § p8 odst. 4 vládního návrhu trestního řádu které podala osoba se samostatnými odvolacími právy, jestliže obviněný prohlásil, že si nepřeje, aby tyto osoby odvolání podaly. Proti rozhodnutí o odmítnutí odvolání by pak dle § p8 odst. 5 vládního návrhu trestního řádu byla přípustná stížnost, která by měla odkladný účinek a o které by byl příslušný rozhodovat soud, jenž by rozhodoval o podaném odvolání, přičemž by mohl stížnost buďto odmítnout, zamítnout nebo usnesení zrušit. K odmítnutí odvolání odvolacím soudem by pak dle § p16 vládního návrhu trestního řádu mělo docházet pouze v případech, kdy o odmítnutí odvolání měl rozhodnout už předseda senátu soudu prvního stupně nebo nastaly-li důvody pro odmítnutí až po předložení věci odvolacímu soudu.²⁴⁰ Současná úprava pojednává o zamítnutí odvolání soudem druhého stupně ze stejných výše uvedených důvodů, zde je tedy nutno si povšimnout terminologické záměny způsobů vyřizování odvolání. Dle vládního návrhu rekodifikace, odvolací soud odvolání odmítne, bez toho, aby jej meritorně přezkoumal. V opačném případě, nebude-li při meritorním přezkoumání odvolání shledána důvodnost vytýkaných vad, soud odvolání zamítne.

Navrhovaná úprava by se jistě mohla podepsat na zlepšení hospodárnosti odvolacího řízení, přičemž dle mého názoru není na škodu svěřit rozhodování o odvolání, jehož vady nelze nikterak odstranit, a které jsou toliko očividné soudu, který rozhodoval v prvním stupni, aniž by došlo k narušení práva odvolatele. Naproti tomu se lze též obávat, že navrhovaná úprava by mohla způsobit zatížení činnosti soudů obou stupňů, neboť se dá bezpochyby předpokládat, že právo podání stížnosti bude mezi odmítnutými odvolateli hojně využíváno.

Řízení před odvolacím soudem by podle vládního návrhu rekodifikace prošlo významnou reformou odrážející posílené a plnohodnotné rozhodovací pravomoci odvolacího soudu. V řízení o odvolání by se tak měla představit nová podoba řízení ve smyslu nově zavedené formy řízení, kterým by bylo dle § p11 odst. 1 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu odvolací líčení, reflektující rozsáhlost odvolacího procesu, a to zejména z hlediska prováděného dokazování.²⁴¹

²⁴⁰Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-05]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²⁴¹Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-04-03]. Dostupné z <https://rekodifikacnietvrtky.cz>

Zároveň však má být zachována forma neveřejného zasedání v případech, kdy rozhodnutí lze učinit v tomto zasedání. Odvolací líčení má tak podtrhnout význam řízení před odvolacím soudem, které se svým obsahem a charakterem liší od obecného veřejného zasedání a nelze být zaměňováno ani s hlavním líčením. Odvolací líčení by mělo „stát na pomezí hlavního líčení a veřejného zasedání“.²⁴² Kdy z terminologie vyplývá, že se má přiblížit co do povahy hlavnímu líčení.²⁴³ Vládní návrh rekodifikace v § p11 odst. 1 zároveň nově stanoví, že není-li uvedeno jinak, použijí se ustanovení o hlavním líčení. Průběh odvolacího líčení má být na rozdíl od současného znění upraven podrobněji, a to již od přípravy odvolacího líčení, přes jeho průběh, až po rozhodnutí odvolacího soudu. Má tak pokrývat všechna stadia řízení o odvolání v úsecích, ve kterých se liší od hlavního líčení.²⁴⁴

Příprava odvolacího líčení ve smyslu předvolávání a vyzumívání osob zůstává převážně stejná, avšak § p12 odst. 2 vládního návrhu rekodifikace rozšiřuje nutnost předvolat k účasti obviněného i jen v případě, že je zřejmé, že se v odvolacím líčení bude provádět dokazování nebo bylo-li podáno odvolání v neprospěch obviněného, který byl obžaloby zproštěn, anebo pokud státní zástupce navrhuje, aby obviněný byl uznán vinným podle přísnějšího ustanovení zákona. Zároveň se v p13 odst. 3 a 4 vládního návrhu rekodifikace rozšiřují důvody, pro které nelze konat líčení bez přítomnosti obviněného spojené s umístěním obviněného v ochranném léčení, pozorováním obviněného v zdravotnickém ústavu, i to je však podmíněno určitými striktními výjimkami v odst. 5. Průběh odvolacího líčení se od současné úpravy řízení o odvolání má lišit především jeho přizpůsobením se na nové pojetí odvolacího řízení a rozšířením rozhodovacích pravomocí odvolacího soudu. Odvolací soud nemá být dle § p14 odst. 2 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu nadále limitován v rozsahu provádění dokazování, poněvadž dle vládního návrhu rekodifikace má provést všechny důkazy, které jsou nezbytné pro jeho rozhodnutí.²⁴⁵ V zájmu urychlení řízení by tedy odvolací soud v možnosti provádět dokazování neměl být dále omezován jen na případy, kdy se nejedná o rozsáhlé a jen těžko proveditelné dokazování, které by nahrazovalo činnost soudu prvního stupně. V tom smyslu dochází k posílení apelačního principu, přičemž jak vyplývá z navrhované úpravy, rozhodnutím odvolacího soudu

²⁴²Tamtéž

²⁴³Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu. Opravné prostředky. [online]. Púry, F., Richter, M. [dat. cit. 2023-04-15]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>

²⁴⁴Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-20]. Dostupné z <https://justice.cz/web/mssp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²⁴⁵Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-20]. Dostupné z <https://justice.cz/web/mssp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

by tak věc měla být pravomocně skončena.²⁴⁶ K vrácení věci soudu prvního stupně by tak mělo být přistupováno pouze v zcela výjimečných případech vyjmenovaných v § p21 odst. 1 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu, kdy vadu nelze odstranit v odvolacím líčení, a to zejména pro podstatné procesní vady, nepřezkoumatelnost rozsudku nebo pro existenci důvodných pochybností o správnosti skutkových zjištění, přičemž na hlavní líčení nelze vůbec navázat a je tak potřeba převážnou část důkazních prostředků opakovat nebo doplnit.²⁴⁷

K posílení apelačního principu by dle § p22 odst. 3 vládního návrhu rekodifikace mělo dojít i v rámci radikální změny v podobě odstranění zákazu odvolacího soudu uznat obviněného vinným skutkem, pro který byl soudem prvního stupně zproštěn obžaloby nebo vinným podle přísnějšího ustanovení, než pro který byl soudem prvního stupně odsouzen. Soud však musí o možnosti takto rozhodnout obviněného dle § p22 odst. 5 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu upozornit a poskytnout mu tak prostor se k této změně vyjádřit, dle odst. 4 ho poučit o možnosti doplnění dokazování a též mu poskytnout možnost k přípravě obhajoby. V případě, že jej neupozorní předem, musí tak dle § p22 odst. 6 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu učinit ještě před vynesením rozsudku a požádá-li o to obviněný, musí mu poskytnout lhůtu k přípravě obhajoby a odvolací líčení odročit.²⁴⁸ Odvolací soud tedy za přísně stanovených podmínek provedení dokazování bude oprávněn sám rozhodnout o vině a trestu obviněného, jenž byl zproštěn obžaloby, zároveň bude moci obviněného uznat vinným podle přísnějšího ustanovení, než jakým byl shledán vinným soudem prvního stupně. K plánované změně přispěl též již zmiňovaný případ Tempel proti České republice, jež mimo jiné poukázal na skutečnost, že limitace odvolacího soudu v § 259 odst. 5 trestního řádu narušuje spravedlivost řízení v tom směru, že zprošťující rozsudek soudu prvního stupně nelze být vyšším soudem překonán. Záměrem nově zvolené úpravy je umožnění provést dokazování v potřebném rozsahu tak, aby odvolací soud mohl sám meritorně rozhodnout a předejít tak mimo jiné situacím, kdy by odvolací soud věc vracel soudu prvního stupně do té doby, než by soud rozhodl tak, jak odvolací soud vyžadoval.²⁴⁹ Aby však byla zachována dvojinstančnost trestního soudnictví, v případě, že odvolací soud uzná vinným obviněného, jež byl obžaloby zproštěn nebo byl uznán vinným těžším trestním činem, zavádí Komise v § 22p odst. 7 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu institut odkladného účinku dovolání jestliže odvolací soud obviněnému současně uloží nepodmíněný trest odnětí svobody. Výkon nepodmíněného trestu

²⁴⁶ Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-03-20]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrky.cz>

²⁴⁷ Tamtéž

²⁴⁸ Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-12]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²⁴⁹ Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. [dat. cit. 2023-03-20]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrky.cz>

odnětí svobody by se tak odložil do okamžiku marného uplynutí lhůty k podání dovolání osobám oprávněným k podání dovolání anebo do rozhodnutí dovolacího soudu v případě, že dovolání bylo podáno ve prospěch obviněného, ledaže obviněný požádá o bezodkladný výkon trestu. Vládní návrh rekodifikace v důsledku zpřístupnění možnosti učinit rozhodnutí o vinně původně zproštěného obviněného za současného uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody stanovil též ustanovení § 22a vládního návrhu rekodifikace trestního řádu, jež reaguje na případné vazební důvody, které se v důsledku takového rozhodnutí mohou objevit.

Aby však byla zachována dvojinstančnost trestního soudnictví, v případě, že odvolací soud uzná vinným obviněného, jenž byl obžaloby zproštěn nebo byl uznán vinným těžším trestním činem, byl za tímto účelem do vládního návrhu rekodifikace zaveden nový dovolací důvod v § 2q odst. 2 vládního návrhu rekodifikace trestního řádu, který dotyčného, stejně jako v případě dovolání proti trestu odnětí svobody na doživotí, nelimituje žádnými dalšími dovolacími důvody a umožňuje mu tak plný přístup k přezkumu rozsudku Nejvyšším soudem.²⁵⁰

Hodné uvážení je dle mého rozšíření odkladného účinku dovolání v případě změny zprošťujícího (příznivějšímu) rozsudku i na zbývající tresty uložené soudem druhé instance. Jak uvedl Richter, v případě, že odvolací soud rozhodl o vině obžalovaného, ačkoli byl soudem prvního stupně obžaloby zproštěn, je tu pouze jeden rozsudek soudu, který shledal obžalovaného vinným, proti kterému však není možné podat řádný opravný prostředek, tak aby byl výkon rozsudku odložen a bylo tak zamezeno situaci, kdy by došlo k likvidačním rozhodnutím osob odsouzených k jakémukoli jinému trestu vyjma nepodmíněného trestu odnětí svobody, neboť v případě těchto trestů nabyde odsuzující rozsudek právní moci a vykonatelnosti dříve, než ve věci rozhodne dovolací soud. Může tak nastat situace, kdy rozsudkem odvolacího soudu dojde k zrušení právnické osoby, přičemž dovolací soud pak nebude mít v takovém případě o kom rozhodovat.²⁵¹

Navrhovaná změna se mi jeví jako příliš odvážná s ohledem na zásah do práva na dvojinstančnost justice se viditelně oslabí. Z pohledu záměru navrhované změny s touto souhlasím, avšak myslím, že tohoto záměru lze dosáhnout i méně invazivním způsobem, například možností přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu podle § 262 trestního řádu soudem vyššího stupně.

²⁵⁰Rekodifikace trestního práva procesního [online]. [dat. cit. 2023-03-12]. Dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

²⁵¹Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu. Opravné prostředky. [online]. Púry, F., Richter, M. [dat. cit. 2023-04-15]. Dostupné z <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrtky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>

ZÁVĚR

Řízení o odvolání je fakultativním stádiem trestního řízení, ve kterém soudy přezkoumají správnost a vyvíjejí činnost k odstranění případných nedostatků rozsudků soudu prvního stupně. Skutečnost, že jde o fakultativní stádium trestního řízení úzce souvisí s dispozitivní povahou odvolání. Dispozitivnost spočívá především ve skutečnosti, že odvolací řízení je zahajováno jen na základě podnětu k zahájení řízení oprávněnou osobou. Institut odvolání je jediným řádným opravným prostředkem, jež směřuje proti výrokové části rozsudku prvního stupně. Hraje nenahraditelnou roli v zajištění práva na spravedlivý proces a zajištění ochrany a zájmů dotčených osob. Odvolání se staví do pozice garanta práv, když omezuje riziko učinění nesprávných a nezákonných rozsudků soudů prvního stupně a prostřednictvím přezkumu a nápravy rozsudků tak odvolací soud zvyšuje záruky spravedlivého rozhodnutí.

Cílem této práce bylo především zanalyzovat současný stav platné právní úpravy odvolání, především přiblížit její koncepci a poskytnout tak základní a ucelené pojetí tohoto opravného prostředku. Mezi hlavní cíle této práce pak patřilo zejména zhodnocení vhodnosti jednotlivých ustanovení z hlediska celé úpravy a zamyšlení se nad případnými nedostatky a jejich možným řešením. Práce si kladla za cíl prezentovat problematické úseky stávajícího pojetí odvolacího řízení, zejména pak nabídnout pohled a polemiku odborníků z oboru trestního práva nad konkrétními otázkami odvolacího řízení. Současně se věnuje připravované rekodifikaci trestního řádu, jejíž změny se v odvolacím řízení mají promítnout především v podobě odstranění praktických problémů stávající úpravy odvolání a upřesnění a rozvinutí stávajících ustanovení a celkově zrychlit a zefektivnit odvolací řízení. Nyní se pokusím shrnout závěry, který z práce vyplynuly.

Nejdříve je třeba zmínit, že úprava odvolacího řízení, tak jak je aktuálně v trestním řádu zakotvena, vyhovuje veškerým podmínkám demokratického právního státu a veškerým požadavkům, k jejichž splnění se Česká republika zavázala mezinárodními smlouvami a vstupem do mezinárodních organizací. Terčem kritiky ze strany členů právní obce a zároveň východiskem pro novelizace odvolacího řízení pak bývá jeho liknavá efektivita. Právní úprava odvolání prošla v průběhu posledních let výrazným vývojem směřujícím právě k posílení rychlosti a zkvalitnění hospodárnosti odvolacího řízení a vůbec samotného trestního řízení. Proto jsme mohli pozorovat výraznou přeměnu způsobu vyřizování odvolání, kdy velkou novelou trestního řádu do popředí vystoupily prvky apelace na úkor prvků kasace. I nadále si však odborná veřejnost klade otázku, kde se nachází optimální pomezí obou principů. S ohledem na skutečnosti a argumenty uvedené v této práci, kdy převládající apelační princip zajišťuje zásadu hospodárnosti a zamezuje neustálý

přesun věci ze soudu první instance na nadřízený soud, zatímco kasační princip v pozadí pak omezuje rozhodovací činnost odvolacího soudu způsobem tak, aby nedocházelo k překvapivým rozhodnutím, proti kterým by již nebylo možno podat řádný opravný prostředek, což by vedlo ke konfliktu se zásadou dvojinstančnosti trestního řízení, vnímám nastavení poměru za nejvhodnější. Přesto však existují určitá rizika tohoto nastavení, která ohrožují právě onu dvojinstančnost trestního řízení, neboť se domnívám, že hranice pravomoci odvolacího soudu k možnosti sám rozhodnout o meritu věci rozsudkem nejsou dostatečně vytyčeny a je tak pouze na zhodnocení odvolacího soudu, aby uvážil, zda je nutné věc znovu projednat a rozhodnout v prvním stupni. Zároveň vnímám, že jde o problematiku natolik závažnou, že odvolací soudy provedou uvážení s maximální svědomitostí a pečlivostí. Navíc si lze jen těžko představit aplikaci konkretizovaných ustanovení na širokou škálu rozdílných případů. Zároveň jsem si též vědoma rizik zneužití prvků kasace, zejména pak neustálého rušení rozsudků působící neúměrné průtahy řízení, a to též s ohledem na obavu ze zneužívání postupu odvolacího soudu dle § 262 trestního řádu umožňující měnit složení senátu rozhodujícího v prvním stupni ba dokonce i soudu. Správné se mi jeví zakotvení omezujícího ustanovení rozhodovací pravomoci odvolacího soudu prvky kasačními, jež zakazuje, aby odvolací soud uznal obžalovaného vinným potom, co byl soudem prvního stupně zproštěn obžaloby nebo aby jej uznal vinným těžším trestným činem, než jakým ho mohl v napadeném rozsudku uznat vinným soud prvního stupně. Vládní návrh rekonstrukce trestního řádu však počítá s případy, kdy by odvolací soud mohl rozhodnout i tímto způsobem. S takovou změnou nesouhlasím, a to i přes veškeré navrhované záruky, by v tomto případě dle mého další posílení apelačního principu vedlo k poškození práv obžalovaného, který by se nemohl řádně domáhat nápravy závažně změněného rozsudku. Zejména pak v případech změny zprošťujícího rozsudku, kdy obžalovaný bude shledán vinným pouze soudem jedné instance, přičemž proti tomuto rozhodnutí není možno podat řádný opravný prostředek. V tomto směru proto považuji stávající právní úpravu za vyhovující, avšak nejsem přesvědčena, zda je v praxi odvolacími soudy náležitě aplikována.

Směrem k urychlení a zefektivnění odvolacího řízení mířilo i velkou novelou trestního řádu potlačení revizního principu v rámci přezkoumání odvolání odvolacím soudem, který nahradil princip vázanosti soudu podaným návrhem. Práce polemizuje nad vhodností takového řešení a nabízí argumenty zabývající se optimálností přeměny přezkumné činnosti soudu. Tato změna zaznamenala velmi pozitivní vliv na navýšení počtu kvalifikovaných podání a odstranění průtahů v řízení, neboť usnadnila činnost odvolacího soudu, který měl do té chvíle povinnost sám zjišťovat nesprávnost a vady rozsudku. Dle mého názoru nezpůsobila ani příliš negativní zásah do práv odvolatelů, neboť ti mají alespoň záruku toho, že dojde k přezkumu těch částí rozsudku, které

napadli a z těch vytýkaných vad, v kterých spatřují nesprávnost. Právě odvolatelé jsou ti, kteří tíhu rozsudku pocítují nejvíce a dokáží tak posoudit jeho správnost. Navíc byl revizní princip zachován v těch případech, které by v přísné aplikaci principu vázanosti soudu podaným návrhem vedly k příliš formalistickému uchopení tohoto principu a zapříčinily by tak nepřezkoumatelnost těch výroků a vad rozsudku, které však jsou však provázané s těmi, co odvolatel odvoláním napadl. Tím byla zachována dostupnost úspěšného odvolání i pro osoby bez právního vzdělání. Přeměnou rozsahu přezkumu odvolacího soudu byly do trestního řádu zavedeny instituty, jež mají vyrovnávat nároky na splnění náležitostí obsahu odvolání. Tímto způsobem lze zabránit, aby odvolání nebylo odmítnuto. Tyto instituty stanovené v § 251 odst. 1 a 2 trestního řádu jsou pak dle mého stanoveny poněkud nešťastně, když přesněji nerozvádí požadavky, jež jsou na soud kladeny a lhůty nejsou vzhledem k závažnosti následku přiměřené. Tak například není dostatečně stanoven postup soudu při poskytování pomoci při odstraňování nedostatků odvolání. Zároveň vyvstává otázka, zda bylo skutečně efektivní odlišit poučovací povinnost odvolacího soudu pro kvalifikované osoby a osoby, jež v řízení nemají obhájce.²⁵² Lhůta, zejména vzhledem k obhájci obžalovaného, který mu byl pro účely doplnění nedostatků odvolání stanoven, je v mých očích nedostatečná a nereflektuje důležitost ani závažnost zpracování bezvadného odvolání, a zároveň nepočítá se složitými a rozsáhlými trestními případy, a tedy nereflektuje ani obtížnost při zpracování takového odvolání a možnost seznámení se s věcí. Souhlasím tak s prodloužením této lhůty a zároveň se zakotvením možnosti tuto lhůtu dále prodloužit tak, jak je to navrhováno vládním návrhem rekonstrukce trestního řádu.

Současně s tím považuji samotnou lhůtu k podání odvolání za nepřiměřenou významu tohoto opravného prostředku a následkům pojícím se s marným uplynutím této lhůty. Domnívám se, že prosazení zásady rychlosti řízení na úkor lhůty k uplatnění odvolacího práva není v tomto případě žádoucí. Navíc se liší od lhůt k podání odvolání v jiných právních odvětvích, a to tak, že je kratší, ačkoliv bych vzhledem k povaze trestního řízení spíše očekávala, že bude lhůta k podání odvolání v trestním řízení delší. Proto souhlasím, aby byla lhůta prodloužena na 15 dnů, jak je navrhováno ve vládním návrhu rekonstrukce trestního řádu.

V praxi panují názory, že lhůta pro doplnění podaného odvolání by měla být ohraničena, neboť neexistence časového omezení zakládá procesní průtahy ve věci, navíc krátí na právech ostatní strany řízení, kterým doplněná odvolání již nejsou po uplynutí lhůty k podání odvolání dále zasílány, případně lhůty k odstranění vad odvolání zasílána postupem dle § 251 odst. 3 trestního

²⁵² PIPEK, J. *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online]. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. [dat. cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

řádu a nemůžou se tedy s doplněným odvoláním řádně seznámit a ani se k němu vyjádřit. Podle mého názoru absence omezující lhůty k doplnění odvolání posiluje svobodu odvolacího práva a umožňuje tak oprávněným osobám uplatnit veškeré důkazy a skutečnosti na podporu svých tvrzení. S ohledem na citlivost trestního řízení a závažnost probírané problematiky je žádoucí, aby nebylo bráněno doplňovat podstatné skutečnosti a důkazy jen z důvodu toho, že uplynula lhůta k jejich doplnění, avšak odvolací řízení již probíhá. Proto stojím za názorem ponechat úpravu lhůty k doplnění bez omezení, zároveň bych však s případným doplnění podstatných důkazů později v průběhu odvolacího řízení ustanovila například zákonné odročení zasedání a poskytla tak prostor pro přípravu obhajoby. Připravovaná rekodifikace trestního řádu počítá s částečným omezením doplňování odvolání, a to v rozšiřování odvolání ve smyslu napadaných výroků lhůtou, která by pak dle návrhu měla kopírovat lhůtu k podání odvolání. V takovém případě se mi omezení odvolacího práva nejeví tak zásadní, poněvadž předpokládám, že odvolatel je schopen bezprostředně rozpoznat, který výrok se mu jeví jako nesprávný, na rozdíl od faktu, z jakých důvodů a na základě jakých skutečností ho považuje za nesprávný. Přičemž pokládám z hlediska rychlosti a spravedlivosti řízení za vhodné omezení navrhané vládním návrhem rekodifikace spočívající v povinnosti odvolatele odůvodnit, proč nově navrhané důkazy nebyly navrženy.

Problematická se jeví dispozice s právem zpětvzetí a vzdání se odvolání, jež by dle některých odborníků zasluhovala změnu více následující svobodu odvolacího práva v tom smyslu, aby umožnila vzdát se práva na odvolání nebo vzít již podané odvolání zpět pouze z části a logicky tak zrcadlit skutečnost, že odvolání lze podat pouze do některých výroků rozsudku. V tomto směru kvitují názory, jež jsou pro zavedení částečného zpětvzetí či vzdání se odvolání, neboť mám za to, že dispozitivní právo by v případě odvolání mělo být omezováno jen v nezbytných a závažných případech, přičemž ani jednu z těchto situací za závažnou co do zásahu do činnosti soudu nebo ovlivnění práv ostatních stran nepovažuji. Někteří pak tvrdí, že umožněním částečného zpětvzetí odvolání by zkomplikovalo odvolací řízení. Připouštím, že určité riziko zásahu do hospodárnosti řízení nelze odepřít, avšak nepovažuji jej v porovnání s posílením dispozice práva odvolatele za významné, ba naopak se domnívám, že jeho rozšířením by v určitých případech mohlo dojít k urychlení procesu přezkumu odvolání do nějž se odvolatel částečně vzdal práva na odvolání nebo odvolání vzal zpět.

Mezi dílčí problémy úpravy pak řadím též pojetí principu *reformationis in pieus*, jež by mělo být rozšířeno i na zúčastněnou osobu. Systematika a rozmístění jednotlivých ustanovení by též zasloužila přehlednější uspořádání, neboť rozložení ustanovení v některých případech nemá logickou oporu a stěžuje orientaci v zákoně. Tomu by velmi prospěla plánovaná rekodifikace trestního řádu, jež by celý trestní řád úhledně systemizovala.

Přes všechny nedostatky úpravy a její dlouholetost však koncepce odvolacího řízení umožňuje účinnou nápravu případných nesprávností rozsudku, poskytuje ochranu práv a zájmů osob oprávněných k podání odvolání, a tedy náležitě naplňuje svůj účel.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura a komentáře

DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwert ČR, a. s., 2017, ISBN 978-7552-600-7

FENYK J., CÍSAŘOVÁ D., GŘIVNA T. a kol., *Trestní právo procesní*, 7. vydání. Praha: Wolters Kluwert ČR, 2019, ISBN 978-80-7598-306-0

GŘIVNA, T. (ed.) *Pocta Pavlu Šámalovi k 65. narozeninám. Čtvrtstoletí hledání spravedlnosti na Nejvyšším soudě ČR.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 165 - 173 s. [online], ISBN 978-80-7400-709-5, Dostupné z: www.beck-online.cz

JELÍNEK J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 9. vydání. Praha: Leges, 2022, ISBN 978-80-7502-637-8

JELÍNEK J. a kol.: *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-278-3.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945.* 4. vydání. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4.

MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., a ŠÁMAL, P. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní.* 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: Komentář.* 7. vydání. [online] Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. Dostupné z: www.beck-online.cz

ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní.* 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-496-4

VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání*. [online] Praha: C. H. Beck, 2010, In: Beck-online. ISBN 978-80-7400-321-9, s. 478. dostupné z: www.beck-online.cz

Odborné články

Autor neznámý, *Odvolací soud potvrdil osvobození Tempela ze dvou vražd*, [online], Česká justice 10/2021, Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/10/odvolaci-soud-potvrdil-osvobozeni-tempela-ze-dvou-vrazd/>

Autor neznámý, *Pravidla soudního ping-pongu a právo na spravedlivé projednání trestní věci*, [online] Soudní rozhledy 9/2020, s. 302, Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembsgbpxg4s7hfpngxztgaza&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

KOUDELA, R., *Možnosti zrychlení trestního řízení* [online], Trestněprávní revue 11-12/2012, s. 269. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgipxi4s7geyv6mjls15zv6mrwhe&groupIndex=0&rowIndex=0>

FASTNER, J., *K oprávněnosti obžalovaného podat proti zprošťujícímu rozsudku odvolání*, [online] Trestněprávní revue 5/2005, s. 138. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgvpxi4s7gvpngxzrgm4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

LANGER, P., *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?* [online] Trestněprávní revue 5/2007, s. 128 – 134. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpngxzrgi4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

LANGER, P., *Principy způsobu vyřizování odvolání v trestních věcech, aneb dát přednost apelaci nebo kasaci?* [online] Trestněprávní revue 8/2006, In: Beck-online, s. 221. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7hbpxgxzsgiyq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search-facets>

LANGER P., *Uplatnění zákazu reformationis in peius v odvolacím řízení*, [online] Trestněprávní revue 11/2006, s. 317, dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgzpxi4s7geyv6427gmyto&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search>

MANDÁK, V., *Povinnost odůvodnit odvolání v trestních věcech* [online]. Bulletin advokacie 6-7/2000, s. 51. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgbpweyk7gzptox3tl42tc&groupIndex=3&rowIndex=0&refSource=search-facets>

MANDÁK, V., *Doručení odvolání ostatním přímo dotčeným stranám v trestním řízení* [online]. Bulletin advokacie 9/2000, s. 66. Dostupné z <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqgbpweyk7hfpngxzwyg&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

MULÁK, J., PROVAZNÍK J., *Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb.*, Bulletin advokacie, 2022 [online], Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2022/03/21/prakticke-dopady-novely-trestniho-radu-provedene-zakonom-c-333-2020-sb/>

PIPEK, J., *Nad návrhem novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online] Bulletin advokacie, 3/2001, s. 51 – 60. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_03.pdf

PIPEK, J., *Novelizace úpravy odvolání v trestním řízení*. [online] Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 93 - 102. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/181/BA_01_11.pdf

PÚRY, F., SOTOLÁŘ, A., *Poznámky k rozhodování odvolacího soudu v trestním řízení po tzn. velké novele trestního řádu*, [online] Bulletin advokacie 3/2005. s. 6–22. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/files/173/Ba_05_03.pdf

RŮŽEK, A. *Je třeba nově upravit odvolání proti rozsudkům v trestních věcech? Socialistická zákonnost*, 1970, č. 7–8, s. 442. in LANGER, P., *Je třeba nově upravit odvolání v trestních věcech?* [online] Trestněprávní revue 5/2007, s. 128 – 134. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpngxzrgi4a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

ŠÁMAL, P., *Rozhodování o přikázání věci jinému senátu nebo soudu podle § 262 TrŘ ve světle judikatury Ústavního soudu*, [online] Trestněprávní revue 3/2022, s. 125 Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqg5pxi4s7gvpngxzrgi2q&groupIndex=0&rowIndex=0>

VOČKA, V. *K některým otázkám navrhované úpravy odvolacího řízení v rámci rekodifikace trestního práva procesního*. [online] Trestněprávní revue 8/2008, s. 243. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqhbpxi4s7hbpxgzsgqzq&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 3. srpna 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04

Nález Ústavního soudu ze dne 8. července 1999, sp. zn. ÚS III. 505/98

Nález Ústavního soudu ze dne 5. března 2013, sp. zn. II. ÚS 3564/12

Nález Ústavního soudu ze dne 9. listopadu 2014, sp. zn. III. ÚS 1980/13

Nález Ústavního soudu ze dne 27. července 2021, sp. zn. Pl. ÚS 110/20-4

Nález Ústavního soudu ze dne 5. února 2019, sp. zn. IV. ÚS 4091/18

Průzkum, rozbor a jiné materiály Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2004, sp. zn. 0 Ts 42/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 05. března 1965, sp. zn. 2 Tz 2/65

Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 1967, sp. zn. 2 To 22/67

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23. října 1968, sp. zn. 7 Tz 50/68

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. srpna 1972, sp. zn. 11 Tz 52/72

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. září 1999 sp. zn. 8 Tz 129/99

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 10. září 1970, sp. zn. 11 Tz 21/70

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. května 2003, sp. zn. 4 Tz 52/2003

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. února 2002, sp. zn. 3 To 87/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. června 1988, sp. zn. 11 Tz 20/88

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 5. října 1979, sp. zn. 6 Tz 46/79

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. června 2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018

Rozsudek ESLP ze dne 25. června 2020, číslo stížnosti 44151/12

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. srpna 1977, sp. zn. Tpj 76/77

Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 10. května 2022, sp.zn. Pl.ÚS-st. 56/22

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 303/2012

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. března 2008, sp. zn. 3 To 195/2008

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 6. února 2002, sp. zn. 6 To 1004/2001

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 4 Tdo 9/2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. prosince 2004, sp. zn. 8 Tdo 1375/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2003, sp. zn. 5 Tdo 1205/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. června 2002 sp. zn. 3 Tdo 294/200

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. listopadu 2017, sp. zn. 11 Tdo 1380/2017

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. srpna 2021, sp. zn. 4 Tdo 797/2021

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. října 2002, po sp. zn. 5 Tdo 835/2002

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. října 2003, sp. zn. 5 Tdo 1205/2003

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. srpna 2021, sp. zn. 5 Tdo 888/2021

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. května 1999, sp. zn. II. ÚS 99/1999

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. března 2010, sp. zn. 8 Tdo 277/2010

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. července 2016, sp. zn. 11 Tdo 414/2016

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. května 2001, sp. zn. 7 To 66/2000

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. října 2013, sp. zn. 5 Tdo 462/2013

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. července 1967, sp. zn. Prz 19/67

Legislativní zdroje

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku české republiky

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Sdělení Federálního Ministerstva zahraničí. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

Jiné zdroje

Důvodová zpráva k návrhu trestního řádu – zvláštní část [online]. Dostupné z <https://rekodifikacnictvrky.cz>

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Východiska a principy nového trestního řádu [online]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/informace-k-rekodifikaci-trestniho-radu--149685/>

Rekodifikace trestního práva procesního [online], dostupné z <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

Rekodifikační čtvrtky aneb nad návrhem nového trestního řádu. Opravné prostředky. [online]. Púry, F., Richter, M., Dostupné z <https://www.epravo.cz/eshop/rekodifikacni-ctvrky-aneb-nad-navrhem-noveho-trestniho-radu-online-zive-vysilani-13-4-2023-773.html?action=255f0cc4>

Odvolání

Abstrakt

Tato diplomová práce pojednává o české právní úpravě institutu odvolání v trestním řízení. Především se věnuje subjektivním a objektivním přípustnostem odvolání a rozebírá samotný průběh řízení před odvolacím soudem. Cílem této práce je především přiblížit koncepci současné právní úpravy a poskytnout tak čtenáři základní a ucelené pojetí tohoto opravného prostředku. Tato práce nabízí pohled na jednotlivé body problematiky současné úpravy institutu odvolání očima odborníků z oboru trestního práva a současně prezentuje i mé vlastní názory. V práci jsou dále stručně rozebírány a hodnoceny připravované změny odvolacího řízení, jež jsou zamýšleny vládním návrhem rekodifikace trestního řádu předloženým veřejnosti na podzim roku 2022.

Kapitola první je krátkým exkurzem do systému a podstaty opravných prostředků, který je důležitým úvodem do problematiky odvolání a pochopení samotného institutu. Navazuje kapitola pojednávající o základních a specifických zásadách, jež podstatně ovlivňují odvolací řízení, které je na nich vystavěno. Seznámení s jednotlivými zásadami a jejich uplatněním v odvolacím řízení je pak nezbytné k porozumění celé podstaty odvolání. Diplomová práce dále čtenáři umožňuje detailní seznámení se s platnou právní úpravou odvolání. Především pojednává o podstatě a charakteristice odvolání, jmenuje okruh oprávněných osob, jež disponují odvolacím právem, dále se věnuje účelu, odvolací lhůtě, obsahu a důvodům odvolání. Neopomíná ani na institut vzdání se práva na odvolání a zpětvzetí odvolání. Čtvrtá kapitola se zabývá samotným odvolacím řízením, kdy umožňuje nahlédnout do průběhu řízení před soudem prvního stupně, posléze se přesouvá na řízení a rozhodování odvolacího soudu, a nakonec se zastavuje u řízení před soudem prvního stupně poté, co mu byla věc odvolacím soudem vrácena. Nakonec se v poslední kapitole věnuji vládnímu návrhu trestního řádu, zejména se soustředím na změny, které mají být v rámci odvolacího řízení provedeny a podávám jejich stručné shrnutí.

Klíčová slova: odvolání v trestním řízení, opravné prostředky, řádný opravný prostředek, trestní řízení

Appeal

Abstract

This Master's thesis introduces the Czech legal regulation of the institute of appeal in criminal proceedings. First of all, it focuses on the subjective and objective conditions of appeal and analyses the course of proceedings before the court of appeal. The main aim of this work is to present the concept of the current legal regulation and thus provide the reader a basic and comprehensive concept of this remedy. This thesis offers a view of the individual points of the current regulation of the institution of appeal through the eyes of experts in the field of criminal law and at the same time presents my own views. The thesis also briefly discusses and evaluates the forthcoming changes to the appeal procedure that are contemplated by the government's draft to recodify the Code of Criminal Procedure, which was presented to the public in the autumn of 2022.

Chapter one is a brief excursus into the system and nature of legal remedies, which provides an important introduction to the subject of appeal and an understanding of the institution itself. This is followed by a chapter dealing with the basic and specific principles that substantially affect the appeal process that is built upon them. Knowledge of the various principles and their application in the appeal process is essential for understanding the whole nature of the appeal. This thesis also provides the reader a detailed introduction to the current legal framework for appeals. At first, it discusses the nature and characteristics of appeals, names the range of persons entitled to appeal, and discusses the purpose, time limit, content and grounds of appeal. It does not omit to mention the institution of waiver of the right of appeal and withdrawal of the right of appeal. The fourth chapter presents the appeal procedure itself, giving an insight into the proceedings before the court of first instance, then moving on to the proceedings and decisions of the court of appeal, and finally stopping at the proceedings before the court of first instance after the case has been remitted to it by the court of appeal. I focus the last chapter on the government's draft to recodify the Code of Criminal Procedure, focusing on the changes to be made to the appeal procedure and giving a summary of them.

Keywords: appeal in criminal proceedings, remedies, ordinary appeal, criminal proceedings